وَمَآ أُبَرِّئُ نَفۡسِيٓۚ إِنَّ ٱلنَّفۡسَ لَأَمَّارَةُۢ بِٱلسُّوٓءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّيٓۚ إِنَّ رَبِّي غَفُورٞ رَّحِيمٞ ٥٣

(५३) तथा म आफ्ना इन्द्रियहरूको पवित्रताको वर्णन गर्दिन ।[1] निःसन्देह मन त नराम्रो कुराकै लागि उत्तेजित गर्दछ ।[2] परन्तु यदि मेरो प्रभु नै दया गर्छ[3] भने त्यो अर्कै कुरा हो । निश्चय नै मेरो पालनकर्ता क्षमाशील कृपानिधि छ ।

وَقَالَ ٱلۡمَلِكُ ٱئۡتُونِي بِهِۦٓ أَسۡتَخۡلِصۡهُ لِنَفۡسِيۖ فَلَمَّا كَلَّمَهُۥ قَالَ إِنَّكَ ٱلۡيَوۡمَ لَدَيۡنَا مَكِينٌ أَمِينٞ ٥٤

(५४) तथा राजाले भने कि त्यसलाई मेरो समक्ष ल्याउ ताकि म आफ्ना निजी कार्यहरूका लागि नियुक्त गरूं ।[4] अनि जब त्यससित वार्तालाप गर्नथाल्यो त भन्यो कि तपाईं आजदेखि हामीकहाँ सम्मानित तथा विश्वस्त हुनुहुन्छ ।[5]

---

[1]यसलाई यदि आदरणीय यूसुफको कथन स्वीकार गरिन्छ भने यो नम्रताको रूपमा छ, अन्यथा स्पष्टरूपले प्रकट छ कि उनको पवित्रता हरेक प्रकारले सिद्ध भइसकेको थियो तथा यदि मिस्रको मन्त्रीकी पत्नीको कथन हो (जस्तो कि इमाम इब्ने कसीरको विचार छ) त यो वास्तविकतामा आधारित छ किनभने त्यसले आफ्नो पाप तथा यूसुफलाई फकाउने कुरोलाई स्वीकार गरिहालि ।

[2]यो त्यसले आफ्ना त्रुटिहरूको कष्ट कल्पना अथवा त्यसको कारण भनेकी छ कि मनुष्यको मन यस्तै छ कि त्यसलाई नराम्रोको लागि प्रेरित तथा उत्तेजित गर्दछ ।

[3]इन्द्रियहरूको छलबाट त्यही सुरक्षित रहन्छ जसमाथि अल्लाहको कृपा छ, जुनप्रकारले कि आदरणीय यूसुफलाई अल्लाह तआलाले बचायो ।

[4]जब राजा (रय्यान पुत्र वलीद) लाई यूसुफका ज्ञान तथा गुणहरूका साथ त्यसको आचरणको महत्ता तथा पवित्रता स्पष्ट भयो त उसले आदेश दियो कि उनलाई मेरो समक्ष प्रस्तुत गर, म उनलाई आफ्नो लागि चयन गर्दछु अर्थात् आफ्नो निकटवर्ती तथा विशेष सल्लाहकार नियुक्त गर्न चाहन्छु ।

[5](مَكِينٌ) (मकीन) को अर्थ हो पदाधिकारी (أَمِينٌ) (अमीन), राज्यको भेद जान्ने व्यक्ति ।

(५५) (यूसुफले) भने कि तपाईं मलाई देशको कोषमाथि नियुक्त गरिदिनुस् ।[1] म रक्षक तथा ज्ञाता हुँ ।[2]

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ ۖ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ ﴿٥٥﴾

(५६) तथा यसप्रकार हामीले यूसुफलाई देशको बागडोर (सत्ता) दिऔं ताकि त्यो जहाँ चाहन्छ रहन्-सहन् गरोस् ।[3] हामीले जसलाई चाहन्छौं आफ्नो कृपा पुऱ्याइदिन्छौं । हामीले पुण्य गर्नेहरूका कर्मको फल नष्ट गर्दैनौं ।[4]

وَكَذَٰلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَبَوَّأُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ ۚ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَن نَّشَاءُ ۖ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾

[1](خزائن) (ख़जाएन) बहुवचन हो (خزانة) (खज़ाना) । खज़ानाको अर्थ हो 'कोष' अर्थात् यस्तो स्थानलाई भन्दछन् जहाँ वस्तुहरू सुरक्षित राखिन्छन् । धर्तीको कोषबाट तात्पर्य ती भण्डार हुन् जहाँ अनाज़ एकत्रित गरिन्छ । यसको व्यवस्था आफ्नो हातमा लिनुको इच्छा यसकारण व्यक्त गरे कि निकट भविष्यमा (स्वप्नको फललाई हेर्दै) जुन अनिकालको वर्षमा आउने थियो, त्यसको समाधानको लागि विशेष प्रबन्ध गर्न सकियोस् तथा अनाजको पर्याप्त मात्रा सुरक्षित राख्न सकियोस् । सामान्य अवस्थामा यद्यपि पद तथा पदवीको इच्छा उचित छैन, तर आदरणीय यूसुफको यस व्यवहारबाट ज्ञात हुन्छ कि विशेष अवस्थामा यदि कोही व्यक्ति यो ठान्दछ कि राष्ट्र तथा देशको सामू जुन कठिनाईहरू छन्, तिनीसित जुझ्नमा मनुष्यमा उत्तम योग्यता अनुसार पद तथा पदवीको माँग गर्नसक्छ । यसका अतिरिक्त आदरणीय यूसुफले पद तथा पदवीको कामना गरेनन् । तर जब मिस्रको राजाले स्वयं प्रस्तुत गऱ्यो त यस्तो पदको इच्छा व्यक्त गरे जसमा उनले देश तथा राष्ट्रको सेवाको पक्षलाई अधिक प्रत्यक्ष राखे ।

[2](حفيظ) म त्यसको त्यसप्रकार सुरक्षा गर्नेछु कि त्यसको कुनै अपब्यय गर्नेछैन, (عليم) त्यसलाई एकत्रित गर्न तथा व्यय गर्न एवं त्यसलाई राख्न तथा निकाल्नका निम्ति उत्तम ज्ञान राख्दछु ।

[3]अर्थात् हामीले यूसुफलाई धर्तीमा यस्तो शक्ति तथा सामर्थ्य प्रदान गऱ्यौं कि राजाले त्यही आदेश गर्थ्यो जे आदरणीय यूसुफले गर्थे, तथा मिस्रको धर्तीमा यसप्रकार अधिकार चलाउँथे जुनप्रकारले मनुष्य आफ्नो घरमा चलाउँछ तथा जहाँ चाहन्थे उनी रहन्थे, सम्पूर्ण मिस्र उनको आधीन थियो ।

[4]यो जस्तो कि प्रतिफल थियो उनको धैर्यको जुन दाज्यूहरूको क्रुरता तथा अत्याचारमा उनले राखे तथा सुदृढताको जुन जुलेखाको पापको निमन्त्रणाको समक्ष प्रयोग गरे तथा त्यस पूर्ण दृढताको जुन कारागारको जीवनकालमा अपनाए ।

(५७) तथा निःसन्देह ईमान्दार तथा परहेज़गारहरूको पारलौकिक प्रतिफल अति उत्तम छ ।

وَلَأَجْرُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٧﴾

(५८) तथा यूसुफका दाजूहरू आए एवं यूसुफको पासमा गए, त उसले उनीहरूलाई चिनिहाल्यो तथा उनीहरूले उसलाई चिनेनन् ।[1]

وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنكِرُونَ ﴿٥٨﴾

(५९) तथा जब उसले उनका सरसामान तयार गराइदियो तब भन्यो कि एउटै पिताबाट जुन तिमीहरूको एउटा भाई छ, त्यसलाई मेरो पासमा ल्याउ के तिमीले देखेनौ कि म तौल (नाप) पूरा-पूरा दिन्छु

وَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَازِهِمْ قَالَ ائْتُونِي بِأَخٍ لَّكُم مِّنْ أَبِيكُمْ أَلَا تَرَوْنَ أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا

आदरणीय यूसुफको पद त्यही थियो, जसमाथि पूर्व मिस्री अज़ीज आसीन थियो जसकी पत्नीले आदरणीय यूसुफलाई फकाउन असफल प्रयत्न गरेकी थिई । केही व्यक्तिहरू भन्दछन् कि राजा आदरणीय यूसुफको शिक्षा-दीक्षाको कारण मुसलमान भइहालेको थियो । यसैप्रकार केही व्यक्तिहरू भन्छन् कि मिस्री अज़ीज़ जसको नाम 'इत्फीर' थियो जसको मृत्यु भइसकेको थियो, त त्यस पश्चात जुलेख़ाको विवाह आदरणीय यूसुफसित भयो तथा दुईटा पुत्र पनि भए, एकको नाम अफराईम तथा दोस्रोको नाम मीशा थियो, अफराईमनै यूशअ बिन नून तथा आदरणीय अय्यूबकी पत्नी 'रहमत' का पिता थिए (तफ़सीर इब्ने कसीर) परन्तु यो कुरा कुनै प्रमाणित कथनबाट सिद्ध हुँदैन । यसकारण विवाह भएको कुरो उचित प्रतीत हुँदैन । यसका अतिरिक्त त्यस स्त्रीसित जसको आचरणको प्रदर्शन भयो, त्यो हुँदाहुँदै एउटा नबीको परिवारसित सम्बन्ध, अत्याधिक अनुचित कुरा लाग्दछ ।

[1]यो त्यस समयको घटना हो जब समृद्धिका सात वर्ष समाप्त भएर अकाल प्रारम्भ भयो जसले मिश्र देशको अधिकांश भागलाई पीडित गरिदियो यहाँसम्मकि कन्आनसम्म पनि यसको प्रभाव पुग्यो, जहाँ आदरणीय याकूब तथा आदरणीय यूसुफका दाजू-भाईहरू निवास गर्दथे । आदरणीय यूसुफले यस समस्याको निराकरण गर्न जुन सुव्यवस्था गरेका थिए, त्यो सार्थक भयो तथा प्रत्येक तिरबाट मानिसहरू आदरणीय यूसुफबाट अनाज लिनका लागि आएका थिए । आदरणीय यूसुफको प्रसिद्धि कन्आनसम्म पनि पुग्यो कि मिस्रको राजा यसप्रकार अनाज बिक्री गरिराखेको छ । अतः पिताको आदेशमा यूसुफका दाजुहरू पनि घरको पूँजी लिएर अन्न प्राप्तिका लागि दरबारमा पुगे, जहाँ आदरणीय यूसुफ विराज़मान थिए, जसलाई यी दाजुहरूले चिन्न सकेनन् तर यूसुफले आफ्ना दाजूहरूलाई चिनिहाले ।

خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ۝٥٩

तथा म पनि उत्तम प्रकारले अतिथि सत्कार गर्नेहरूमध्ये हुँ ।[1]

فَإِن لَّمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِندِي وَلَا تَقْرَبُونِ ۝٦٠

(६०) तर यदि तिमीले त्यसलाई मेरो पासमा लिएर आएनौं भने मेरो तर्फबाट तिमीलाई कुनै माप (मात्रा) प्राप्त हुनेछैन बरू तिमी मेरो निकट पनि आउन सक्ने छैनौं ।[2]

قَالُوا سَنُرَاوِدُ عَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ۝٦١

(६१) उनीहरूले भने ठीक छ हामीले उसको पितासँग यस विषयमा फकाएर पूरा प्रयास गर्नेछौं ।[3]

وَقَالَ لِفِتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا

(६२) तथा आफ्ना सेवकहरूसित भने कि[4] उनको धन (पूँजी) उनीहरूकै बोराहरूमा हालिदेउ[5] ताकि जब फर्केर

[1]आदरणीय यूसुफले अन्जान बनेर जब आफ्ना दाजूहरूसित कुरा सोधे त उनीहरूले अन्य कुराहरूका साथ यो पनि भने कि हामी यहाँ दस भाई उपस्थित छौं । तर हाम्रा दुई सौतेला भाईहरू (आर्थात् अर्को आमाबाट) अन्य पनि छन्, उनीहरूमध्ये एउटा जंगलमा मारियो तथा त्यसको अर्को भाईलाई पिताले आफ्नो सान्त्वनाको लागि आफ्नो पासमा राख्नु भएको छ, त्यसलाई हामीसँग पठाउनु भएन । यस पश्चात आदरणीय यूसुफले भने कि भविष्यमा त्यसलाई पनि साथ लिएर आउनू । देख्दैनौं ? कि म नाप पनि पूरा दिन्छु तथा अतिथि सत्कार तथा सेवा पनि राम्ररी गर्दछु ।

[2]प्रलोभनका साथसाथै यो चेतावनी पनि छ कि यदि एघारौं भाईलाई साथमा ल्याएनौं भने त न तिमीले अन्न पाउँछौ न मेरो तर्फबाट यो सेवा सत्कारको प्रबन्ध हुनेछ ।

[3]अर्थात् हामीले आफ्ना पितासित त्यस भाईलाई ल्याउन माँग गर्नेछौं तथा हामीलाई विश्वास छ कि त्यसमा सफल हुनेछौं ।

[4](فتيان) (फित्यान) को अर्थ हो नवयूवक जसबाट तात्पर्य हो नोकर, सेवक तथा दास, जो राजदरबारमा नियुक्त थिए ।

[5]यसबाट तात्पर्य त्यो पूँजी हो जुन यूसुफका दाजुहरूले अनाज किन्न आफ्नो साथमा ल्याएका थिए । (رحال) (रेहाल) बाट तात्पर्य उनका सामान जो यात्राको लागि बाँधिएका थिए । पूँजी गुप्तरूपले उनको यात्राको सामानमा राखिदेउ कि सम्भव छ पुन: आउनको लागि अरू पूँजी नहोस्, त यही पूँजी लिएर आऊन् । केही व्याख्याकारहरू भन्छन् कि दाजुहरूसित अन्नको मोल लिनु उनलाई राम्रो लागेन, यसकारण पूँजी फिर्ता राख्न लगाईदिए ।

انْقَلَبُوٓا إِلَىٰٓ أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٦٢﴾

आफ्ना परिवारमा जान्छन् तथा पूँजीहरूलाई चिन्दछन्, त अति सम्भव छ कि यिनी फेरि आऊन् ।

فَلَمَّا رَجَعُوٓا إِلَىٰٓ أَبِيهِمْ قَالُوا يَٰٓأَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَآ أَخَانَا نَكْتَلْ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ ﴿٦٣﴾

(६३) जब यिनीहरू फर्केर आफ्नो पिताको पासमा गए त भन्नलागे हामीबाट त अन्नको नाप रोकिहालिएको छ ।[1] अब तपाईंले हामीसँग भाईलाई पठाइदिनुस् ताकि हामी नाप भरेर ल्याऊ हामी त्यसको रक्षाको उत्तरदायी छौं ।

قَالَ هَلْ ءَامَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَآ أَمِنتُكُمْ عَلَىٰٓ أَخِيهِ مِن قَبْلُ ۖ فَاللَّهُ خَيْرٌ حَٰفِظًا ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّٰحِمِينَ ﴿٦٤﴾

(६४) (याकूबले) भनें कि के म यसको विषयमा तिम्रो त्यसरी नै विश्वास गरिहालूँ जसरी यसभन्दा अगाडी त्यसको दाजुको विषयमा विश्वास गरें ?[2] अत: अल्लाह तआला नै अति उत्तम रक्षक छ तथा त्यो सबै दयावान्हरूभन्दा अत्याधिक दयावान् छ ।[3]

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَٰعَهُمْ وَجَدُوا بِضَٰعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ ۖ قَالُوا يَٰٓأَبَانَا مَا نَبْغِى ۖ هَٰذِهِۦ بِضَٰعَتُنَا

(६५) तथा जब उनीहरूले आफ्नो सामान खोले त आफ्नो पूँजी विद्यमान पाए जुन उनीहरूलाई फर्काइएको थियो । भन्नलागे हाम्रा पिताजी ! हामीलाई अरू के चाहियो र ?[4] हेर्नुस् यो

[1]अर्थ यो हो कि भविष्यमा अन्न बिनयामीनलाई पठाउनुसँग प्रतिबन्धित छ । यदि यो साथमा जाँदैन भने अनाज प्राप्त हुनेछैन । यसकारण अवश्य साथमा पठाइदिनुस् ताकि हामीलाई पुन: यसैप्रकार अन्न प्राप्त हुन सकोस्, जुनप्रकार यसपटक प्राप्त भएको छ । तथा यसप्रकारको भय नगर्नुस् जुनप्रकार यूसुफलाई पठाउँदा गर्नुभएको थियो, हामीले त्यसको रक्षा गर्नेछौं ।

[2]अर्थात् तिमीले यूसुफलाई पनि साथमा लैजाँदाखेरि यसैप्रकार संरक्षणको वचन दिएका थियौ, तर जे-जति भयो, त्यो सामू छ, । अब तिमीलाई कुन प्रकार विश्वास गरूँ ?

[3]तैपनि अन्नको अत्याधिक आवश्यकता भए हुनाले भयको उपरान्त पनि बिनयामीनलाई साथमा पठाउनुबाट इन्कार उचित ठानेनन् तथा अल्लाहमाथि भरोसा गरेर त्यसलाई पठाउन तयार भइहाले ।

[4]अर्थात् राजाको यसप्रकारको सद्व्यवहारको उपरान्त कि उसले हाम्रो सेवा तथा सत्कार पनि राम्ररी गऱ्यो तथा हाम्रो पूँजी पनि फिर्ता गरिदियो । अन्य हामीलाई के चाहियो र ?

رُدَّتْ إِلَيْنَا ۖ وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزْدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ۖ ذَٰلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ ﴿٦٥﴾

हाम्रो पूजी पनि फिर्ता गरिएको छ, तथा हामील आफ्नो परिवारको लागि अन्न (रसद) ल्याउनेछौं तथा आफ्नो भाईको सुरक्षा गर्नेछौं तथा एक ऊटको नाप (भारी) अधिक ल्याउने छौ ।[1] यो नाप त अत्याधिक संरल छ ।[2]

قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّىٰ تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِّنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا أَن يُحَاطَ بِكُمْ ۖ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٦٦﴾

(६६) (याकूबले) भने कि म त त्यसलाई कदापि तिम्रो साथमा पठाउने छैन जबसम्म तिमी अल्लाहलाई बीचमा राखेर मलाई वचन दिदैनौं कि तिमी त्यसलाई मेरो पासमा पुऱ्याइदिनेछौ त्यस अवस्थामा बाहेक यदि तिमी सबै बन्दी बनाइएका हुन्छौ ।[3] जब उनीहरूले पक्का वचन दिए त उनले भने कि हामी जे-जति भन्छौं अल्लाह त्यसको संरक्षक छ ।

وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِن بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ

(६७) तथा (याकूबले) भने कि हे मेरा छोराहरू ! तिमी सबै एउटै ढोकाबाट नजानू बरू विभिन्न ढोकाहरूबाट अलग-अलग रूपले प्रवेश गर्नू ।[4]

[1]किनभने प्रति व्यक्ति, ऊँटले जति बोझ उचाल्न सक्थ्यो, त्यति अन्न दिइन्थ्यो, विनयामीनको कारण एउटा ऊँटको भारी पूँजी अधिक प्राप्त हुन्थ्यो ।

[2]यसको एउटा अभिप्राय त यो हो कि राजाको लागि एउटा ऊँटको भारी कुनै कठिन कार्य होइन, सरल हो । दोस्रो भावार्थ यो हो कि (ذلك) को संकेत त्यस खाद्यान्नतिर छ, जुन साथमा ल्याएका थिए तथा (يسير) को अर्थ थोरै मात्रा हो अर्थात् हामीले जुन खाद्यान्न ल्याएका छौं, त्यो थोरै मात्रामा छ, विनयामीन गएपछि हामीलाई अधिक खाद्यान्न प्राप्त हुनेछ, त यो राम्रै कुरा हो, हाम्रो आवश्यकता अधिक सुचारूरूपले पूर्ण हुनेछ ।

[3]अर्थात् तिमीलाई सामूहिक कठिनाई आइपर्छ अथवा तिमी सबै मर्छौ अथवा बन्दी बनाइन्छौ, जसबाट मुक्त हुन तिमी असमर्थ हुन्छौ, त्यो अन्य कुरा हो, त्यस स्थितिमा तिमी क्षम्य हुनेछौ ।

[4]जब विनयामीनसहित एघारह दाजु-भाईहरू मिस्र जानथाले त यो निर्देश दिनुभयो कि जब एउटै पिताका एघारह पुत्र जो शारीरिक उँचाई एवं आकारमा पनि श्रेष्ठ छन्, एकसाथ एउटै स्थान अथवा सँगसँगै कहींबाट गुज्रन्छन् त सामान्यत: उनीहरूलाई मानिसहरूले आश्चर्य तथा ईर्ष्याले हेर्छन् तथा यही कुरा आँखा लाग्नुको कारण बन्दछ । अत: उनीहरूलाई नराम्रो दृष्टिबाट बच्नको लागि उपायको रुपमा

مُتَفَرِّقَةٍ ۖ وَمَا أُغْنِي عَنكُم مِّنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ ۖ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ ۖ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ ۖ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٧﴾

म अल्लाहको तर्फबाट कुनै कुरोलाई तिमीबाट रोक्न सक्दिन । आदेश मात्र अल्लाहकै चल्छ ।[1] मेरो पूर्ण विश्वास उसैमाथि छ तथा प्रत्येक भरोसा गर्नेले उसैमाथि भरोसा गर्नुपर्छ ।

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُم مَّا كَانَ يُغْنِي عَنْهُم مِّنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا ۚ وَإِنَّهُ

(६८) तथा जब उनीहरूले प्रवेश गरे, जसरी उनका पिताले उनीहरूलाई आदेश गरेका थिए–अल्लाहको तर्फबाट हुने कुनै कुरोलाई त्यसले उनीहरूबाट हटाउन सक्दैनथ्यो । हो, याकूबले आफ्नो मनको इच्छा पूरा गरे ।[2]

यो निर्देश दिए । आँखा लाग्नु सत्य हो, जस्तो कि नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमबाट पनि सहीह हदीसमा सिद्ध छ । जस्तै (العين حق) "आँखा लाग्नु सत्य हो ।" (सहीह बुखारी किताबुल तिब्ब, बाबुल ऐन हक़्कुन तथा सहीह मुस्लिम किताबुस्सलात बाबुल तिब्बे वलमरजे वलरुकी) तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले नराम्रो दृष्टिबाट बच्नको लागि यो बिन्तीको वाक्य आफ्नो समुदायलाई भन्नुभएको छ । जस्तो भन्नुभयो कि जब तिमीलाई कुनै कुरा राम्रो लाग्छ भने (بارك الله) भन (मुअत्ता इमाम मालिक बाबुलवजुअे मिनल ऐन ताअलीक़ाते मिशकात अलबानी संख्या १२८६) जसको आँखा लागेको छ, उसलाई भनियोस् कि स्नान गर तथा त्यसको स्नानको यो पानी त्यस व्यक्तिको टाउको तथा शरीरमा हालियोस् जसलाई नज़र लागेको हुन्छ । (वर्णित संकेत) यसैप्रकार ﴿مَا شَآءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ﴾ पढ्नु कुरआनबाट सिद्ध छ । (सूर: कहफ़-३९) ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ तथा ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ आँखा लागेकोमा पढेर फुक्नुपर्छ (जामेअ तिर्मिजी अबवाबुल त्तिब्बे, बाब माजाअ फ़िररुक्य: बिल मुअव्वजतैन)

[1]अर्थात् यो निर्देश प्रत्यक्ष साधनहरू तथा बचाव एवं उपायको रूपमा छ जसको प्रयोगका लागि मानवलाई आदेश दिइएको छ तर यसबाट अल्लाह तआलाद्वारा लेखिएको भाग्यमा कुनै परिवर्तन हुन सक्दैन । यसैको भाग्य लेखा अनुसार त्यो घटित हुनेछ ।

[2]अर्थात् यस उपायबाट अल्लाहको भाग्यलेखालाई हटाउन सकिदैन । तर आदरणीय याकूबले जुन (आँखा लाग्ने) भय थियो, त्यसको कारण उनले यस्तो भने ।

لَذُوْ عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنٰهُ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٦٨﴾

नि:सन्देह त्यो ज्ञानवान थियो, किनभने हामीले उसलाई ज्ञान प्रदान गरेका थियौं, तर अधिकतर मानिसहरू जान्दैनन् ।[1]

وَلَمَّا دَخَلُوْا عَلٰى يُوْسُفَ اٰوٰٓى اِلَيْهِ اَخَاهُ قَالَ اِنِّيْٓ اَنَا اَخُوْكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿٦٩﴾

(६९) तथा जब यी सबै यूसुफका पासमा पुगे, त उसले आफ्नो भाईलाई आफ्नो निकट बसाई हाल्यो तथा भन्यो कि म तिम्रो दाई (यूसुफ) हुँ । अहिलेसम्म यिनीहरूले जे-जति गर्दै आइराखेका छन्, त्यसको चिन्ता नगर ।[2]

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ جَعَلَ السِّقَايَةَ فِيْ رَحْلِ اَخِيْهِ ثُمَّ اَذَّنَ مُؤَذِّنٌ اَيَّتُهَا الْعِيْرُ اِنَّكُمْ لَسٰرِقُوْنَ ﴿٧٠﴾

(७०) अनि जब उनीहरूको सामान तयार गऱ्यो त आफ्नो भाईको सामानमा आफ्नो पानी पिउने प्याला[3] (कप) राखिदियो अनि एउटा पुकार्नेले ठूलो स्वरमा भन्यो, हे यात्री दल ![4] तिमीहरू त चोर हौ ।[5]

[1]अर्थात् यो उपाय अल्लाहको वह्यी (प्रकाशना) को प्रकाशमा थियो तथा यो विश्वास पनि कि (حذر) (बचाव व्यवस्था) भाग्यलाई बदल्न सक्दैन । अल्लाह तआलाद्वारा सिकाइएको ज्ञानमा आधारित थियो, जसबाट अधिकतर मानिसहरू अन्जान छन् ।

[2]केही व्याख्याकारहरू भन्छन् कि दुई-दुई व्यक्तिहरूलाई एउटा-एउटा कोठामा बसालियो । यसप्रकार बिनयामीन एक्लै रहे, त यूसुफले उनलाई एक्लो एउटा कोठामा राखे तथा पछि एकान्तमा उनीसित कुरा गरे तथा उनलाई अघिका कुराहरू स्मरण गराएर भने कि यी दाजूहरूले मसँग जे-जति गरे, त्यसमाथि दुख नगर । केही व्याख्याकारहरू भन्छन् कि बिनयामीनलाई रोक्नको निम्ति जुन बहाना प्रयोग गरिएको थियो, त्यसबाट त्यसलाई परिचित गराइदिएका थिए ताकि त्यो दुखी नहोस् ।

[3]भनिन्छ कि यो (سقاية) (पानी पिउने भाँडा) स्वर्ण अथवा चाँदीको थियो, पानी पिउनको अतिरिक्त अनाज नाप्नुको पनि काम त्यसबाट लिइन्थ्यो । त्यसलाई गुप्तरूपले बिनयामीनको सामानमा राखियो ।

[4](العير) वास्तवमा ती ऊँट, गधा अथवा खच्चरहरूलाई भनिन्छ जसमाथि अन्न लादेर लगिन्छ । यहाँ तात्पर्य (أصحاب العير) अर्थात् यात्रा गर्ने यात्री हुन् ।

[5]चोरीको यो सम्बन्ध आफ्नो ठाउँमा उचित थियो किनभने पुकार्ने सेवक आदरणीय यूसुफको योजनाबाट अवगत थिएन, यसको अर्थ यो थियो कि तिम्रो हाल त चोरहरू जस्तो छ कि राजाको प्याला, राजाको इच्छाबिना तिम्रो सामग्री भित्र छ ।

قَالُوْا وَاَقْبَلُوْا عَلَيْهِمْ مَّاذَا تَفْقِدُوْنَ ﴿٧١﴾

(७१) उनीहरूले उनीतिर मुख फर्काएर भने, तिम्रो के कुरा हराएको छ ?

قَالُوْا نَفْقِدُ صُوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَنْ جَآءَ بِهٖ حِمْلُ بَعِيْرٍ وَّاَنَا بِهٖ زَعِيْمٌ ﴿٧٢﴾

(७२) उत्तर दिए कि राजकीय प्याला हराएको छ, जसले त्यो ल्याइदिन्छ त्यसलाई एउटा ऊटको भारी अन्न प्राप्त हुनेछ । त्यस वचनको म प्रतिभूत (जमानतदार) हुँ ।[1]

قَالُوْا تَاللّٰهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَّا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِى الْاَرْضِ وَمَا كُنَّا سٰرِقِيْنَ ﴿٧٣﴾

(७३) उनीहरूले भने, अल्लाहको सौगन्ध ! तिमीलाई राम्ररी ज्ञात छ कि हामी देशमा अशान्ति उत्पन्न गर्नका निम्ति आएका होइनौं तथा न त हामी चोर हौं ।[2]

قَالُوْا فَمَا جَزَآؤُهٗۤ اِنْ كُنْتُمْ كٰذِبِيْنَ ﴿٧٤﴾

(७४) उनीहरूले भने, यदि तिमीहरू झूटा सिद्ध भयौ भने त्यसको दण्ड के हो ?[3]

قَالُوْا جَزَآؤُهٗ مَنْ وُّجِدَ فِىْ رَحْلِهٖ فَهُوَ جَزَآؤُهٗ ؕ كَذٰلِكَ

(७५) उत्तर दिए कि यसको दण्ड यही हो कि जसको सामानमा त्यो पाइन्छ त्यसैलाई रोक्नु त्यसको



[1]अर्थात् म यस कुराको जमानत दिन्छु कि खोजभन्दा पूर्व यो व्यक्ति यस पिउने शाही कचौरा हामीलाई समर्पित गर्नेछ, त त्यसलाई उपहार अथवा मजदूरीको रूपमा यति खाद्यान्न दिइनेछ जति एउटा ऊँटले बोक्न सक्छ ।

[2]यूसुफका दाजूहरू यस योजनाबाट अनभिज्ञ थिए, जुन आदरणीय यूसुफले बनाएका थिए । यसकारण सौगन्ध खाएर उनीहरूले आफू चोर हुनेलाई तथा धर्तीमा आतङ्क उत्पन्न गर्नुबाट इन्कार गरे ।

[3]अर्थात् यदि तिम्रो सामानबाट त्यो शाही कचौरा पाइयो भने त्यसको के दण्ड हुनेछ ?

نَجْزِي الظّٰلِمِيْنَ ﴿٧٥﴾

दण्ड हो ।[1] हामी त अत्याचारीहरूलाई यस्तै दण्ड दिने गर्दछौं ।[2]

فَبَدَاَ بِاَوْعِيَتِهِمْ قَبْلَ وِعَآءِ اَخِيْهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِّعَآءِ اَخِيْهِ ۭ كَذٰلِكَ كِدْنَا لِيُوْسُفَ ۭ مَا كَانَ لِيَاْخُذَ اَخَاهُ فِيْ دِيْنِ الْمَلِكِ اِلَّآ اَنْ يَّشَاۗءَ اللّٰهُ ۭ نَرْفَعُ دَرَجٰتٍ مَّنْ نَّشَاۗءُ ۭ وَفَوْقَ كُلِّ ذِيْ عِلْمٍ عَلِيْمٌ ﴿٧٦﴾

(७६) तसर्थ (यूसुफले) आफ्नो भाईको सामान खोजीभन्दा पूर्व उनीहरूको सामानको खोजी प्रारम्भ गऱ्यो । अनि पछि उसले पिउने प्यालालाई आफ्नो भाईको सामान (थैलो) बाट झिक्यो ।[3] हामीले यूसुफका लागि यसरी यो योजना बनायौं ।[4] शाही कानून अनुसार त्यसले आफ्नो भाईलाई प्राप्त गर्न सक्दैनथ्या,[5] अल्लाहकै इच्छा लागू छ ।

[1]अर्थात् चोरलाई केही समयका लागि त्यस व्यक्तिलाई सुम्पिने गरिन्थ्यो, जसको सामान त्यसले चोरी गरेको हुन्थ्यो । यो आदरणीय याक़ूबको धर्म विधानमा दण्ड थियो, जसअनुसार यूसुफका दाजुहरूले यो दण्ड निर्धारित गरे ।

[2]यो कथन पनि यूसुफका दाजुहरूको हो । केही व्याख्याकारहरूका निकट यो कथन यूसुफका निकटवर्ती अधिकारीहरूको हो कि उनीहरूले भने कि हामी अत्याचारीहरू (अपराधी) लाई यसैप्रकार नै दण्ड दिन्छौं तर आयतको आगामी भाग कि "राजाको धर्ममा उनीहरू आफ्नो भाईलाई बन्दी बनाउन सक्दैनथे," यस कथनको खण्डन गर्दछ ।

[3]पहिला दाजुहरूको सामान खान-तलाशी गऱ्यो, अन्तमा बिनयामीनको सामान हेऱ्यो ताकि उनीहरूलाई यो सन्देह नहोस् कि यो तयार गरेको योजना हो ।

[4]अर्थात् हामीले वह्यी (प्रकाशना) द्वारा यूसुफलाई यो उपाय बतायौं । यसबाट ज्ञात हुन्छ कि कुनै उचित उद्देश्यको लागि यस्तो मार्ग अपनाउनु जसको प्रदर्शित अवस्था वहाना तथा योजनाको होस्, उचित छ, यदि त्यो विधि कुनै धार्मिक नियमका विरूद्ध हुँदैन । (फ़तहुल क़दीर)

[5]अर्थात् राजाको मिश्रमा जुन कानून तथा नियम प्रचलित थियो, त्यसका अनुसार बिनयामीनलाई रोक्न सम्भव थिएन । यसकारण उनले यात्रीहरूसित नै सोधे कि भन ! यस अपराधको दण्ड के हो ?.

हामीले जसलाई चाहन्छौं, त्यसको पद उच्च गरिदिन्छौं।[१] प्रत्येक ज्ञानीमाथि एउटा प्रज्ञ (उच्च ज्ञानी) विद्यमान छ।[२]

قَالُوٓا۟ إِن يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَّهُۥ مِن قَبْلُ ۚ فَأَسَرَّهَا يُوسُفُ فِى نَفْسِهِۦ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ ۚ قَالَ أَنتُمْ شَرٌّ مَّكَانًا ۖ وَٱللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ﴿٧٧﴾

(७७) उनीहरूले भनें कि यदि उसले चोरी गर्दछ भने (आश्चर्यको कुरो छैन) यसको दाजुले पनि अघि चोरी गरिसकेको छ।[३] यूसुफले यो कुरा आफ्नो मनमै राखे तथा उनीहरू समक्ष केही व्यक्त गरेनन्। उनले भने कि तिमी नराम्रो स्थानमा छौ,[४] तथा जे-जति वर्णन गरिराखेका छौ, त्यसलाई अल्लाह राम्ररी जान्दछ।

قَالُوا۟ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْعَزِيزُ إِنَّ لَهُۥٓ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا

(७८) उनीहरूले भने कि हे मिस्री अजीज ![५] यसका पिता वयोबृद्ध व्यक्ति छन्। तपाईं यसको

---

[१]जुनप्रकार यूसुफको पद हामीले उच्च गऱ्यौं।

[२]अर्थात् प्रत्येक ज्ञानीभन्दा बढी कोही न कोही ज्ञानी हुन्छ, यसकारण कोही ज्ञानी यस गर्वमा न रहोस् कि म नै आफ्नो समयको श्रेष्ठ ज्ञानी हूँ। तथा केही व्याख्याकारहरू भन्दछन् कि यसको अर्थ हो कि प्रत्येक ज्ञानीमाथि सर्वज्ञाता अल्लाह तआला छ।

[३]यो उनीहरूले आफ्नो पवित्रता तथा सज्जनतालाई प्रदर्शित गर्नका निम्ति भने, किनभने यूसुफ तथा बिनयामीन उनीहरूका साख्खै भाई थिएनन्, सौतेनी भाई। केही व्याख्याकारहरूले यूसुफको चोरीका लागि दुईटा गुप्त कुरा उद्धृत गरेका छन्, जुन कुनै प्रमाणित कथनमा आधारित छैन। उचित कुरा यही ज्ञान हुन्छ कि उनीहरूले आफूलाई त अत्याधिक प्रतिष्ठित तथा सूचारित सिद्ध गरे तथा यूसुफ तथा बिनयामीनलाई तुच्छ चरित्रका, तथा मित्थ्या बोल्दै उनीहरूलाई चोर तथा बेइमान सिद्ध गर्न प्रयत्न गरे।

[४]आदरणीय यूसुफको यस कथनबाट पनि ज्ञात हुन्छ कि उनीहरूले यूसुफसित चोरीलाई सम्बन्धित गरेर स्पष्टरूपले असत्य कथनको काम गरे।

[५]आदरणीय यूसुफलाई मिस्री अजीज त्यसकारण भनिएको छ कि त्यसबेला सम्पूर्ण वास्तविक अधिकार आदरणीय यूसुफसित थियो, राजा नाम मात्रको लागि राजाधिराज थियो।

مَكَانَهُۥٓ إِنَّا نَرَىٰكَ مِنَ ٱلْمُحْسِنِينَ ٧٨

साटो हामीमध्ये कसैलाई लिनुस् । हामी देख्दछौं कि तपाईं बडो उपकारी व्यक्ति हुनुहुन्छ ।[1]

قَالَ مَعَاذَ ٱللَّهِ أَن نَّأْخُذَ إِلَّا مَن وَجَدْنَا مَتَٰعَنَا عِندَهُۥٓ إِنَّآ إِذًا لَّظَٰلِمُونَ ٧٩

(७९) (यूसुफले) भने कि हामीले जसको पासमा आफ्नो वस्तु पाएका छौं, त्यसको अतिरिक्त अन्यलाई बन्दी बनाउनबाट अल्लाहको शरण चाहन्छौं, यस्तो गर्नुबाट हामी निःसन्देह अन्याय गर्नेहरूमध्येका हुनेछौं ।[2]

فَلَمَّا ٱسْتَيْـَٔسُوا۟ مِنْهُ خَلَصُوا۟ نَجِيًّا ۖ قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُم مَّوْثِقًا مِّنَ ٱللَّهِ وَمِن قَبْلُ مَا فَرَّطتُمْ فِى يُوسُفَ ۖ فَلَنْ أَبْرَحَ ٱلْأَرْضَ حَتَّىٰ يَأْذَنَ لِىٓ أَبِىٓ أَوْ يَحْكُمَ ٱللَّهُ لِى ۖ وَهُوَ خَيْرُ ٱلْحَٰكِمِينَ ٨٠

(८०) जब यिनीहरू यसबाट निराश भए त एकान्तमा बसेर विचार-विमर्श गर्नथाले ।[3] उनीहरूमध्ये जो सबभन्दा ठूलो थियो, उसले भन्यो कि तिमीहरूलाई ज्ञात छैन कि तिम्रो पिताले तिमीसित अल्लाहलाई मध्यमा राखेर दृढ प्रतिज्ञा तथा वचन लिनु भएको छ तथा यसभन्दा पहिला तिमी यूसुफको विषयमा अपराध गरिसकेका छौ । अब त म यस धर्तीबाट हट्ने छैन, जवसम्म पिता स्वयं



[1]पिता त अवश्य वृद्ध थिए, तर यहाँ उनको मुख्य उद्देश्य बिनयामीनलाई मुक्त गराउनु थियो । उनका विचारमा त्यही यूसुफको कुरो रहयो कि हामीलाई पुनः विनयामीन विना पिताको पासमा जान नपरोस् तथा पिताले हामीसित भनून् कि तिमीहरूले मेरो विनयामीनलाई पनि यूसुफको जस्तै गुमाइदियौ । यसकारण यूसुफका उपकारहरूको वर्णन गरी यो कुरा गरे कि उनी संभवतः यो उपकार पनि गरून् कि विनयामीनलाई छाडिदेउन् तथा त्यसको स्थानमा कुनै अन्य भाईलाई राखिहालून् ।

[2]यो उत्तर यसकारण दिए कि आदरणीय यूसुफको मूल उद्देश्य त बिनयामीनलाई नै रोक्नु थियो ।

[3]किनभने बिनयामीनलाई छाडेर जानु उनका लागि अत्यन्त कठिन थियो, उनीहरू पितालाई मुख देखाउन योग्य रहेका थिएनन् । यसकारण आपसमा विचार-विमर्श गर्नथाले कि अब हामीले के गर्ने ?

मलाई आज्ञा दिनुहुन्न ।[1] अथवा अल्लाह तआ़लाले मेरो यस समस्याको निर्णय गर्दछ, त्यो सर्वश्रेष्ठ निर्णायक हो ।[2]

ٱرۡجِعُوٓاْ إِلَىٰٓ أَبِيكُمۡ فَقُولُواْ يَٰٓأَبَانَآ إِنَّ ٱبۡنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدۡنَآ إِلَّا بِمَا عَلِمۡنَا وَمَا كُنَّا لِلۡغَيۡبِ حَٰفِظِينَ ٨١

(८१) तिमी सबै पिताजीको सेवामा फर्केर जाउ तथा भन कि हे पिताजी ! तपाईंको छोराले चोरी गऱ्यो तथा हामीले त्यही साक्ष्य दिएका थियौं, जुन हामी जान्दथ्यौं ।[3] हामी केही अप्रत्यक्षको सुरक्षा गर्नेहरू त थिएनौं ।[4]

وَسۡـَٔلِ ٱلۡقَرۡيَةَ ٱلَّتِي كُنَّا فِيهَا وَٱلۡعِيرَ ٱلَّتِيٓ أَقۡبَلۡنَا فِيهَاۖ

(८२) तथा तपाईं ती नगरवासीहरूसित सोध्नुस्, जहाँ हामी थियौं तथा ती यात्रीहरूसित पनि सोध्नुस् ।

[1]त्यस ठूलो दाजुले यस परिस्थितिमा पिताको सामू जान आफूमा शक्ति तथा क्षमता पाएन त स्पष्ट भनिदियो कि म त यहाँबाट त्यसबेला सम्म जानेछैन, जबसम्म स्वयं पिताजी खोजी गरेर मेरो निर्दोष हुने कुरोलाई विश्वास गर्नुहुन्न तथा मलाई आउन आज्ञा दिनुहुन्न ।

[2]अल्लाह मेरो समस्याको निराकरण गरिदेओस् को अर्थ हो कि कुनै प्रकार (मिस्री अज़ीजले) विनयामीनलाई छाडिदेओस् तथा मसँग जानुको आज्ञा देओस् अथवा यो अर्थ हो कि अल्लाह तआ़ला मलाई यति शक्ति प्रदान गरोस् कि म बिनयामीनलाई तलवार अथवा शक्तिले मुक्त गराएर आफ्नो साथमा लिएर जाउँ ।

[3]अर्थात् हामीले जुन वचन दिएका थियौं कि बिनयामीनलाई सकुशल फर्काएर ल्याउनेछौं, त यो हामीले आफ्नो ज्ञानको आधारमा गरेका थियौं, तदुपरान्त जुन घटना घटित भयो तथा जसको कारण बिनयामीनलाई हामीले छाड्नु पऱ्यो, यो हाम्रो वुद्धि तथा विचारमा पनि थिएन । दोस्रो अर्थ यो हो कि हामीले चोरीको जुन दण्ड वर्णित गरेका थियौं कि चोरलाई नै चोरीको सजायस्वरुप राखियोस्, त यो दण्ड हामीले आफ्नै ज्ञानको आधारमा निर्धारित गरेका थियौं, यसमा कुनै किसिमको नराम्रो विचार मिश्रित थिएन, तर यो घटना थियो कि जब सामग्रीमा खोजी गरियो त चोरिएको कचौरा बिनयामीनकै सामग्रीबाट निस्क्यो ।

[4]अर्थात् भविष्यमा घटित हुने घटनाबाट हामी अन्जान थियौं ।

وَإِنَّا لَصٰدِقُوْنَ ﴿٨٢﴾

जसका साथमा हामी आएका हौं तथा निःसन्देह हामी पूर्णरूपमा साँचो हौं ।[1]

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ اَنْفُسُكُمْ اَمْرًا ۭ فَصَبْرٌ جَمِيْلٌ ۭ عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَّاْتِيَنِيْ بِهِمْ جَمِيْعًا ۭ اِنَّهٗ هُوَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ ﴿٨٣﴾

(८३) (याकूबले) भने त्यो त होइन बरु तिमीहरूले आफ्नो तर्फबाट कुरा बनाइहालेका छौ,[2] अतः धैर्य नै उत्तम छ । हुनसक्छ कि अल्लाह (तआला) ले अन्तमा ती सबैलाई मेरो पासमै पुऱ्याइदेओस् ।[3] त्यो सर्वज्ञ, अत्यन्त तत्वदर्शी छ तथा विज्ञानी हो ।

وَتَوَلّٰى عَنْهُمْ وَقَالَ يٰٓاَسَفٰى عَلٰى يُوْسُفَ وَابْيَضَّتْ عَيْنٰهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيْمٌ ﴿٨٤﴾

(८४) तथा पछि उनले उनीहरूबाट मुख फर्काए र भने हाय यूसुफ ![4] उनका आँखा शोकका कारण सेता भइहालेका थिए तथा उनी दुख, शोकलाई सहेर बसेका थिए ।

[1]नगरबाट तात्पर्य मिस्र हो जहाँ उनीहरूले अनाज लिन गएका थिए, अभिप्राय मिस्रवासी हुन् । यसैप्रकार (والعير) बाट तात्पर्य ( أصحاب العير ) अर्थात् यात्राका साथी हुन् । तपाईं मिस्र गई मिश्रवासीहरूसित तथा ती यात्रीहरूसित जोसँग यात्रा गरेर हामी आएका हौं, सोध्नुस् कि जे-जति हामीले वर्णन गरेका छौं, त्यो सत्य छ, यसमा असत्यको कुनै मिश्रण छैन ।

[2]आदरणीय याकूब वास्तविक दशाबाट पूर्णतः अनभिज्ञ थिए तथा अल्लाहले पनि वह्यी (प्रकाशना) द्वारा वास्तविक स्थिति भनेन । यसकारण उनले यही ठाने कि मेरा यी पुत्रहरूले जसरी यसबाट पूर्व यूसुफको विषयमा कुरा मनगढन्त रुपले रचेर वर्णन गरेका थिए, अब पुनः त्यसरी नै उनीहरूले आफ्नो तर्फबाट कुरा रचिहालेका छन् । बिनयामीनसँग उनीहरूले के गरे, त्यसको निश्चित ज्ञान आदरणीय याकूबसित थिएन, तर यूसुफको घटनाको आधारमा अनुमान गर्दै उनीहरूतिरबाट आदरणीय याकूबको हृदयमा शंका एवं सन्देह उचित थियो ।

[3]अब पुनः धैर्य बाहेक कुनै बाटो थिएन । तैपनि धैर्यका साथ आशाको पनि प्रत्याग गरेनन् । (جميعا) बाट तात्पर्य यूसुफ, बिनयामीन तथा ठूलो पुत्र हो, जो लज्जाको कारण त्यही मिस्रमा रोकिएको थियो कि या त पिताजीले मलाई यसै दशामा आउन आज्ञा देऊन् अथवा म कुनै प्रकारले बिनयामीनलाई आफूसँग लिएर आउनेछु ।

[4]अर्थात् यस नयाँ दुखले यूसुफको बिछोडको पुराना दुखलाई पनि नयाँ गरिदियो ।

[5]अर्थात् आँखाको कालिमा दुखको कारण सेतोपनामा परिवर्तित भइहालेको थियो ।

قَالُوا تَاللّٰهِ تَفْتَؤُا تَذْكُرُ يُوسُفَ حَتّٰى تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهٰلِكِينَ ﴿٨٥﴾

(८५) (छोराहरूले) भने अल्लाहको सौगन्ध ! तपाईं सधैं यूसुफको स्मरणमा नै लीन रहनु हुनेछ यहाँसम्मकि गलेर जानुहुनेछ अथवा मरिहाल्नु हुनेछ ।[1]

قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللّٰهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

(८६) उनले भने कि म त आफ्नो विपदा तथा दुखको गुहार अल्लाहसित गरिराखेको छु । मलाई अल्लाको तर्फबाट ती कुराको ज्ञान प्राप्त छ, जसबाट तिमी अनभिज्ञ छौ ।[2]

يٰبَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَايْـَٔسُوا مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ ۖ إِنَّهُ لَا يَايْـَٔسُ مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكٰفِرُونَ ﴿٨٧﴾

(८७) मेरा प्यारा छोराहरू ! तिमीहरू जाउ तथा यूसुफ र त्यसको भाईको बिषयमा राम्ररी पत्ता लगाऊ ।[3] तथा अल्लाको कृपाबाट निराश नहोऊ । नि:सन्देह अल्लाहको कृपाबाट तिनै निराश हुन्छन् जो काफ़िर हुन्छन् ।[4]

[1](حرض) त्यस शारीरिक विकार अथवा मानसिक दुर्बलतालाई भनिन्छ, जुन बुढेस प्रेम अथवा निरन्तर दुखका कारण मानिसलाई हुन्छ, यूसुफको वर्णनबाट दाजुहरूको द्वेषको आगो झन् तीव्र भइहाल्यो, तथा आफ्नो पितालाई यो भन्यो ।

[2]यसवाट तात्पर्य त त्यो स्वप्न हो, जसको विषयमा उनलाई पूर्ण विश्वास थियो कि अवश्य साकार हुनेछ तथा उनीहरू युसूफका समक्ष दण्डवत हुनेछन् अथवा उनको यो विश्वास थियो यूसुफ जीवित छन् तथा उनीसित जीवनमा अवश्य मिलन हुनेछ ।

[3]अत: त्यही विश्वासवाट प्रेरित भई उनले आफ्नो छोराहरूलाई यो आदेश दिए ।

﴿وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَّحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ﴾

"विचलित भएका मानिसहरू नै अल्लाहको दयाबाट निराश हुन्छन् ।" (सूर: अल-हज्र-५६)

यसको अर्थ यो हो कि ईमान भएकाहरूले कठिनभन्दा कठिन परिस्थितिहरूमा पनि धैर्य तथा संयमको तथा अल्लाहका असीम कृपाका आशाहरूलाई छाड्नु हुन्न ।

(८८) अनि यिनीहरू जब यूसुफ[1] को पासमा पुगे त भन्नलागे कि हे अज़ीज़ ! हामी तथा हाम्रो परिवार अत्याधिक कठिनाईमा छ । हामी अलिकति तुच्छ धन ल्याएका छौं ।[2] तर तपाईंले हामीलाई पूरा अन्नको नाप दिनुस्,[3] तथा हामीलाई दान गर्नुस्[4]. अल्लाह तआलाले दान गर्नेहरूलाई प्रतिफल दिन्छ ।

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَاأَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجَاةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا ۖ إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿٨٨﴾

(८९) (यूसुफले) भने कि तिमीहरूलाई थाहा पनि छ कि यूसुफ तथा त्यसको भाईसँग आफ्नो अज्ञानतावश के-के गऱ्यौ ?[5]

قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ﴿٨٩﴾

(९०) उनीहरूले भने कि (वास्तवमा) तिमी नै यूसुफ हौ ।[6] उत्तर दिए, हो, म नै यूसुफ हुँ ।

قَالُوا أَإِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ ۖ قَالَ أَنَا

[1]यो तेस्रो पटक उनीहरू मिस्र आएका थिए ।

[2]अर्थात् अनाज लिनको लागि हामी जुन मुल्य लिएर आएका छौं, त्यो अत्यन्त तुच्छ छ तथा थोरै छ ।

[3]अर्थात् हाम्रो सानो पूँजीलाई नहेर्नुस्, हामीलाई त्यसको साटोमा पूरा नाप दिनुस् ।

[4]अर्थात् हाम्रो कम पूँजी स्वीकार गरी हामीमाथि उपकार तथा दान गर्नुस् । तथा केही व्याख्याकारहरूले यसको अर्थ लेखेका छन् कि हाम्रो भाई बिनयामीनलाई स्वतन्त्र गरी हामीमाथि उपकार गर्नुस् ।

[5]जब उनीहरूले अत्यन्त नम्रतापूर्वक दान-पुण्य अथवा भाईको स्वतन्त्रताको अपील गरे त सँगै पिताको बृद्धा अवस्था, स्वास्थ्यको क्षीर्णता, छोराको वियोगलाई पनि वर्णन गरे, जसबाट यूसुफको हृदय संवेदनशील भयो, आँखामा अश्रु आयो तथा वास्तविकता प्रदर्शित गर्न बाध्य भए । तैपनि दाजुहरूको क्रुरताको वर्णनका साथमै नम्र चरित्रको पनि प्रदर्शन गरे कि यो काम तिमीले यस्तो अवस्थामा गऱ्यौ जब तिमी अशिक्षित तथा बुद्धिहीन थियौ ।

[6]दाजुहरूले जब मिस्री अधिकारीको मुखबाट त्यस यूसुफको वर्णन सुने, जसलाई उनीहरूले बाल्यकालमा कुरआनको एउटा अँध्यारो इनारमा फ्याँकिदिएका थिए, तब उनीहरू अचम्म परे तथा ध्यानपूर्वक हेर्न बाध्य पनि भए कि कहीं हामीसित सम्बोधक राजा, यूसुफ त होइन ? अन्यथा घटनाको ज्ञान उनलाई कसरी हुनसक्दछ ?

يُوسُفُ وَهَٰذَآ أَخِي ۖ قَدْ مَنَّ ٱللَّهُ عَلَيْنَآ ۖ إِنَّهُۥ مَن يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٩٠﴾

तथा यो मेरो भाई हो। अल्लाहले हामीमाथि कृपा तथा दया गऱ्यो। कुरो यो हो कि जो पनि परहेज़गारी तथा धैर्यसित रहन्छ, अल्लाह (तआ़ला) कुनै पुण्य गर्नेहरूको प्रतिफल नष्ट गर्दैन ।[1]

قَالُوا۟ تَٱللَّهِ لَقَدْ ءَاثَرَكَ ٱللَّهُ عَلَيْنَا وَإِن كُنَّا لَخَٰطِـِٔينَ ﴿٩١﴾

(९१) उनीहरूले भने, अल्लाहको सौगन्ध ! कि अल्लाहले तिमीलाई हामीमाथि श्रेष्ठता प्रदान गरेको छ तथा यो पनि सत्य हो कि हामी अपराधी हौं ।[2]

قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ ٱلْيَوْمَ ۖ يَغْفِرُ ٱللَّهُ لَكُمْ ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴿٩٢﴾

(९२) उत्तर दिए, आज तिमीमाथि कुनै आरोप छैन ।[3] अल्लाहले तिमीहरूलाई क्षमा गरोस् । त्यो सबै दयावानहरूमध्ये दयानिधि छ ।

ٱذْهَبُوا۟ بِقَمِيصِى هَٰذَا فَأَلْقُوهُ عَلَىٰ وَجْهِ أَبِى يَأْتِ بَصِيرًا

(९३) मेरो यो कमिज तिमीहरू लग तथा मेरो पिताको मुखमा राखिदेउ ताकि उनले देख्न सकून् ।[4]

अत: उनीहरूले प्रश्न गरे कि के तिमी यूसुफ त होइनौ ?

[1]प्रश्नोत्तरमा स्वीकारको साथ अल्लाहको उपकारको वर्णन तथा धैर्य एवं संयमका राम्रा परिणामको पनि वर्णन गरेर बताइदिए कि तिमी मलाई मारिहाल्ने प्रयासमा कुनै कमी बाँकी राखेनौ। यो अल्लाह तआ़लाको दया तथा उपकार हो कि उसले न केवल ईनारवाट निकाल्यो वरु मिस्रको राज्य पनि प्रदान गऱ्यो तथा यो फल हो त्यस धैर्य तथा अल्लाहसित भय गर्नुको जसको सन्मति अल्लाहले मलाई प्रदान गऱ्यो ।

[2]दाजुहरूले जव यूसुफको प्रतिष्ठा देखे त आफ्ना त्रुटि तथा दोषहरूलाई स्वीकार गरिहाले ।

[3]आदरणीय यूसुफले पनि ईशदूतत्वको गरिमा दर्शाउँदै क्षमा गरेर भने कि जे भयो भईहाल्यो । आज तिम्रो कुनै भर्त्सना अथवा निन्दा गरिने छैन । मक्का विजयका दिन रसूल अल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि ती काफ़िर तथा कुरैशका प्रमुखहरूलाई, जो उहाँका रक्त पिपासु थिए यिनै शब्दहरूलाई भनेर उनीहरूलाई क्षमा गरिदिनु भएको थियो । सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ।

[4]कमीज़ अनुहार माथि पर्नाले आँखाको ज्योति पुन: आइहाल्नु, एउटा विचित्रता तथा चमत्कारको रुपमा थियो ।

وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٣﴾

तथा आइहालून् एवं आफ्नो पूरा परिवार लाई मेरो पासमा ल्याऊ ।[1]

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَن تُفَنِّدُونِ ﴿٩٤﴾

(९४) तथा जब यो यात्री दल बिदा भयो त उनको पिताले भने कि मलाई यूसुफको सुगन्ध आइराखेको छ, यदि तिमीहरूले मलाई निर्बोध ठान्दैनौ ।[2]

قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ ﴿٩٥﴾

(९५) उनीहरूले भने कि अल्लाहको सौगन्ध, तपाईं त आफ्नो त्यसै पुरानो त्रुटि[3] मा स्थिर हुनुहुन्छ ।

فَلَمَّا أَن جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَىٰ وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا ۖ قَالَ

(९६) जब शुभ-सूचना दिनेले पुगेर उनको मुखमा कमीज़ राख्यो त्यसै क्षण उनी पुनः देख्नथाले ।[4] भने कि के म तिमीहरूसित

---

[1]यहाँ यूसुफले आफ्नो परिवारलाई आउन आमन्त्रण दिए ।

[2]उता त्यो कमीज़ लिएर यात्री मिस्रवाट हिंडे तथा यता आदरणीय याकूबलाई अल्लाह तआलाको तर्फबाट अद्‌भुत प्रकारले आदरणीय यूसुफको सुगन्ध आउन थाल्यो । यो मानौं यस कुराको घोषणा थियो कि अल्लाहका पैग़म्बर (ईशदूत) लाई पनि, जवसम्म अल्लाहतिरबाट ब्यवस्था तथा सूचना पुग्दैन, त पैग़म्बर अनभिज्ञ हुन्छ, चाहे छोरा आफ्नो नगरको कुनै इनारमा नै किन नहोस् तथा जब अल्लाहले प्रवन्ध गर्दछ, त मिस्र जस्तो दूरस्थ क्षेत्रबाट पनि पुत्रको सुगन्ध आइहाल्छ ।

[3] (ضلال) सित तात्पर्य प्रेम तथा प्यारको मुग्धता हो, जुन आदरणीय याकूबलाई आफ्नो पुत्र यूसुफसँग थियो । पुत्रहरूले भन्न थाले, अहिलेसम्म तपाईं त्यसै पुरानो (त्रुटि) मा अर्थात् यूसुफको प्रेममा लीन हुनुहुन्छ, यति दीर्घकाल समाप्त भए पश्चात पनि तपाईंको हृदयबाट यूसुफको प्रेम गएको छैन ।

[4]अर्थात् जब त्यो सूचना दिने व्यक्ति आयो तथा त्यो कमीज आदरणीय याकूबको अनुहारमा राख्यो, त त्यसबाट चमत्कारिक रूपमा उनको नयन ज्योति फेरि फर्केर आइहाल्यो ।

أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾

भन्ने गर्दैनथ कि म अल्लाहतिरबाट यी कुरा जान्दछु, जुन तिमी जान्दैनौं ।[1]

قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ ﴿٩٧﴾

(९७) उनीहरूले भने कि हे बुवा ! हजूरले हाम्रा पापहरूको क्षमा-याचना गर्नुस्, निःसन्देह हामी अपराधी हौं ।

قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي ۖ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٩٨﴾

(९८) उनले भने, ठीक छ म शीघ्र नै तिम्रो लागि आफ्नो प्रभुसित क्षमाको याचना गर्नेछु ।[2] त्यो अत्याधिक क्षमाशील तथा अत्यन्त कृपालु छ ।

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ آوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ ﴿٩٩﴾

(९९) जब यो पूर्ण परिवार यूसुफ़को पासमा पुग्यो तब यूसुफ़ले आफ्ना माता-पितालाई आफ्नो नजीक स्थान दिए ।[3] तथा भने कि अल्लाहलाई स्वीकार छ भने तपाईं सबै सुख-शान्तिले मिस्रमा आइहाल्नुस् ।

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا

(१००) तथा आफ्नो सिंहासनमा आफ्ना माता-पितालाई उच्च स्थानमा बसाल्यो तथा सबै

---

[1]किनभने मेरो पासमा ज्ञानको एउटा साधन वह्यी (प्रकाशना) पनि छ, जुन तिमीहरूमध्ये कोहीसित छैन । यस वह्यी (प्रकाशना) द्वारा अल्लाह तआला आफ्ना पैग़म्बरहरूलाई विभिन्न अवस्था बारे आवश्यकता अनुसार तथा कारणवश गर्दैरहन्छ ।

[2]तुरुन्त क्षमा-याचना नगरी क्षमा-याचनाको वचन दिए । उद्देश्य यो थियो कि रातिको अन्तिम समयमा, जुन अल्लाहका विशेष भक्तहरूको अल्लाहको पूजा गर्नुको विशेष समय हुन्छ, अल्लाहसित उनीहरूको क्षमाको लागि प्रार्थना गर्नेछु ।

[3]अर्थात् आदर सम्मानका साथ उनीहरूलाई आफ्ना नजीकमा स्थान दिए तथा उनको निकै सत्कार गरे ।

[4]केही व्याख्याकारहरूको विचार छ कि यो सौते आमा तथा साखै मौसी (आमाकी दिदी-बहिनी), किनभने यूसुफ़की माताको बिनयामीनको जन्म पश्चात देहान्त भइहालेको थियो, आदरणीय याकूबले उनको देहान्त पश्चात उनकी बहिनीसँग विवाह गरेका थिए । यही मौसी (सानी आमा) अब आदरणीय याकूबका साथ

لَهٗ سُجَّدًا ۚ وَقَالَ يٰۤاَبَتِ هٰذَا تَاْوِيْلُ رُءْيَايَ مِنْ قَبْلُ ۫ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّيْ حَقًّا ؕ وَقَدْ اَحْسَنَ بِيْۤ اِذْ اَخْرَجَنِيْ مِنَ السِّجْنِ وَجَآءَ بِكُمْ مِّنَ الْبَدْوِ مِنْۢ بَعْدِ اَنْ نَّزَغَ الشَّيْطٰنُ بَيْنِيْ وَبَيْنَ اِخْوَتِيْ ؕ اِنَّ رَبِّيْ لَطِيْفٌ لِّمَا يَشَآءُ ؕ اِنَّهٗ هُوَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ ﴿۱۰۰﴾

यसको समक्ष दण्डवत भए[1] तथा त्यसपछि भन्यो पिताजी ! यो मेरो प्रथम स्वप्नको फल हो ।[2] मेरो प्रभुले त्यसलाई साकार गरेर देखायो । त्यसले मसँग बडो उपकार गर्‍यो जबकि मलाई कारागार[3] बाट निकाल्यो तथा तपाईंहरूलाई रेगिस्तान (मरूस्थल) बाट[4] ल्यायो, त्यस मतभेद पश्चात जुन शैतानले म तथा मेरो दाजुहरू बीच पारेको थियो ।[5] मेरो प्रभुले जे चाहन्छ, त्यसको लागि राम्रो व्यवस्था गर्दछ तथा सर्वज्ञाता विज्ञानी छ ।

मिस्र गएकी थिइन् । (फ़तहुल क़दीर) तर इमाम इब्ने ज़रीर तबरीले यसको विपरीत यो भनेका छन् कि यूसुफ़की माताको देहान्त भएको थिएन तथा तिनै साखै माता साथमा थिइन् । (इब्ने कसीर)

[1]केहीले यसको अनुवाद यो गरेका छन् कि मान-सम्मानको लागि यूसुफ़ समक्ष नत्मस्तक भए तर (وَخَرُّوْا لَهٗ سُجَّدًا) का शव्दहरू भन्दछन् कि उनी धर्तीमा यूसुफ़ समक्ष निधारले टेकेर ढोके । यो सजदः (दण्डवत) निधार टेक्नुको अर्थमा छ । तैपनि यो सजदः सम्मानको लागि छ, बन्दनाको रुपमा थिएन तथा सम्मान सूचक सजदः आदरणीय याकूबको धर्म-विधानमा वैध थियो । इस्लाममा शिर्क (मिश्रण) लाई रोक्नको निम्ति आदर-सम्मानको लागि सजदः गर्नु अवैध गरियो, तथा अब सम्मान स्वरुप कसैलाई सजदः गर्नु पनि वर्जित छ ।

[2]अर्थात् आदरणीय यूसुफ़ले जुन स्वप्न देखेका थिए, यति परीक्षाहरूलाई पार गरे पश्चात अन्ततः त्यसको यो फल अगाडी आयो कि अल्लाह तआलाले आदरणीय यूसुफ़लाई राजसिंहासनमा बसाल्यो तथा माता-पितासहित सबै दाजुहरूले उनलाई दण्डवत् गरे ।

[3]अल्लाहको उपकारमा इनारबाट निस्कनुको चर्चा गरेनन् ताकि दाजुहरू लज्जित नहोऊन् । यो नवी (ईशदूत) को आचरण हो ।

[4]मिस्र जस्तो विकसित क्षेत्रको अपेक्षा किनआनको स्थान एउटा मरुस्थलको जस्तो थियो, यसैकारण त्यसलाई (بَدْوٌ) शव्दले वर्णित गरे ।

[5]यो पनि एउटा दयापूर्ण आचरणको नमूना हो कि दाजुहरूमाथि अलिकति पनि आक्षेप लगाएनन् तथा शैतानलाई यस कारवाहीको कारण ठहराए ।

رَبِّ قَدْ اٰتَيْتَنِيْ مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِيْ مِنْ تَاْوِيْلِ الْاَحَادِيْثِ ۚ فَاطِرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۟ اَنْتَ وَلِيّٖ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ۚ تَوَفَّنِيْ مُسْلِمًا وَّاَلْحِقْنِيْ بِالصّٰلِحِيْنَ ﴿١٠١﴾

(१०१) हे मेरा प्रभु ! तिमीले मलाई राज्य प्रदान गऱ्यौ ।[१] तथा मलाई स्वप्नहरूका अर्थको ज्ञान दियौ[२] । हे आकाशहरू तथा धर्तीका स्रष्टा ! तिमी नै संसार तथा आख़िरतमा मेरो संरक्षक तथा सहायक हौ, तिमीले मलाई मुसलमान भएकै अवस्थामा मार्नू तथा पुण्य गर्नेवालाहरूमा सम्मिलित गरिदेउ ।[३]

ذٰلِكَ مِنْ اَنْۢبَآءِ الْغَيْبِ نُوْحِيْهِ اِلَيْكَ ۚ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ اَجْمَعُوْٓا اَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُوْنَ ﴿١٠٢﴾

(१०२) यो परोक्षका सूचनाहरूमध्ये हो, जसको हामीले तपाईंतिर वह्यी (प्रकाशना) गरिराखेका छौं । त तपाईं उनको पासमा हुनुहुन्नथ्यो जबकि उनीहरूले आफ्नो कुरामा अठोट लिइसकेका थिए तथा उनीहरू छल तथा कपट गर्न थालेका थिए ।[४]

[१]अर्थात् मिस्रको राज्य प्रदान गऱ्यो, जस्तो कि विस्तृत वर्णन भइसकेको छ ।

[२]आदरणीय यूसुफ अल्लाहका पैग़म्बर थिए जसमाथि अल्लाहको तर्फबाट प्रकाशना अवतरण हुन्थ्यो तथा विशेष तथा मुख्य कुराहरूको ज्ञान उनलाई दिइन्थ्यो । अतः यस नबूअतको ज्ञानको प्रकाशमा पैग़म्बरले स्वप्नहरूको फल पनि ठीक-ठीक निकाल्ने गर्दथे । तैपनि स्वप्न फल निकाल्नुको यो योग्यता अल्लाह (परमेश्वर) अहिले पनि कसैलाई प्रदान गरिदिन्छ ।

[३]अल्लाह तआलाले आदरणीय यूसुफमाथि जुन उपकार गरे तिनलाई स्मरण गरी तथा अल्लाह तआलाका अन्य गुणहरूको वर्णन गरेर प्रार्थना गरिराखेका छन् कि जब मलाई मृत्यु आउँछ त इस्लामको अवस्थामा आओस् तथा मलाई सज्जन (पुनीत) पुरूषहरूका साथ सम्मिलित गरिदेउ । यसबाट तात्पर्य आदरणीय यूसुफ़का पूर्वज आदरणीय इब्राहीम तथा इसहाक़ आदि हुन्, केही व्यक्तिहरूलाई यस प्रार्थनाबाट यो शंका उत्पन्न भयो कि आदरणीय यूसुफ़ले मृत्युको प्रार्थना गरे । यद्यपि यो मृत्युको प्रार्थना होइन, अन्तिम क्षणसम्म इस्लाममा दृढ रहनुको प्रार्थना हो ।

[४]अर्थात् यूसुफ़सँग जबकि उनलाई इनारमा हालेर आए अथवा तात्पर्य आदरणीय याक़ूब हुन् अर्थात् उनलाई यो भनेर कि यूसुफलाई ब्वाँसोले खाइहालेको छ तथा यो त्यसको कमीज़ हो, जुन रक्तरन्जित छ, उनीसँग छल गरियो । अल्लाह तआलाले यस स्थानमा यस कुराको खण्डन गरेको छ कि नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई परोक्षको ज्ञान थियो । तर यो खण्डन साधारण ज्ञानको होइन किनभने अल्लाह तआलाले उहाँलाई प्रकाशनाद्वारा अवगत गरायो ।

وَمَآ أَكۡثَرُ ٱلنَّاسِ وَلَوۡ حَرَصۡتَ بِمُؤۡمِنِينَ ١٠٣

(१०३) यद्यपि तपाईंले जति चाहे पनि अधिकतर मानिसहरू ईमान्दार हुने छैनन् ।[1]

وَمَا تَسۡـَٔلُهُمۡ عَلَيۡهِ مِنۡ أَجۡرٍۚ إِنۡ هُوَ إِلَّا ذِكۡرٞ لِّلۡعَٰلَمِينَ ١٠٤

(१०४) तथा तपाईं उनीहरूसित यसको लागि कुनै ज्याला मागिराख्नु भएको छैन ।[2] यो त समस्त संसारको लागि सम्पूर्ण शिक्षा नै हो ।[3]

وَكَأَيِّن مِّنۡ ءَايَةٖ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ يَمُرُّونَ عَلَيۡهَا وَهُمۡ

(१०५) तथा आकाशहरू तथा धर्तीमा कैयन् प्रतीक छन्, जसबाट यिनी मुख फर्काएर

यो खण्डन प्रत्यक्ष दर्शनको हो कि त्यसबेला तपाईं त्यहाँ उपस्थित हुनु हुन्नथ्यो । यसैप्रकार यस्ता मानिसहरूसित तपाईंको सम्बन्ध तथा सम्पर्क रहेको छैन जसबाट तपाईंले सुन्नु भएको छ, यो केवल अल्लाह तआ़ला नै हो जसले तपाईंलाई यस अन्देखि घटनाको सूचना दिएको छ, जुन यस कुराको प्रमाण हो कि तपाईं अल्लाहको साँचो नबी हुनुहुन्छ तथा अल्लाह तआ़लाको तर्फबाट तपाईंमाथि प्रकाशना अवतरित हुन्छ । अल्लाह तआ़लाले अन्य पनि कैयन् स्थानहरूमा यसैप्रकार अन्तर्ज्ञानी तथा परोक्षज्ञ हुनुको खण्डन गरेको छ । जस्तो, हेर्नुस् सूर: आले-इमरान-७ तथा ४४, अल-कसस-४५ तथा ४६, सूर: स्वाद-६९ तथा ७० ।

[1]अर्थात् अल्लाह तआ़लाले तपाईंलाई पूर्वकालिक घटनाहरूबाट अवगत गराइराखेको छ ताकि मानिसहरू तिनीबाट शिक्षा ग्रहण गरुन् तथा अल्लाहका पैग़म्बरहरू (ईशदूतहरू) को मार्गको अनुसरण गरुन् तथा सफलताका अधिकारी बनुन् तर यस उपरान्त पनि मानिसहरूको अधिकतर संख्या ईमान स्थापित गर्नेहरूको छैन किनभने उनीहरू विगतका समुदायहरूका घटना सुन्न त सुन्छन्, तर शिक्षा प्राप्त गर्नको लागि होइन मात्र मनोरञ्जन तथा आनन्दको लागि । अत: उनीहरू ईमानबाट बञ्चित रहन्छन् ।

[2]कि जसबाट उनीहरूलाई यो शंका होस् कि यो नबूअतको दाबी त मात्र धन एकत्रित गर्नुको बहाना हो ।

[3]ताकि मानिसहरू यसबाट शिक्षा प्राप्त गरुन् तथा आफ्ना यो लोक तथा परलोक सिंगारुन् । अब संसारका मानिसहरू यसबाट दृष्टि फर्काउन्छन् तथा यसबाट शिक्षा प्राप्त गर्दैनन् भने मानिसहरूको त्रुटि हो तथा उनको दुर्भाग्य हो, कुरआन त वास्तवमा संसारका मानिसहरूका लागि संमार्ग तथा शिक्षाकै लागि आएको छ ।

عَنْهَا مُعْرِضُوْنَ ۝١٠٥

हिंडिहाल्छन् ।[1]

وَمَا يُؤْمِنُ اَكْثَرُهُمْ بِاللّٰهِ اِلَّا وَهُمْ مُّشْرِكُوْنَ ۝١٠٦

(१०६) तथा उनीहरूमध्ये अधिकतर मानिसहरू अल्लाहमाथि ईमान भए उपरान्त पनि मुशिरक नै छन् ।[2]

اَفَاَمِنُوْٓا اَنْ تَاْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللّٰهِ اَوْ تَاْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَّهُمْ لَا يَشْعُرُوْنَ ۝١٠٧

(१०७) के तिनीहरू यस कुराबाट निर्भय भइसकेका छन् कि उनको पासमा अल्लाहका प्रकोपहरूबाट कुनै सामान्य प्रकोप आउनसक्छ अथवा उनीमाथि एक्कासि क़ेयामतको बज्रपात हुन सक्छन् तथा उनी अचेत हुन सक्छन् ।

قُلْ هٰذِهٖ سَبِيْلِيْٓ اَدْعُوْٓا اِلَى اللّٰهِ ۣ عَلٰى بَصِيْرَةٍ اَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِيْ ۭ وَسُبْحٰنَ اللّٰهِ وَمَآ اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ۝١٠٨

(१०८) (तपाईं) भनिदिनुस्, मेरो यही बाटो हो म तथा मेरा अनुयायी अल्लाहतिर आमन्त्रित गरिराखेका छन्, पूर्ण विश्वास तथा निश्चितताका उपरान्त[3] तथा अल्लाह पवित्र

---

[1] आकाशहरू तथा धर्तीको उत्पत्ति तथा उनीहरूमा असंख्य कुराहरूको अस्तित्व यस कुराको प्रमाण हो कि एउटा स्रष्टा तथा रचयिता छ । जसले यी कुराहरूलाई वनाएको छ तथा एक नियोजक त्यही हो, जसले उनीहरूको यस्तो प्रबन्ध गरिराखेको छ कि आदिकालदेखि यो प्रबन्ध चलिआइराखेको छ तर यिनीहरूमा कहिल्यै आपसमा जुधाई तथा दुर्घटना भएको छैन तर मानिसहरू यी कुराहरूलाई हेर्दै यत्तिकै हिंडिहाल्छन्, यिनीमाथि विचार गर्दैनन् तथा न यिनीबाट प्रभुको परिचय प्राप्त गर्दछन् ।

[2] यो त्यो वास्तविकता हो, जसलाई कुरआनले विभिन्न स्थानहरूमा स्पष्टताका साथ वर्णन गरेको छ कि यी मूर्तिपूजक यो स्वीकार गर्दछन् कि आकाश तथा धर्तीको स्रष्टा, स्वामी, पोषक तथा सञ्चालक मात्र अल्लाह तआला नै छ । परन्तु यस उपरान्त पूजामा अल्लाहसँग अन्यलाई पनि सम्मिलित गर्छन् तथा यसप्रकार अधिकतर मानिसहरू मुशिरक (वहुदेववादी) छन् । अर्थात् प्रत्येक युगका मानिसहरू तौहीद, उपासना (पूजा) लाई मान्न तयार हुँदैनन् । आजका समाधिपूजकहरूको पूजा, गुणहरूका अधिकारी ठानेर उनीहरूलाई सहायताको निम्ति गुहार्दछन् पनि तथा पूजाका कैयन् रीतिहरू पनि अपनाउँछन् ।

[3] अर्थात् यो तौहीद (एकेश्वरवाद) को मार्ग नै मेरो मार्ग हो, बरु प्रत्येक पैग़म्बरको यही मार्ग रहेको छ, यसैतिर म तथा मेरा अनुयायी दृढ विश्वासका साथ धार्मिक नियमहरूका प्रमाणका साथ मानिसहरूलाई आमन्त्रित गर्दछौं ।

छ[१] तथा म मूर्तिपूजकहरू (मिश्रणवादीहरू) मध्ये होइन ।

وَمَآ اَرۡسَلۡنَا مِنۡ قَبۡلِكَ اِلَّا رِجَالًا نُّوۡحِىۡۤ اِلَيۡهِمۡ مِّنۡ اَهۡلِ الۡقُرٰى ؕ اَفَلَمۡ يَسِيۡرُوۡا فِى الۡاَرۡضِ فَيَنۡظُرُوۡا كَيۡفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِيۡنَ مِنۡ قَبۡلِهِمۡ ؕ وَلَدَارُ الۡاٰخِرَةِ خَيۡرٌ لِّلَّذِيۡنَ اتَّقَوۡا ؕ اَفَلَا تَعۡقِلُوۡنَ ۝

(१०९) तथा तपाईंभन्दा अघि हामीले वस्तीका वासिन्दाहरूतिर जति पनि रसूल पठाएका छौं सबै पुरूष नै थिए, जसलाई हामीले वह्‌यी (प्रकाशना) अवतरित गर्दैरहयौं ।[२] के धर्तीमा हिंडडुल गरी उनीहरूले देखेनन् कि उनीभन्दा अघिका मानिसहरूको कस्तो परिणाम भयो ? निःसन्देह आख़िरतको घर परहेजग़ारहरू (संयमीहरू) का लागि अति उत्तम छ, के तिमी तैपनि बुझ्दैनौ ?

حَتّٰۤى اِذَا اسۡتَيۡـَٔسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوۡۤا اَنَّهُمۡ قَدۡ كُذِبُوۡا جَآءَهُمۡ

(११०) यहाँसम्मकि जब रसूल निराश हुनलागे[३] तथा समुदायका मानिसहरूले यो विचार गर्नथाले कि उनीहरूलाई (असत्य) भनियो ।[४] तुरुन्तै हाम्रो

[१]अर्थात् म शुद्धता तथा पवित्रताको वर्णन गरिराखेको छु यस कुराबाट कि त्यसको कोही साझेदार, समतुल्य, प्रतिमा अथवा मन्त्री तथा सल्लाहकार अथवा सन्तान तथा पत्नी छैन । त्यो यी सबै कुराहरूबाट पवित्र छ ।

[२]यो आयत यस कुराको प्रमाण हो कि सबै नबी पुरूषहरू भएका छन्, स्त्रीहरूबाट कसैलाई पनि नबूअतको पद प्राप्त भएन, यसैप्रकार उनका सम्बन्ध नगरहरूसित थियो, उनीहरूमा कोही पनि ग्रामीण (ग्रामवासीहरू) मध्ये थिएन, किनभने ग्रामीण तथा देहाती नगरवासीहरूको अपेक्षा स्वभाविक रूपले कठोर तथा व्यवहारमा कटु हुन्छन् तथा नगरवासी उनको अपेक्षा कोमल, सरल तथा सभ्य हुन्छन् तथा यी विशेषताहरू नबूवतका लागि आवश्यक छन् ।

[३]यो निराशा आफ्नो समुदायवाट ईमान स्थापित न गर्नुका कारण भयो ।

[४]अर्थात् यी पैग़म्वरहरूका अनुयायीका हृदयमा यो शंका उत्पन्न हुन लाग्यो कि उनीसित यसै यातनाको झूठो वाचा गरिएको छ, यातना सम्भवतः आउने नै छैन । ध्यान रहोस् कि मात्र यसप्रकारको शंका उत्पन्न हुनु ईमानका विरूद्ध छैन । केहीले (ظنوا) को कर्ता समुदाय अर्थात काफ़िरहरूलाई भनेका छन् अर्थात काफ़िरहरू यातनाको चेतावनीमा पहिला त भयभीत भए तर जब अधिक वेर हुनथाल्यो त विचार गरे कि यातना त आउँदै आउँदैन (जस्तो कि पैग़म्बरको तर्फबाट दावी भइराखेको छ) तथा न आइराखेको देखिन्छ, प्रतीत हुन्छ कि नबीहरूसित पनि यसै झूठो वचन दिइएको छ । तात्पर्य नबी

نَصۡرُنَا فَنُجِّيَ مَن نَّشَآءُۖ وَلَا يُرَدُّ بَأۡسُنَا عَنِ ٱلۡقَوۡمِ ٱلۡمُجۡرِمِينَ ١١٠

सहायता उनलाई आइपुग्यो[1] जसलाई हामीले चाहयौं, त्यसलाई मुक्ति प्रदान गर्‍यौं ।[2] कुरो यो हो कि हाम्रो प्रकोप पापीहरूबाट फर्काइँदैन ।

لَقَدۡ كَانَ فِي قَصَصِهِمۡ عِبۡرَةٞ لِّأُوْلِي ٱلۡأَلۡبَٰبِۗ مَا كَانَ حَدِيثٗا يُفۡتَرَىٰ وَلَٰكِن تَصۡدِيقَ ٱلَّذِي بَيۡنَ يَدَيۡهِ وَتَفۡصِيلَ كُلِّ شَيۡءٖ وَهُدٗى وَرَحۡمَةٗ لِّقَوۡمٖ يُؤۡمِنُونَ ١١١

(१११) यिनका कथाहरूमा बुद्धिमानीहरूका लागि निःसन्देह शिक्षा तथा चेतावनी छ, यो कुर्आन असत्यले रचिएको कुरो होइन, बरु यो युक्तिशास्त्र हो, ती किताबहरूका लागि जुन यसभन्दा अघिका छन् । तथा प्रत्येक वस्तुको सविस्तार वर्णन एवं मार्ग-दर्शन तथा कृपा हो निष्ठावानहरूका लागि ।[3]

करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दिनु हो कि तपाईंको समुदायमाथि यातनामा जुन विलम्ब भइराखेको छ, त्यसबाट आत्तिनुपर्ने आवश्यकता छैन । प्राचीन कालका समुदायहरूमाथि पनि यातनामा विलम्ब गरिएको थियो तथा अल्लाहको तर्फबाट त्यसको चाहत तथा ज्ञान अनुसार उनीहरूलाई अत्याधिक समय प्रदान गरियो । यहाँसम्मकि रसूल आफ्नो समुदायका ईमानबाट निराश भए तथा मानिसहरूले यो विचार गर्नथाले कि शायद उहाँलाई यातनाको यसै असत्य भनिएको छ ।

[1]जब उनको निराशा यस भयानक शंका तथा सन्देहसम्म पुग्यो त तुरुन्त हाम्रो सहायता उनको पासमा पुग्यो तथा उनका हृदयमा शंकाका काँडा निस्किहाले । यसमा वास्तवमा अल्लाह तआलाको त्यस अवसर दिनुको नीतिको वर्णन छ, जुन त्यो अवज्ञाकारीहरूलाई दिन्छ, यहाँसम्मकि यस विषयमा त्यसले आफ्नो पैगम्बरको इच्छाको विपरीत पनि अधिकभन्दा अधिक समय प्रदान गर्दछ, शीघ्रता गर्दैन, यहाँसम्मकि कैयन् पटक पैगम्बरहरूका अनुयायी पनि यातनाबाट निराश भएर यो बुझ्न थाल्छन् कि उनीसित यसै मिथ्यावचन गरिएको छ ।

[2]यी मुक्ति प्राप्त गर्ने निष्ठावान नै हुन्थे ।

[3]अर्थात् यो कुर्आन जसमा यूसुफको कथा तथा अन्य समुदायहरूको घटनाको वर्णन छ, कुनै मनगढन्त कुरा होइन, बरु यो अघिका किताबहरूको पुष्टि गर्दछ तथा त्यसमा धर्मको विषयमा सबै आवश्यक कुराहरूको विस्तृत विवरण छ तथा ईमानवालाहरूको लागि सन्मार्ग तथा कृपा हो ।

# सूरतु-रअ्द-१३

سُوْرَةُ الرَّعْدِ

सूर: अल-रअ्द मदीनामा उत्रेको तथा यसमा ४३ आयतहरू एवं ६ रूकूअ छन्।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

शुरु गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

الٓمّٓرٰ تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ ۗ وَالَّذِيْٓ اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَّبِّكَ الْحَقُّ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُوْنَ ۝١

(१) अलिफ़. लाम. मीम. रा. । यी कुरआनका आयतहरू हुन् तथा जे-जति तपाईंतिर तपाईंको प्रभुको तर्फबाट अवतरित गरिएको छ, सबै सत्य छ । तर अधिकतर मानिसहरू ईमान (विश्वास) स्थापित गर्दैनन्।

اَللّٰهُ الَّذِيْ رَفَعَ السَّمٰوٰتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۗ كُلٌّ يَّجْرِيْ لِاَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ يُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ لَعَلَّكُمْ

(२) अल्लाह त्यो हो जसले आकाशहरूलाई बिना स्तम्भ उच्च राखेको छ जुन कि तिमी त्यसलाई देखिराखेका छौ । अनि त्यो (अल्लाह) अर्श (सिंहासन) मा स्थिर छ,[1] उसैले सूर्य तथा चन्द्रमालाई आधीन बनाइराखेको छ । प्रत्येक एउटा निर्धारित समयसम्म चलिराखेको छ ।[2] त्यही कार्यको व्यवस्था गर्दछ, त्यसले

[1]"इस्तवा अलल अर्श" को भावार्थ यसभन्दा अगाडी भइसकेको छ कि यसबाट तात्पर्य अल्लाह तआलाको अर्शमा (सिंहासन) स्थिर हुनु हो । मोहद्देसीन (हदीसहरूका ज्ञानी) को यही पथ हो । उनी यसको विस्तृत कल्पना गर्दैनन्, जस्तो केही अन्य समूह यसमा तथा प्रभुका अन्य गुणहरूमा कष्ट कल्पना गर्दछन् । तर मोहद्देसीन भन्छन् कि यस अवस्थाको वर्णन गर्न सकिंदैन तथा न यसको कुनै कुरोसँग उपमा दिन सकिन्छ । (अल-शूरा) ।

[2]यसको एउटा अर्थ यो पनि हो कि एउटा निर्धारित समयसम्म अर्थात् केयामतसम्म अल्लाहका आदेशबाट चलिराख्नेछन् । जस्तो कि भनेको छ ।

﴿ وَالشَّمْسُ تَجْرِيْ لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ۭ ذٰلِكَ تَقْدِيْرُ الْعَزِيْزِ الْعَلِيْمِ ﴾

"तथा सूर्य आफ्नो स्थिर हुने समयसम्म चलिरहने छ ।" (सूर: यासीन-३८)

दोस्रो अर्थ यो हो कि चन्द्रमा तथा सूर्य आ-आफ्ना लक्ष्यतिर अग्रसर रहन्छन्, सूर्य आफ्नो चक्र एक वर्षमा तथा चन्द्रमा एक महिनामा पूरा गर्दछ । जस्तो कि भन्यो :

بِلِقَآءِ رَبِّكُمْ تُوْقِنُوْنَ ②

आफ्ना निशानीहरू खुलारुपले वर्णन गरिराखेको छ ताकि तिमीले आफ्नो प्रभुसित साक्षात्कारको कुरो विश्वास गर ।

وَهُوَ الَّذِىْ مَدَّ الْاَرْضَ وَجَعَلَ فِيْهَا رَوَاسِىَ وَاَنْهٰرًا ؕ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرٰتِ جَعَلَ فِيْهَا زَوْجَيْنِ

(३) तथा उसैले धर्तीलाई बिस्तृत पारी ओछ्याइदियो तथा त्यसमा पर्वत तथा नदीहरू उत्पन्न गरिदिएको छ,[१] तथा त्यसमा हरप्रकारका फलहरूका जोडी दुई-दुई गरी पैदा गरेको छ ।[२] त्यसैले रात्री

﴿وَالْقَمَرَ قَدَّرْنٰهُ مَنَازِلَ﴾

"तथा हामीले चन्द्रमाका अनेक स्थान निर्धारित गरेका छौं ।" (सूर: यासीन-३९)

सात ठूला ग्रह समूह छन्, जसमध्ये दुईटा सूर्य तथा चन्द्रमा हुन् । यहाँ मात्र यी दुईको वर्णन गरिएको छ किनभने यिनै दुईटा सबभन्दा विशाल तथा महत्वपूर्ण छन्, जब यी दुबै पनि अल्लाहको आदेशका अधीन छन् त यी देवता अथवा पूजनीय हुन सक्दैनन्, पूजाको योग्य त त्यही छ, जसले उनलाई अधीन बनाइराखेको छ, यसकारण भन्यो ।

﴿لَا تَسْجُدُوْا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوْا لِلّٰهِ الَّذِىْ خَلَقَهُنَّ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُوْنَ﴾

"सूर्य तथा चन्द्रमाका समक्ष शिर नझुकाउ, त्यस अल्लाह समक्ष शिर झुकाउ जसले उनीहरूलाई उत्पन्न गऱ्यो, यदि तिमी केवल त्यसको पूजा गर्न चाहन्छौ ।" (सूर: हा.मीम.सजद:-३७)

﴿وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُوْمَ مُسَخَّرٰتٍۭ بِاَمْرِهٖ﴾

"सूर्य, चन्द्रमा तथा ताराहरू, सबै उसको आदेशका अधीन छन् ।" (सूर: अल-आराफ़-५४)

[१]धर्तीको लम्बाई-चौडाईको अनुमान पनि जनसामान्यको लागि कठिन छ तथा उच्च तथा विशाल पर्वतहरूद्वारा धर्तीमा जस्तो किल्ला गाडिएका छन् । नदी-नाला तथा स्रोतहरूको यस्तो श्रृङ्खला स्थापित गऱ्यो कि जसबाट मनुष्य स्वयं पनि लाभान्वित हुन्छन् तथा आफ्ना खेतहरूको सिंचाई पनि गर्दछन् जसबाट विभिन्न प्रकारका अनाज़ तथा फल पैदा हुन्छन्, जसका आकार-प्रकार भिन्न हुन्छन् तथा स्वादमा भिन्न हुन्छन् ।

[२]यसको एउटा अर्थ यो हो भाले तथा पोथी दुबै बनायौ, जस्तो कि आधुनिक आविष्कारहरूले यसको पुष्टि गरेका छन् । दोस्रो अर्थ (जोडी-जोडीको) यो हो कि गुलियो-अमिलो, चिसो-तातो, कालो-सेतो तथा स्वादिष्ट-कटुस्वाद यसैप्रकार एक-अर्काबाट भिन्न तथा विपरीत प्रकारको पैदा गऱ्यो ।

اثْنَيْنِ يُغْشِى الَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ ③

बाट दिनलाई लुकाउँछ। निश्चय नै विचार एवं चिन्तन गर्नेहरूका लागि त्यसमा धेरै निशानीहरू (लक्षण) छन्।

وَفِي الْأَرْضِ قِطَعٌ مُّتَجٰوِرٰتٌ وَّجَنّٰتٌ مِّنْ أَعْنَابٍ وَّ زَرْعٌ وَّنَخِيْلٌ صِنْوَانٌ وَّغَيْرُ صِنْوَانٍ يُّسْقٰى بِمَاءٍ وَّاحِدٍ وَنُفَضِّلُ بَعْضَهَا عَلٰى بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُوْنَ ④

(४) तथा धर्तीमा विभिन्न प्रकारका भू-भागहरू एक अर्कासित जोडिएका छन्।[१] तथा अंगुरका बगैंचाहरू छन् तथा खेत एवं ख़जुरहरूका वृक्ष छन्। हाँगाहरू भएका तथा केही यस्ता छन्[२] जुन हाँगाहरू भएका छैनन्, सबै एकै पानीबाट सिंचिन्छन्। तैपनि हामीले पैदावार र स्वादमा केहीलाई केही माथि श्रेष्ठता दिन्छौं।[३] यसमा बुद्धिमानीहरूका लागि धेरै निशानी छन्।

وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ ءَإِذَا كُنَّا تُرٰبًا ءَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيْدٍ ۗ أُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِرَبِّهِمْ ۚ وَأُولٰٓئِكَ الْأَغْلٰلُ

(५) तथा यदि तिमीलाई आश्चर्य हुन्छ भने वास्तवमा उनको यो भनाइ आश्चर्यजनक छ कि के जब हामी माटो भइहाल्नेछौं त के हामी नयाँ जन्म लिनेछौं।[४] यिनै ती मानिसहरू हुन्, जसले आफ्नो प्रभुसित कुफ्र गरे। यी नै हुन् जसका

---

[१](متجاورات) एक-अर्काका निकट तथा समानान्तर अर्थात् धर्तीको एक क्षेत्र विकसित तथा उब्जाउ छ, अत्याधिक पैदावार दिन्छ। त्यसको साथमै बाँझो भूमि छ, जसमा कुनै प्रकारको पनि पैदावार हुँदैन।

[२](صنوان) को एउटा अर्थ आपसमा नजीक भएको तथा (غير صنوان) को अर्थ अलग-अलग गरिएका छन् दोस्रो अर्थ (صنوان) एउटा वृक्ष जसका कैयन् शाखाहरू छन्, जस्तै अनार, इंजीर तथा केही खजूरहरू। तथा (غير صنوان) जो यस प्रकारको हुँदैन बरु शाखा नभएको।

[३]अर्थात् धर्ती पनि एक, पानी, वायु पनि एक। परन्तु फल तथा अनाज़ विभिन्न प्रकारका तथा उनका स्वाद एवं बनौट पनि एक-अर्कासित भिन्न।

[४]अर्थात् जुन शक्तिले प्रथम पटक जन्म दियो, त्यसको लागि पुनः त्यस कुरोलाई बनाउनु कुनै कठिन काम होइन। परन्तु यी काफ़िर विचित्र कुरा भन्दछन् कि पुनः हामी कसरी पैदा गरिनेछौं ?

فِيٓ أَعۡنَاقِهِمۡۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ۝٥

घाँटीहरूमा पासो हुनेछन्। तथा यी नै हुन् जो नरकमा बास गर्ने हुन्, जो त्यसमा सधैं रहनेछन्।

وَيَسۡتَعۡجِلُونَكَ بِٱلسَّيِّئَةِ قَبۡلَ ٱلۡحَسَنَةِ وَقَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِهِمُ ٱلۡمَثُلَٰتُۗ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغۡفِرَةٖ لِّلنَّاسِ عَلَىٰ ظُلۡمِهِمۡۖ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ ۝٦

(६) तथा जो तिमीसित दण्डको माँगमा शीघ्रता गरिराखेका छन् सुख भन्दा पूर्व नै निश्चय उनीभन्दा पहिला (उदाहरण स्वरुप) यातनाहरू आइसकेका छन्।[1] तथा नि:सन्देह तिम्रो प्रभु क्षमावान् छ, मानिसहरूका अनायास अत्याचारको पनि।[2] तथा यो पनि निश्चित कुरो छ कि तिम्रो प्रभु दण्ड दिनुमा पनि कठोर छ।[3]

---

[1]अर्थात् अल्लाहको प्रकोपबाट समुदाय तथा आबादीहरूको विनाशका कैयन् उदाहरण अघि गुज्रिसकेका छन्, यसको उपरान्त यिनी प्रकोप शीघ्र माँगदछन्? यो काफ़िरहरूको उत्तरमा भनियो जसले भन्दथे कि हे पैग़म्बर! यदि तिमी साँचो हौ भने त्यो प्रकोप हामीमाथि ल्याउ, जसबाट तिमी हामीलाई तर्साउने गरेका छौ।

[2]अर्थात् मानिसहरूको अत्याचार तथा अवज्ञाको उपरान्त पनि त्यसले प्रकोपमा शीघ्रता गर्दैन बरु समय दिन्छ कैयन् पटक यति विलम्ब गरिदिन्छ कि निर्णय कयामतमाथि छाडिदिन्छ। यो उसको दया तथा कृपा एवं करुणाको परिणाम हो। यदि त्यसले तुरुन्त समाप्त तथा यातना दिन चाहन्छ भने यस सम्पूर्ण धर्तीमा एउटा मनुष्य शेष रहँदैन।

﴿وَلَوۡ يُؤَاخِذُ ٱللَّهُ ٱلنَّاسَ بِمَا كَسَبُواْ مَا تَرَكَ عَلَىٰ ظَهۡرِهَا مِن دَآبَّةٖ﴾

"यदि अल्लाह तआला मानिसहरूलाई तिनको कर्मको कारण समात्न थाल्छ भने धर्तीमा एउटा पनि जीव छाड्दैन।" (सूर: फ़ातिर-४५)

[3]यो अल्लाहको अर्को गुणको वर्णन हो ताकि मनुष्य एकैतिर दृष्टि नराखोस्। अर्कोतिर पनि हेरिराखोस्, किनभने एकैतिर तथा एउटै कोणले निरन्तर हेरिराख्नाले धेरैजसो कुराहरू अदृश्य रहन्छन्। यसकारण कुर्आन करीममा जहाँ अल्लाहको दया, कृपा तथा क्षमाको वर्णन दिन्छ, त सँगसँगै उसको अर्को विशेषता प्रभुत्व प्रचण्डता तथा शक्तिको वर्णन पनि पाईन्छ। जस्तो कि यहाँ पनि छ ताकि आशा तथा भय दुवै पक्ष समक्ष रहून्, किनभने यदि आशा नै आशा सामु रहन्छ भने अल्लाहका आदेशहरूको अवहेलना गर्नको लागि निडर भईहाल्छ तथा यदि भय नै भई प्रत्येक समय हृदय र मस्तिष्कमा छाईरहन्छ भने अल्लाहको कृपाबाट निराश भईहाल्छ तथा दुवै कुरा उचित छैनन् तथा मनुष्यका विनाशका कारण

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ ۗ إِنَّمَا أَنتَ مُنذِرٌ ۖ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾

(७) तथा काफ़िर (कृतघ्न) भन्दछन् कि उसमाथि उसको प्रभुको तर्फबाट कुनै निशानी (चमत्कार) किन अवतरित गरिएन । कुरा यो हो कि तपाईं त मात्र सचेत गर्नेवाला हुनुहुन्छ ।[1] तथा प्रत्येक समुदायका लागि मार्ग-दर्शक हुनुहुन्छ ।[2]

बन्न सक्छन् । यसैकारण भनिन्छ ।

( الإيمانُ بَيْنَ الْخَوْفِ وَالرَّجَاءِ )

"ईमान भय तथा आशाको मध्येमा छ ।"

अर्थात् दुवै कुराहरूका मध्ये सन्तुलन तथा समानताको नाम ईमान हो । मनुष्य अल्लाहको प्रकोपबाट निर्भय होस् तथा न उसको कृपाबाट निराश होस् । यस विषयको लागि हेर्नुस् सूर: अल-अनाम-४७, सूर: अल-आराफ़-१६७, सूर: अल-हिज्र-४९ तथा ५० आदि आयतहरू ।

[1]प्रत्येक नबीलाई अल्लाह तआ़ला अवस्था तथा आवश्यकता अनुसार तथा आफ्नो नीति तथा विवेकको आधारमा केही निशानीहरू तथा चमत्कार प्रदान गर्दछ । परन्तु काफ़िर आफ्ना इच्छा अनुसार चमत्कारका अभिलाषी रहेका छन् । त्यस्तै मक्काका काफ़िर नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित भन्थे सफ़ा नामक पर्वतलाई सुन बनाइदिइओस् अथवा पर्वतहरूको स्थानमा स्रोत तथा नदीहरू बग्न थालून् आदि । जब उनका इच्छा अनुसार चमत्कार देखाइन्नथ्यो त भन्दथे कि यसमा कुनै निशानी, चमत्कार किन अवतरित गरिएन ? अल्लाह तआ़लाले भन्नुभयो :

"हे पैग़म्बर ! तिम्रो काम केवल आमन्त्रण तथा सतर्क गरिदिनु हो । त्यो तिमी गर्दैरह । कसैले स्वीकार गरोस्, नगरोस् त्यसबाट तिमीलाई कुनै मतलव छैन, यसकारण कि मार्गमा हिंडाइदिनु यो हाम्रो काम हो । तिम्रो काम मार्ग देखाउनु हो, त्यस मार्गमा हिंडाउनु, यो तिम्रो काम होइन, हाम्रो काम हो ।"

[2]अर्थात् प्रत्येक समुदायको मार्गदर्शनको लागि अल्लाह तआ़लाले मार्गदर्शक अवश्य पठाएको छ । यो अर्कै कुरा हो कि समुदायहरूले यो मार्ग अपनाए अथवा अपनाएनन् । परन्तु सोझो मार्गको दर्शन गर्नको निम्ति सन्देशवाहक प्रत्येक समुदायमा अवश्य आयो ।

﴿ وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴾

"प्रत्येक समुदायमा एउटा पथ-प्रदर्शक अवश्य आएको छ ।" (सूर: फ़ातिर-२४)

(८) पोथी आफ्नो गर्भमा जे-जति राख्दछ, त्यसलाई अल्लाह तआला राम्ररी जान्दछ ।[१] तथा पेट (गर्भाशय) को घट्नु-बढ्नु पनि ।[२] प्रत्येक कुरो उसको पासमा अनुमानित छ ।[३]

اَللّٰهُ يَعۡلَمُ مَا تَحۡمِلُ كُلُّ اُنۡثٰى وَمَا تَغِيۡضُ الۡاَرۡحَامُ وَمَا تَزۡدَادُ ‌ؕ وَكُلُّ شَىۡءٍ عِنۡدَهٗ بِمِقۡدَارٍ ۝٨

(९) गुप्त तथा खुला कुराहरूको त्यो ज्ञान राख्नेवाला छ, सबभन्दा ठूलो तथा सबभन्दा उच्च तथा उत्तम छ ।

عٰلِمُ الۡغَيۡبِ وَ الشَّهَادَةِ الۡكَبِيۡرُ الۡمُتَعَالِ ۝٩

(१०) तिमीहरूमध्ये कसैको आफ्नो कुरा गुप्तरुपले भन्नु तथा उच्च स्वरमा भन्नु तथा जो रात्रिमा लुकेको छ तथा जो दिनमा चलिराखेको छ, सबै अल्लाहको लागि एकैनास छ ।

سَوَآءٌ مِّنۡكُمۡ مَّنۡ اَسَرَّ الۡقَوۡلَ وَمَنۡ جَهَرَ بِهٖ وَمَنۡ هُوَ مُسۡتَخۡفٍۢ بِالَّيۡلِ وَ سَارِبٌۢ بِالنَّهَارِ ۝١٠

(११) त्यसका रक्षक[४] मनुष्यका अगाडी-पछाडी नियुक्त छन्, जो अल्लाहको आदेशले त्यसको रक्षा गर्दछन् । कुनै समुदायको अवस्था अल्लाह (तआला) परिवर्तन गर्दैन, जबसम्मकि उनीहरू स्वयं परिवर्तन न होऊन्, जो उनका हृदय[५] मा छन् ।

لَهٗ مُعَقِّبٰتٌ مِّنۡۢ بَيۡنِ يَدَيۡهِ وَ مِنۡ خَلۡفِهٖ يَحۡفَظُوۡنَهٗ مِنۡ اَمۡرِ اللّٰهِ‌ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوۡمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوۡا مَا بِاَنۡفُسِهِمۡ‌ؕ وَاِذَاۤ

[१]माताको गर्भमा के छ ? भाले छ अथवा पोथी, सुन्दर छ अथवा कुरुप, सपूत तथा कपूत, दीर्घ आयु अथवा अल्प आयु ? सबै कुरा केवल अल्लाह तआला नै जान्दछ ।

[२]यसवाट तात्पर्य गर्भको अवधि जो सामान्यत: नौ महिना हुन्छ, परन्तु घट्छ तथा बढ्छ पनि, कुनै समय यो दस महिना तथा कुनै समय सात-आठ महिनाको भईदिन्छ, यसको पनि ज्ञान अल्लाहको अतिरिक्त कसैलाई छैन ।

[३]अर्थात् कसैको जीवनकाल कति छ ? त्यसलाई भोजनको कति भाग प्राप्त हुनेछ ? यसको पूरा अनुमान अल्लाहलाई छ ।

[४](معقّبات) बहुवचन हो (معقّبة) को । एक-अर्काको पछाडी आउनेवाला अथवा फरिश्ताहरू हुन्, जो पालैपालो एक-अर्का पश्चात आउँछन् । दिनका फरिश्ताहरू जान्छन् त रातका फ़रिश्ताहरू आउँछन् । राति जान्छन् त दिनका आउँछन् ।

[५]यसको व्याख्याको लागि हेर्नुस् सूर: अंफ़ाल-५३ को व्याख्या ।

أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوٓءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُۥ ۚ وَمَا لَهُم مِّن دُونِهِۦ مِن وَالٍ ⑪

अल्लाह (तआ़ला) जब कुनै समुदायलाई दण्ड दिन निर्णय गरेको हुन्छ त त्यो परिवर्तन गर्दैन तथा त्यसको अतिरिक्त कोही पनि उनको संरक्षक पनि छैन ।

هُوَ الَّذِى يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ⑫

(१२) त्यो अल्लाह नै हो, जसले तिमीलाई विद्युतको चमक तर्साउनको लागि तथा आशा दिलाउनको लागि[1] देखाउँछ तथा ठूला बादलहरू पैदा गर्छ ।[2]

وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِۦ وَالْمَلَٰٓئِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِۦ وَيُرْسِلُ الصَّوَٰعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَن يَشَآءُ وَهُمْ يُجَٰدِلُونَ فِى اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ ⑬

(१३) तथा गर्जन त्यसको प्रशंसा तथा महिमाको वर्णन गर्दछ तथा फ़रिश्ताहरू पनि त्यसको भयले,[3] त्यही आकाशबाट बिजुली खसाल्छ तथा जसमाथि चाहन्छ, त्यसमाथि पार्दछ ।[4] काफ़िर अल्लाहको विषयमा झगडा गरिराखेका छन् तथा अल्लाह सर्वशक्तिशाली छ ।[5]

لَهُۥ دَعْوَةُ الْحَقِّ ۖ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُم

(१४) उसैलाई पुकार्नु सत्य छ,[6] जुन व्यक्तिहरू त्यसको अतिरिक्त अरुहरूलाई पुकार्दछन्, उनीहरू

---

[1]जसबाट बटुवा-यात्री तर्सन्छन् तथा घरहरूमा रहने किसान तथा कृषक त्यसको आशिर्वाद तथा लाभको आशा राख्दछन् ।

[2]गह्रुङ्गो बादलहरूसित तात्पर्य ती बादल हुन् जसमा वर्षाको पानी हुन्छ ।

[3]जस्तो अन्य स्थानमा भन्यो:

﴿وَإِن مِّن شَىْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِۦ﴾

"प्रत्येक वस्तु अल्लाहको महिमाको वर्णन गर्दछ ।" (सूर: बनी इस्राईल-४४)

[4]अर्थात् यसबाट जसलाई चाहन्छ नाश गरिदिन्छ ।

[5](مِحَال) को अर्थ शक्ति, सोधपूछ तथा प्रगाढ आदि गरिएका छन् अर्थात् त्यो अत्यन्त शक्तिशाली, अत्याधिक सोधपूछ गर्नेवाला तथा प्रगाढ विचारवाला छ ।

[6]अर्थात् भय तथा आशाको समय उसै एक अल्लाहलाई पुकार्नु उचित छ किनभने त्यही सबैको पुकार सुन्दछ तथा स्वीकार गर्दछ अथवा आमन्त्रण, इबादत (बन्दना) को अर्थमा छ ।

بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطِ كَفَّيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ ۚ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ⑭

तिनका कुनै पुकारका उत्तर दिँदैनन् जस्तै कुनै व्यक्ति आफ्नो हात पानीतिर फैलाएको होस् कि उसको मुखमा परोस्, जबकि त्यो पानी त्यसको मुखमा पुग्नेवाला छैन ।[1] ती भ्रष्टाचारीहरूका जति पुकार छ, सबै भ्रष्ट छ ।[2]

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ۩ ⑮

(१५) तथा अल्लाहकै लागि आकाशहरू तथा धर्तीका सबै जीव प्रसन्नला तथा अप्रसन्नताले सजदः (दण्डवत) गर्दछन् तथा तिनका छायाँ पनि बिहान बेलुका ।[3]

उसैको इबादत सत्य एवं उचित छ, त्यसको अतिरिक्त कोही इबादत (बन्दना) को योग्य छैन, किनभने सृष्टिको स्रष्टा, स्वामी तथा सञ्चालक त्यही हो, यसकारण कि इबादत पनि केवल उसैको अधिकार हो ।

[1]अर्थात् जो अल्लाहलाई छाडेर अरुहरूलाई सहायताको लागि पुकार्दछन्, उनको तुलना यस्तो छ, जस्तै कोही व्यक्ति टाढाबाट पानीतिर आफ्ना हातहरू फैलाएर पानीसित भनोस् कि तिमी मेरो मुखसम्म आईहाल, स्पष्ट छ कि पानी अचल छ, त्यसलाई थाहा छैन कि त्यो मलाई आफ्नो मुखसम्म पुग्नुको माँग गरिराखेको छ । तथा न त्यसमा यो शक्ति छ कि आफ्नो स्थानबाट हिंडेर त्यसको हात तथा मुखसम्म पुगोस् । यसैप्रकार यी मूर्तिपूजक अल्लाहका अतिरिक्त जसलाई पुकार्दछन्, उनीहरूलाई न यो थाहा छ कि कोही उनीहरूलाई पुकारिराखेको छ तथा त्यसको अमूक आवश्यकता छ । तथा न त्यस आवश्यकताको पूर्तिको त्यसमा शक्ति नै छ ।

[2]तथा व्यर्थ पनि छ किनकि त्यसबाट उनलाई कुनै लाभ हुनेछैन ।

[3]यसमा अल्लाह तआ़लाको महिमा एवं शक्तिको वर्णन छ कि प्रत्येक वस्तुमा त्यसको अधिकार छ तथा प्रत्येक कुरो त्यसको अधीन तथा त्यसको समक्ष नतमस्तक छ, चाहे ईमानवालाहरूको जस्तै प्रसन्नताले गरून् अथवा मूर्तिपूजकहरूको भैं अप्रसन्नताले । तथा उनको छायाँ पनि बिहान-बेलुका दण्डवत हुन्छ । जस्तो अन्य ठाउँमा भन्यौ ।

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا خَلَقَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ يَتَفَيَّأُ ظِلَالُهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِّلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ﴾

"के उनीहरूले देखेनन् कि अल्लाहले जुन कुरा पनि उत्पन्न गरेका छन् तिनका छायाँ दाहिने तथा बायाँबाट अल्लाहलाई दण्डवत गर्दै ढल्दछन् तथा तिनीहरू विनम्रता गर्दछन् ।" (सूरः अन-नहल-४८)

(१६) (तपाईं) सोध्नुस् कि आकाशहरू तथा धर्तीको पालनकर्ता को हो ? भनिदिनुस् अल्लाह ।[1] भनिदिनुस् किन तिमी तैपनि यसको अतिरिक्त अरुहरूलाई सहायक बनाइराखेका छौ जो स्वयं आफ्ना प्राणको पनि राम्रो-नराम्रोको अधिकार राख्दैनन् ।[2] भनिदिनुस् के अन्धो तथा आँखा भएको समान हुन सक्दछन् ? अथवा के अन्धकार तथा प्रकाश समान हुन सक्दछन् ?[3] के जसलाई यिनीहरू अल्लाहको साझेदार बनाइराखेका छन्, उनीहरूले पनि अल्लाहको जस्तै उत्पत्ति गरेका छन् कि उनको हेराईमा उत्पत्ति संदिग्ध भइहाल्यो ?

قُلْ مَنْ رَّبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ قُلِ اللّٰهُ ۭ قُلْ اَفَاتَّخَذْتُمْ مِّنْ دُوْنِهٖٓ اَوْلِيَاۗءَ لَا يَمْلِكُوْنَ لِاَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَّلَا ضَرًّا ۭ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْاَعْمٰى وَالْبَصِيْرُ ڏ اَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمٰتُ وَالنُّوْرُ ڬ اَمْ جَعَلُوْا لِلّٰهِ شُرَكَاۗءَ خَلَقُوْا كَخَلْقِهٖ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ ۭ قُلِ اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَّهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ⑯

यस दण्डवत्को स्थिति के छ ? यो अल्लाह राम्ररी जान्दछ अथवा अर्को भावार्थ यसको यो हो कि काफ़िरसहित सबै सृष्टि अल्लाहका आदेशहरूका अधीन छन्, कसैमा त्यसको उल्लंघनको शक्ति छैन, अल्लाह तआ़ला कसैलाई स्वास्थ्य देओस्, रोग देओस्, धनवान गरिदेओस् अथवा निर्धन बनाइदेओस्, जीवन देओस् अथवा मृत्यु । यी उत्पत्तिका नियमहरूमा कुनै काफ़िरलाई पनि इन्कारको शक्ति छैन ।

[1]यहाँ त पैग़म्बरहरूको मुखबाट स्वीकार छ । परन्तु क़ुर्आनका अन्य ठाउँहरूबाट स्पष्ट छ कि मूर्तिपूजकहरूको उत्तर पनि यही हुन्थ्यो ।

[2]अर्थात् जब तिमीलाई स्वीकार्य तथा मान्य छ कि आकाश तथा धर्तीको मालिक (प्रभु) अल्लाह हो, जो सबै अधिकारहरूको कुनै साझेदार बिना एक्लो मालिक हो, त फेरि तिमी त्यसलाई छोडेर यस्तालाई आफ्नो मित्र पक्षधर किन ठान्दछौ, जो स्वयं आफ्नो लागि लाभ-हानिको अधिकार राख्दैनन् ।

[3]अर्थात् जसरी अन्धो र आँखा भएको समान हुन सक्दैनन्, त्यसरी नै एकेश्वरवादी तथा अनेकेश्वरवादी समान हुन सक्दैनन् । यसकारण एउटा अल्लाहको पूजारीको हृदय एकेश्वरवादको ज्योतिले पूर्ण छ, जबकि अनेकौंको पूजारी त्यसबाट बञ्चित छ, एकेश्वरवादीका आँखा छन्, त्यो एकेश्वरवादको प्रकाश देख्दछ तथा अनेकौंको पूजारीलाई यो एकेश्वरको प्रकाश देखिदैन, यसकारण त्यो अन्धो छ । यसैप्रकार जसरी अन्धकार तथा प्रकाश समान हुन सक्दैन । एक अल्लाहको पूजारी जसको हृदय दिव्य-ज्योतिले परिपूर्ण छ, तथा एक मूर्तिपूजक (अनेकेश्वरवादी) अज्ञान तथा अन्धविश्वासका अन्धकारहरूमा भौंतिरिरहेको छ, समान हुन सक्दैनन् ।

भनिदिनुस् कि मात्र अल्लाह नै सबै कुराको उत्पत्तिकर्ता हो, त्यो एक्लो छ,[१] तथा सर्वशक्तिमान छ ।

(१७) त्यसैले आकाशबाट वर्षा गर्‍यो अनि आ-आफ्ना शक्ति अनुसार नहरहरू बगेर निस्के ।[२] त्यसपश्चात जलका धाराले माथि चढेर फिंजलाई उठाइहाल्यो ।[३] तथा त्यस वस्तुमा पनि जसलाई आगोमा हालेर तताउँछन्, आभूषण अथवा सामानका लागि त्यसै प्रकारका फिंजहरू छन् ।[४] यसैप्रकार अल्लाह तआ़ला सत्य-असत्यलाई स्पष्ट गर्नको उदाहरण दिन्छ ।[५] अब फिज़

أَنزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌۢ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَّابِيًا ۚ وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِى النَّارِ ابْتِغَآءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَٰعٍ زَبَدٌ مِّثْلُهُۥ ۚ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَٰطِلَ ۚ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَآءً ۖ وَأَمَّا مَا يَنفَعُ

[१]अर्थात् यस्तो कुरो छैन कि यिनीहरू कुनै शंकाका शिकार भइहालेका हुन्, वरु यो कुरा मान्दछन् कि प्रत्येक वस्तुको रचयिता मात्र अल्लाह नै हो ।

[२](بقدرها) (विस्तार अनुसार) को अर्थ हो नालाहरू अर्थात् (घाटी) (दुई पर्वतहरूका मध्येका स्थान) साँगुरो छ भने कम पानी तथा विस्तृत छ भने अधिक पानी उठाउँछ । अर्थात् कुर्‌आनको अवतरणलाई जुन मार्गदर्शन तथा वर्णनको संकलन हो, वर्षा हुनुबाट उपमा दिएको छ । यसकारण कि कुर्‌आनको लाभ पनि वर्षाको लाभ जस्तै सामान्य छ । तथा घाटीहरूको उपमा दिएको छ हृदयसँग । यसकारण कि घाटीहरू (नालाहरू) मा पानी गएर रोक्दछ, जसरी कुर्‌आन तथा ईमान ईमानवालाहरूका हृदयमा स्थिर हुन्छ ।

[३]त्यस फिंजबाट जुन पानी माथि आउँछ तथा जुन विलीन हुन्छ तथा हावाहरू जसलाई उडाएर लैजान्छन्, कुफ्र तात्पर्य छ, जुन फिंजको जस्तै उडेर जाने तथा समाप्त हुने हुन्छ ।

[४]यो अर्को उदाहरण हो कि तामा, पित्तल, शिशा अथवा स्वर्ण-चाँदीका आभूषण अथवा सामान बनाउनको लागि आगोमा तताईन्छ, त त्यसमाथि पनि फिंज आउँछ । यस फिंजबाट तात्पर्य फोहोर-मैलो हो जुन यी धातुहरूमा हुन्छ । आगोमा गरम गर्नाले फिंजको रुखमा माथि आउँछ अनि यो फिंज पनि हेर्दाहेर्दै समाप्त भएर जान्छ तथा धातु वास्तविक रूपमा शेष रहन्छ ।

[५]अर्थात् जब सत्य र असत्यको आपसमा सामना तथा भिडन्त हुन्छ, तब असत्यलाई यसैप्रकार स्थायित्व तथा स्थिरता प्राप्त हुँदैन, जुनप्रकारले बाढीको धाराको फिंज

النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ ۚ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ﴿١٧﴾

व्यर्थ भएर जान्छ ।[1] तर जुन मानिसहरूलाई लाभ पुऱ्याउने कुराहरू छन्, ती धर्तीमा बसिराखेका हुन्छन् ।[2] अल्लाह (तआ़ला) यसैप्रकार उदाहरण दिने गर्छ ।[3]

لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنَىٰ ۚ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُم مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ ۚ أُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٨﴾

(१८) जुन मानिसहरूले आफ्नो प्रभुका आदेशहरूको पालन गरे, उनीहरूका लागि भलो छ तथा जुन मानिसहरूले त्यसका आदेशको पालना गरेनन, यदि उनको पासमा त्यो सबथोक जो धर्तीमा छ बरु त्यसको साथसाथै त्यतिकै अरु पनि होस् त आफ्नो मुक्तिको लागि उनीहरू सबै दिइहाल्नेछन् ।[4] यिनै हुन् जसको लागि नराम्रो हिसाब छ,[5] तथा

---

पानीसँग धातुहरूको फिंज, जसलाई आगोमा तताईन्छ, धातुहरुसँग शेष रहँदैन बरु समाप्त तथा नष्ट भईहाल्छ ।

[1]अर्थात् यसबाट कुनै लाभ हुँदैन, किनभने फिंज, पानी अथवा धातुसँग शेष रहँदैन बरु विस्तारै-विस्तारै बसिहाल्छ अथवा हावा त्यसलाई उडाएर लैजान्छ । असत्यको तुलना पनि फिंजको जस्तै छ ।

[2]अर्थात् पानी, तथा स्वर्ण, चाँदी, तामा, पित्तल आदि यी कुराहरू शेष रहन्छन्, जसवाट मानिसहरू लाभान्वित रहन्छन् । त्यसैप्रकार सत्य शेष रहन्छ, जसको अस्तित्वलाई पनि विनाश छैन तथा जसको लाभ पनि थाई छ ।

[3]अर्थात् कुरालाई बुझाउन तथा मस्तिष्कमा राख्नको लागि उपमा तथा उदाहरणहरूको वर्णन हुन्छ, जस्तै यहाँ दुईटा उदाहरण वर्णन गरिए तथा त्यसैप्रकार सूरः अल-वकरःको प्रारम्भमा पाखण्डीहरूका लागि उदाहरणको वर्णन छ। यसैप्रकार सूरः नूर-३९ तथा ४० मा काफ़िरहरूका लागि दुईटा उपमाहरू छन् तथा हदीसहरूमा पनि नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उदाहरणद्वारा मानिसहरूलाई धेरैजसो कुराहरू बुझाउनु भयो । (विस्तृत जानकारीका लागि हेर्नुस् तफ़सीर इब्ने कसीर)

[4]यो विषय यसभन्दा पहिला पनि दुई-तीन ठाउँहरूमा गुज्रिसकेको छ ।

[5]किनभने उनीहरूसित प्रत्येक साना-ठूला कर्महरूको हिसाब लिइने छ तथा उनको मामिला (जसवाट हिसाबमा प्रतिप्रश्न गरियो, त्यसको बाँचेर निस्कनु कठिन हुनेछ, त्यसलाई दण्ड भएर नै छाड्नेछ) को समतुल्य हुनेछ । यसकारण अगाडी भन्यो उनको ठेगाना नरक हो ।

उनको ठेगाना नरक हो, जुन साह्रै नराम्रो स्थान हो ।

أَفَمَن يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰ ۚ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٩﴾

(१९) के त्यो व्यक्ति जो यो ज्ञान राख्दछ कि जुन तपाईंतिर प्रभुको तर्फबाट अवतरित गरिएको छ, त्यो सत्य छ, त्यस व्यक्ति जस्तो हुनसक्छ, जो अन्धो छ । र[1] शिक्षा त यिनै स्वीकार गर्दछन्, जो बुद्धिमानी हुन्छन् ।[2]

الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنقُضُونَ الْمِيثَاقَ ﴿٢٠﴾

(२०) जो अल्लाहको दिइएको वचनलाई पूरा गर्दछन् ।[3] तथा वचन भङ्ग गर्दैनन् ।[4]

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَن يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ﴿٢١﴾

(२१) जो अल्लाह (तआ़ला) ले जुन कुराहरूलाई जोड्नको लागि आदेश दिएको छ, उनी त्यसलाई जोड्दछन् ।[5] तथा उनीहरू आफ्नो प्रभुसित तर्सन्छन् तथा हिसाबको कठोरताको भय राख्दछन् ।

---

[1]अर्थात् एउटा त्यो व्यक्ति जो कुर्आनको यथार्थता तथा सत्यतामा विश्वास राख्दछ, तथा अर्को अन्धो छ अर्थात् त्यसलाई कुर्आनको सत्यतामा सन्देह छ, के यी दुबै समान हुन सक्दछन् ? प्रश्न, नकारात्मक छ अर्थात् यी दुबै त्यसैप्रकार समान हुन सक्दैनन्, जुनप्रकार फिंज तथा पानी अथवा स्वर्ण, तामा तथा त्यसको फोहरमैला समान हुन सक्दैनन् ।

[2]अर्थात् जोसित स्वच्छ हृदय तथा उचित बुद्धि छैन तथा जसले आफ्ना हृदयहरूमा पापहरूका खिया लगाईसकेका छन् तथा आफ्नो बुद्धि भ्रष्ट गरिहालेका छन्, उनी यस कुर्आनबाट शिक्षा प्राप्त गर्न सक्दैनन् ।

[3]यो बुद्धिमानीहरूका गुणहरूको वर्णन भइराखेको छ । अल्लाहको वचनसित तात्पर्य, त्यसका आदेश (आज्ञा तथा निषेध) हुन्, जसको उनी पालन गर्दछन् । अथवा त्यो वचन हो, जुन वचन (عَهْدِ أَلَسْتُ) भनिन्छ, जसको विस्तृत विवरण सूरः आराफमा आइसकेको छ ।

[4]यसबाट तात्पर्य ती परस्पर सन्धि तथा वचन हुन्, जुन मनुष्य आपसमा एक-अर्कासित गर्दछन् अथवा त्यो जुन उनको तथा उनको प्रभुको मध्ये छ ।

[5]अर्थात् सम्बन्ध तथा नाताहरूलाई तोड्दैनन् बरु उनलाई जोड्दछन् तथा आपसमा सम्बन्धको पालन गर्दछन् ।

(२२) तथा उनीहरू आफ्नो प्रभुको प्रसन्नताको लागि धैर्य राख्दछन् ।[1] तथा नमाज़हरूलाई निरन्तर स्थापित राख्दछन् ।[2] तथा जे-जति हामीले उनीहरूलाई दिएका छौं, त्यसलाई प्रत्यक्ष रुपले खर्च गर्दछन् ।[3] तथा नराम्रोलाई पनि राम्रोबाट पन्छाउन्छन्,[4] उनीहरूकै लागि पारलौकिक निवासस्थान हो ।[5]

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٢﴾

(२३) सधैं रहनको लागि बाग़[6] (बग़ैचा) जहाँ यिनीहरू स्वयं जानेछन् तथा उनका पूर्वज तथा पत्नी एवं सन्तानहरू मध्येबाट पनि जो पुण्य काम गर्नेवाला

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَن صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ

[1]अल्लाहको अवज्ञा तथा पापहरूबाट बच्दछन् । यो धैर्यको एउटा प्रकार हो । कठिनाई एवं दुखहरूमा धैर्य राख्दछन् । यो दोस्रो प्रकार हो ।

[2]उनका सीमाहरू तथा प्रतिबन्ध, मन तथा चित्तले लिइन् एवं निर्धारित नियमानुसार ।

[3]अर्थात् जब-जब व्यय गर्नुको आवश्यकता पर्दछ, आफन्ती तथा अरुहरूमा तथा लुकाएर एवं प्रत्यक्ष रूपले व्यय गर्दछन् ।

[4]अर्थात् उनीसँग कोही नराम्रो गर्दछ भने उनीहरू त्यसको उत्तर राम्रोपनाले दिन्छन्, अथवा क्षमा तथा बिर्सिदिने एवं सहनशीलताले काम लिन्छन् । जसरी अन्य स्थानमा अल्लाह तआलाले आदेश गर्नुभयो :

﴿ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾

"नराम्रोको उत्तर यसप्रकार देउ, जो राम्रो होस् । (यदि तिमी यस्तो गर्नेछौ भने) त्यो व्यक्ति जुन तिम्रो शत्रु हो, यस्तो भइहाल्नेछ कि जस्तो तिम्रो घनिष्ट मित्र हो । (सूरः हा.मीम.सजदः-३४)

[5]अर्थात् जो यी उत्तम चरित्रहरूको पालना गर्ने तथा वर्णित विशेषताहरूले युक्त हुनेछन्, उनको लागि परलोकमा घर छ ।

[6]अदनको अर्थ हो स्थायी अर्थात् सधैं रहने बग़ैचा ।

عَلَيْهِم مِّن كُلِّ بَابٍ ﴿٢٣﴾

हुनेछन्,[1] उनका निकट फरिश्ताहरू प्रत्येक द्वारबाट आउनेछन् ।

سَلَٰمٌ عَلَيْكُم بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى ٱلدَّارِ ﴿٢٤﴾

(२४) (भन्नेछन् कि) तिमीमाथि सलामती (शान्ति) होस्, त्यसको प्रतिफल स्वरुप जुन तिमीले धैर्यले काम गर्‍यौ । अतः कति राम्रो परिणाम छ आख़िरतको घरको ।

وَٱلَّذِينَ يَنقُضُونَ عَهْدَ ٱللَّهِ مِنۢ بَعْدِ مِيثَٰقِهِۦ وَيَقْطَعُونَ مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ أَن يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِى ٱلْأَرْضِ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمُ ٱللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوٓءُ ٱلدَّارِ ﴿٢٥﴾

(२५) तथा जुन मानिसहरू अल्लाहको वचनलाई त्यसको सुदृढता पश्चात तोडिदिन्छन् तथा जुन कुराहरूलाई जोड्न अल्लाहको आदेश छ तिनलाई भङ्ग गरिदिन्छन् तथा धर्तीमा उपद्रव फैलाउँछन्, उनका लागि धिक्कार छ तथा उनका लागि नराम्रो घर छ ।[2]

---

[1]अर्थात् यसप्रकार सद्व्यवहार सम्बन्धिहरूलाई आपसमा एकत्रित गरिदिनेछ, ताकि एक-अर्काको दर्शन गरेर नेत्र शितलता प्राप्त होस्, यहाँसम्मकि तल्लो श्रेणीका स्वर्गवासीलाई पनि उच्च श्रेणी प्रदान गर्नेछ ताकि उनीहरू आफ्ना सम्बन्धिहरूसँग एकत्रित होउन्, भन्यो ।

﴿ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَٱتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَٰنٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَآ أَلَتْنَٰهُم مِّنْ عَمَلِهِم مِّن شَىْءٍ ﴾

"तथा ती मानिसहरू जो ईमान ल्याए तथा उनका सन्तानले ईमानका साथ उनका अनुसरण गरे त हामीले मिलाइदिनेछौं उनका साथ उनका सन्तानलाई तथा उनका कर्महरूबाट हामी केही घटाउने छैनौं ।" (सूरः अल-तूर-२१)

यसवाट जहाँ यो ज्ञान हुन्छ कि चरित्रवान सम्बन्धिहरूलाई अल्लाह तआ़ला, स्वर्गमा एकत्रित गर्नेछ, त्यहीं यो पनि ज्ञात भयो कि यदि कसैको पासमा ईमान तथा सत्कर्मको पूँजी हुनेछैन, त त्यो स्वर्गमा जाने छैन, चाहे त्यसका अन्य अति नजीकका सम्वन्धि स्वर्गमा गएका होउन्, किनभने स्वर्गमा प्रवेश वंश तथा परिवारको आधारमा होइन, ईमान तथा कर्मको आधारमा हुनेछ ।

مَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ

"जसले त्यसको कर्म पछाडी छोडिदियो, त्यसको वंश उसलाई अगाडी बढाउने छैन ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल जिक्र वद्दुआ, बाब फ़ज़लिल इज्तेमाअे अला तिलावतिल क़ुरआन)

[2]यो सत्कर्मीहरूका साथ कुकर्मीहरूको परिणामको वर्णन गरिदियो ताकि मनुष्य यस परिणामबाट बच्न प्रयत्न गरोस् ।

اَللّٰهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَّشَآءُ وَيَقْدِرُ ؕ وَفَرِحُوْا بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ؕ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا فِى الْاٰخِرَةِ اِلَّا مَتَاعٌ ﴿۲۶﴾

(२६) अल्लाह (तआ़ला) जसको जीविका चाहन्छ, बढाउँछ तथा घटाउँछ ।[१] यी त संसारको जीवनमा मुग्ध भइहाले ।[२] यद्यपि कि संसार परलोकको तुलनामा अत्याधिक तुच्छ पूँजी हो ।[३]

وَيَقُوْلُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَوْلَآ اُنْزِلَ عَلَيْهِ اٰيَةٌ مِّنْ رَّبِّهٖ ؕ قُلْ اِنَّ اللّٰهَ يُضِلُّ مَنْ يَّشَآءُ وَيَهْدِيْۤ اِلَيْهِ مَنْ اَنَابَ ﴿ۖ۲۷﴾

(२७) काफ़िर भन्दछन् कि उनीमाथि कुनै निशानी (चमत्कार) किन अवतरित गरिएन ? जवाफ दिनुस् कि जसलाई अल्लाह विचलित गर्न चाहन्छ, गरिदिन्छ तथा जो उसतिर नतमस्तक हुन्छ, त्यसलाई मार्ग देखाउँछ ।

---

[१]जब काफ़िर तथा मूर्तिपूजकहरूको लागि यो भन्यो कि उनका लागि नराम्रो घर छ त मनमा यो सन्देह उत्पन्न हुनसक्छ कि संसारमा त उनलाई हरेक प्रकारको सुख प्राप्त छ, त्यसको खण्डनको लागि भन्यो कि सांसारिक साधन तथा व्यावसायको कमी अथवा अधिकता यो अल्लाहको अधिकारमा छ, त्यो आफ्नो इच्छाले तथा कुनै कारणवश (जसलाई मात्र त्यही जान्दछ) कसैलाई अधिक तथा कसैलाई कम दिन्छ । जीविकाको अधिकता यस कुराको प्रमाण होइन कि अल्लाह तआ़ला त्योसित प्रसन्न छ तथा कमीको अर्थ यो होइन कि अल्लाह तआ़ला उसमाथि क्रोधित छ ।

[२]कसैलाई यदि संसारको धन अधिक प्राप्त भइराखेको छ कि जबकि त्यो अल्लाहको आज्ञाकारी छ, त यो प्रसन्न तथा निश्चित हुने स्थान होइन, किनभने यो अवसर हो । थाहा छैन कतिखेर यो अवधि समाप्त हुन्छ तथा अल्लाहको पकडमा जकडिन्छ ।

[३]हदीसमा वर्णित छ कि संसारको मुल्य परलोकको अपेक्षा यसप्रकार छ जस्तै कोही व्यक्ति आफ्नो औंला समुद्रमा चोपेर निकाल्छ, त देख्छ कि समुद्रको जलको अपेक्षा उसको औंलामा कति पानी आयो ? (सहीह मुस्लिम किताबुलजन्नः, बाबु फ़नाइद्दुनिया व बयानुल हश्र यौमल कियामः) एउटा अन्य हदीस मा छ कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम कहीं जाँदा बाखाको एउटा मृत बच्चाबाट पास भयो, त त्यसलाई देखेर उहाँले भन्नुभयो :

"अल्लाहको सौगन्ध संसार अल्लाहको निकट यसभन्दा पनि अधिक तुच्छ छ, जति यो मरेको बच्चा आफ्ना स्वामीहरूका निकट त्यस समय तुच्छ थियो, जब उनले त्यसलाई फ्याँके ।" (सहीह मुस्लिम किताबुज्जुहदे वर्रेका़क)

(२८) जो मानिसहरू ईमान ल्याए, उनका हृदय अल्लाहको स्मरण गर्नुबाट शान्ति प्राप्त हुन्छ, स्मरण राख कि अल्लाहको स्मरणले नै शान्ति प्राप्त हुन्छ ।[1]

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكْرِ اللَّهِ ۗ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٨﴾

(२९) जसले विश्वास गरे तथा जसले पुण्यका कार्य पनि गरे उनीहरूका लागि खुशहाली (समृद्धि) छ ।[2] तथा सर्वश्रेष्ठ स्थान छ ।

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَىٰ لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ ﴿٢٩﴾

(३०) त्यसैप्रकार हामीले तपाईंलाई त्यस समुदायमा पठाएका छौं,[3] जसभन्दा पहिला धेरै समुदाय गुज्रिसकेका छन् कि तपाई उनीहरूलाई हाम्रो तर्फबाट जुन वह्यी (प्रकाशना) तपाईंमाथि अवतरित छ पढेर सुनाउनुस्, यी अल्लाह कृपालुलाई नकार्नेवाला हुन् ।[4] (तपाई) भनिदिनुस् कि मेरो प्रभु त त्यही

كَذَٰلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهَا أُمَمٌ لِّتَتْلُوَ عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَٰنِ ۚ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ

[1] अल्लाहको वर्णनबाट तात्पर्य त्यसको एकेश्वरवादको वर्णन हो, जसबाट मूर्तिपूजकहरूका हृदयमा संकोच उत्पन्न हुन्छ, अथवा त्यसको इबादत, कुर्आन पढ्नु, ऐच्छिक प्रार्थनाहरू, विन्ति तथा ध्यान लगाउनु हो, जुन ईमानवालाहरूका हृदयको भोजन हो अथवा त्यसका आदेश एवं निर्देशहरूको अनुगमन तथा पालना गर्नु हो, जसविना ईमानवाला तथा अल्लाहसित तर्सनेवाला ब्याकूल रहन्छन् ।

[2] (طوبى) का विभिन्न अर्थ भनिएका छन्, जस्तै पुण्य, पवित्र, चमत्कार, प्रतिस्पर्धा स्वर्गमा विशेष वृक्ष अथवा निर्धारित स्थान आदि । भावार्थ सबैको एउटै छ अर्थात् स्वर्गमा उत्तम स्थान यसको सुख-सुवधा ।

[3] जुनप्रकार हामीले तपाईंलाई सचेत गर्नेवाला रसूलको रूपमा पठाएका छौं, त्यसैप्रकार तपाईंभन्दा पहिलाका समुदायहरूमा रसूल पठाएका थियौं, उनीहरूलाई पनि यसैप्रकार झूठा भनिएको थियो, जुनप्रकार तपाईंलाई गरियो तथा जुनप्रकार झुठ्लाउनुको परिणामस्वरुप ती समुदाय नाश गरिए, यिनीहरू पनि त्यस परिणामबाट निश्चिन्त रहनु हुँदैन ।

[4] मक्काका मूर्तिपूजक "रहमान" (कृपानिधि) शब्दबाट धेरै भयभीत हुन्थे, हुदैबियाको सन्धिको अवसरमा जब बिस्मिल्लाह हिर्रहमानिर्रहीमका शब्द लेखिए त उनीहरूले भने कि "रहमान" (कृपानिधि) तथा रहीम (दयालु) के हो ? हामी जान्दैनौं । (इब्ने कसीर)

وَإِلَيۡهِ مَتَابِ ۞

हो, त्यसबाहेक वस्तुतः कोही पनि पूजाको योग्य छैन,[1] उसैमाथि मेरो भरोसा छ । तथा उसैतिर मेरो आकर्षण छ ।

وَلَوۡ أَنَّ قُرۡءَانٗا سُيِّرَتۡ بِهِ ٱلۡجِبَالُ أَوۡ قُطِّعَتۡ بِهِ ٱلۡأَرۡضُ أَوۡ كُلِّمَ بِهِ ٱلۡمَوۡتَىٰۗ بَل لِّلَّهِ ٱلۡأَمۡرُ جَمِيعًاۗ أَفَلَمۡ يَاْيۡـَٔسِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَن لَّوۡ يَشَآءُ ٱللَّهُ لَهَدَى ٱلنَّاسَ جَمِيعٗاۗ وَلَا يَزَالُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ تُصِيبُهُم بِمَا صَنَعُواْ قَارِعَةٌ أَوۡ تَحُلُّ قَرِيبٗا مِّن دَارِهِمۡ حَتَّىٰ يَأۡتِيَ وَعۡدُ ٱللَّهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُخۡلِفُ ٱلۡمِيعَادَ ۞

(३१) तथा यदि (मानौं कि) कुर्‌आनद्वारा पर्वत चलाइदिएको भए अथवा धर्ती टुक्रा-टुक्रा गरिदिएको भए अथवा मृतकहरूसित कुरो गराइदिएको भए (तैपनि उनी ईमान ल्याउने थिएनन्) कुरो यो हो कि सबै कार्य अल्लाहको हातमा छ ।[2] त के ईमानवालाहरू यस कुरालाई जान्दैनन् कि यदि अल्लाह तआलाले चाहेको भए सबै मानिसहरूलाई सोझो मार्गमा ल्याइदिन्थ्यो ? काफिरहरूलाई त उनको कुफ्रको परिणाममा सधैं कुनै न कुनै कठोर यातना पुगिराख्नेछ अथवा उनका घरहरूको छिमेकमा अवतरित भइरहनेछ ।[3]

[1]अर्थात् रहमान मेरो त्यो प्रभु हो, जसबाहेक कोही पूज्य छैन ।

[2]इमाम इब्ने कसीर भन्दछन् कि प्रत्येक आकाशीय पुस्तकलाई कुर्‌आन भनिन्छ, जुनप्रकार एउटा हदीसमा वर्णित छ कि आदरणीय दाऊद पशुहरूलाई तयार गर्नको लागि आदेश दिन्थे तथा यसै अवधिमा एक पटक कुर्‌आन पढिहाल्थे (सहीह बुख़ारी किताबुल अम्बिया) यहाँ स्पष्ट कुरो छ कि कुर्‌आनबाट तात्पर्य ज़बूर हो । आयतको अर्थ यो हो कि यदि अघि कुनै आकाशीय पुस्तक यस्तो अवतरित भएको भए जसलाई सुनेर पर्वत हिंड्न थाल्थे अथवा धर्तीको दूरता पूरा भइहाल्थ्यो अथवा मृतक मानिसहरू बोलिहाल्थे त कुर्‌आन करीममा यो विशेषता यसभन्दा पनि उत्तमरुपले विद्यमान हुन्थ्यो किनभने यो चमत्कार तथा भाषा शैलीमा अघिका सबै पुस्तकहरूभन्दा उच्च छ । तथा केहीले यसको भावार्थ यो वर्णन गरेका छन् कि यदि यस कुर्‌आनद्वारा यी चमत्कार प्रकट भएको भए, तैपनि यी काफ़िर ईमान ल्याउँदैनथे, किनभने ईमान ल्याउनु (विश्वास गर्नु) अथवा नल्याउनु यो अल्लाहको इच्छामा निर्भर छ । चमत्कारहरूमाथि होइन । यसैले आदेश भयो कि सबै कार्य अल्लाहकै हातमा छ ।

[3]जुन उनको दृष्टि तथा ज्ञानमा अवश्य आउनेछ ताकि उनीहरू शिक्षा ग्रहण गर्न सकून् ।

यहाँसम्मकि अल्लाहको वचन आइपुग्नेछ ।[१] नि:सन्देह अल्लाह तआला वचन भङ्ग गर्दैन ।

(३२) तथा नि:सन्देह तपाईभन्दा अघिका पैगम्बरहरूसँग उपहास गरिएको थियो तथा मैले पनि काफिरहरूलाई छूट दिएको थिए, अनि अन्तत: उनीहरूलाई समातिहालेको थिए, त मेरो प्रकोप कस्तो रह्यो ?[२]

وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّنْ قَبْلِكَ فَأَمْلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ۝٣٢

(३३) अथवा त्यो अल्लाह जो दृष्टि राख्दछ, प्रत्येक व्यक्तिद्वारा गरिएको कर्ममाथि,[३] उनीहरूले अल्लाहका साझेदार ठहराएका छन्, भनिदिनुस् अलि तिनका नाम त लेऊ,[४] के

أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ ۗ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ ۚ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ

[१]अथवा केयामत (प्रलय) आइहालोस् अथवा मुसलमानहरूलाई पूर्ण विजय तथा अधिकार प्राप्त भइहालोस् ।

[२]हदीसमा वर्णित छ । إِنَّ اللهَ لَيُمْلِي لِلظَّالِمِ حَتَّى إِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ

"अल्लाह तआला अत्याचारीहरूलाई अवसर दिदैजान्छ, यहाँसम्मकि जब तिनलाई समात्छ त फेरि छोड्दैन ।"

यस पश्चात नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यो कुर्आनको आयत पढ्नुभयो ।

﴿ وَكَذَٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ ۚ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ ﴾

"यसैप्रकार तिम्रो प्रभुको पकड छ, जब त्यसले अत्याचार गर्ने वस्तीहरूलाई समात्छ । नि:सन्देह त्यसको पकड अत्यन्त कडा एवं कठोर छ ।" (सहीह बुखारी तफ्सीर सूर: हूद तथा सहीह मुस्लिम किताबुल बिर्रे, बाब तहरिमिज्जुलम)

[३]यहाँ यसको उत्तर लिप्त छ । अर्थात् के त्यो यी भूठा देवताहरू समान हुनसक्छ, जसको यिनीहरू पूजा गर्दछन्, जो कसैलाई लाभ पुऱ्याउन अथवा न हानि पुऱ्याउनको शक्ति राख्दैनन्, न उनीहरूले देख्दछन् न उनीहरूले बुद्धि तथा समझ राख्दछन् ।

[४]अर्थात् हामीहरूलाई पनि भन ताकि उनीहरूलाई चिन्न सकौं । यसकारण कि उनको कुनै वास्तविकता नै छैन । यसकारण अगाडी भने के तिमी अल्लाहलाई ती कुराहरू बताउँछौ, जुन त्यो धर्तीमा जान्दै-जान्दैनन्, अर्थात् उनको अस्तित्व नै छैन ।

فِى الْأَرْضِ أَمْ بِظَاهِرٍ مِّنَ الْقَوْلِ ۗ بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ ۗ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾

तिमीले अल्लाहलाई ती कुराहरू बताउँछौ, जुन त्यो धर्तीमा जान्दै-जान्दैन, अथवा सतही कुरामात्र बनाइराखेका छौ,[1] वास्तविक कुरा यो हो कि कुफ्र गर्नेहरूका लागि उनको आडम्बरका कुरा नै राम्रा लाग्दछन् ।[2] तथा उनी सत्य-मार्गबाट रोकिएका छन्, तथा जसलाई अल्लाहले मार्ग-विचलित गर्दछ, त्यसलाई मार्ग दर्शाउने कोही छैन ।[3]

यसकारण कि यदि धर्तीमा उनको अस्तित्व भएको भए त अल्लाह तआ़लाको ज्ञानमा अवश्य हुन्थ्यो, उसबाट कुनै कुरा लुकेको छैन ।

[1]यहाँ (ظاهر) (ज़ाहिर) कल्पनाको अर्थमा छ अर्थात यी केवल उनका काल्पनिक कुरा हुन् । अर्थ यो हो कि तिमी यी मूर्तिहरूको पूजा यस कल्पनाबाट गर्दछौ कि यिनी लाभ-हानि पुऱ्याउन सक्दछन् तथा तिमीले उनका नाम पनि देवता राखेका छौ । यद्यपि यी नामहरू तिम्रा तथा तिम्रा पूर्वजबाट राखिएका हुन् जसको कुनै प्रमाण अल्लाहले अवतरित गरेको छैन । यिनीहरू मात्र कल्पना तथा मनपरी गर्छन् । (सूर: अल-नज्म-२३)

[2]छलबाट तात्पर्य, उनको ती पथभ्रष्ट विश्वासका कर्म हुन्, जसमा शैतानले उनलाई फँसाएर राखेको छ, शैतानले पथ-भ्रष्टतामाथि पनि आकर्षक आवरण चढाइएको छ ।

[3]जुनप्रकार अन्य स्थानमा छ ।

﴿ وَمَن يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَن تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْـًٔا ﴾

"जसलाई अल्लाह पथ-विचलित गर्न विचार गर्छ, त तिमी अल्लाहबाट उसको लागि केही अधिकार राख्दैन ।" (सूर: अल-मायद:-४१) तथा भन्यो :

﴿ إِن تَحْرِصْ عَلَىٰ هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَن يُضِلُّ ۖ وَمَا لَهُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴾

"यदि तिमी उनको मार्ग-दर्शनको इच्छा राख्दछौ भने (याद राख) अल्लाह तआ़ला त्यसलाई मार्ग-दर्शन प्रदान गर्दैन, जसलाई त्यो पथभ्रष्ट गर्दछ तथा उनको कुनै सहायता हुनेछैन ।" (सूर: अल-नहल-३७)

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَشَقُّ ۚ وَمَا لَهُمْ مِّنَ اللّٰهِ مِنْ وَّاقٍ ﴿٣٤﴾

(३४) उनीहरूका लागि सांसारिक जीवनमा पनि दुख छ,[1] तथा आख़िरत (परलोक) को यातना त अत्याधिक कठोर छ ।[2] तथा उनीहरूलाई अल्लाहको क्रोधबाट बचाउने कोही छैन ।

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِيْ وُعِدَ الْمُتَّقُوْنَ ۭ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ۭ اُكُلُهَا دَاۗىِٕمٌ وَّظِلُّهَا ۭ تِلْكَ عُقْبَى الَّذِيْنَ اتَّقَوْا ڰ وَّعُقْبَى الْكٰفِرِيْنَ النَّارُ ﴿٣٥﴾

(३५) त्यस स्वर्गको विशेषता जसको वचन परहेजग़ारहरूलाई दिइएको छ, यो हो कि त्यसमा नहरहरू बगिराखेका छन् । त्यसका फल सधैं रहने छन् तथा त्यसका छायाँ पनि । यो हो प्रतिफल परहेजग़ारहरू (जितेन्द्रिहरू) को,[3] तथा काफ़िरहरूको परिणाम नरक हो ।

وَالَّذِيْنَ اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ يَفْرَحُوْنَ بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمِنَ الْاَحْزَابِ

(३६) तथा जसलाई हामीले किताब प्रदान गरेका छौं,[4] उनीहरू त जे-जति तपाईंमाथि अवतरित गरिन्छ, त्यसबाट

[1]यसबाट तात्पर्य हत्या तथा बन्दी बनाउनु हो, जुन मुसलमानहरूसँगको युद्धमा ती काफ़िरहरूको भागमा आउँछ ।

[2]जुनप्रकार नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि (لِعَان) गर्ने जोडासित भन्नुभएको थियो ।

اِنَّ عَذَابَ الدُّنْيَا أَهْوَنُ مِنْ عَذَابِ الآخِرَةِ

"सांसारिक यातना परलोकको यातनाभन्दा अत्याधिक सहज छ ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल लेआन) यसको अतिरिक्त सांसारिक यातना (जस्तोसुकै तथा जतिपनि होस्) अस्थायी तथा सामयिक छ तथा परलोकको याताना स्थाई छ । त्यसमा कमी तथा अन्त छैन । यसवाहेक नरकको आगो सांसारिक आगोभन्दा उनन्सत्तरी गुना अधिक गरम छ । तथा यसैप्रकार अन्य कुराहरू छन्, यसकारण यातनाको तीब्रतामा के सन्देह हुनसक्दछ ।

[3]काफ़िरहरूको दुष्परिणामको उपरान्त ईमान भएकाहरूका अति उत्तम परिणामको पनि वर्णन गरियो ताकि स्वर्गको प्राप्तिको लागि अभिलाषा तथा रुचि उत्पन्न होस्, यस स्थानमा इमाम इब्ने क़सीरले स्वर्गका सुख, सुविधाहरू तथा उनका विशेष महत्वमा आधारित हदीसहरूको वर्णन गर्नुभएको छ, जसलाई त्यहाँ देखियोस् ।

[4]यसबाट तात्पर्य मुसलमान हुन् तथा अर्थ हो जो कुर्आनका आदेशानुसार कर्म गर्दछन् ।

مَنْ يُّنْكِرُ بَعْضَهٗ ؕ قُلْ اِنَّمَآ اُمِرْتُ اَنْ اَعْبُدَ اللّٰهَ وَلَآ اُشْرِكَ بِهٖ ؕ اِلَيْهِ اَدْعُوْا وَاِلَيْهِ مَاٰبِ ۝

प्रसन्न हुन्छन्[1] तथा अन्य सम्प्रदाय त्यसका केही कुराहरूलाई अस्वीकार गर्दछन् ।[2] तपाईं घोषणा गरिदिनुस् कि मलाई त केवल यही आदेश दिइएको छ कि म अल्लाहको उपासना गरुँ तथा त्यससँग साझीदार न बनाऊ, म उसैतिर आमन्त्रित गरिराखेको छु तथा उसैतिर म फर्कनछु ।

وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنٰهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا ؕ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَآءَهُمْ بَعْدَ مَا جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ ۙ مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَّلِيٍّ وَّلَا وَاقٍ ۝

(३७) तथा यसैप्रकार हामीले यस कुर्आनलाई अरबी भाषाको आदेश अवतरित गरेका छौं ।[3] तथा यदि तपाईंले उनका इच्छाहरू[4]को अनुगमन गर्नुभयो । यस पश्चात जबकि तपाईंको पासमा ज्ञान आइसकेको छ ।[5] त अल्लाहका (यातनाहरू) बाट

[1]अर्थात् कुर्आनको सत्यताको प्रमाण तथा साक्ष्य देखेर अझ प्रसन्न हुन्छन् ।

[2]यसबाट तात्पर्य यहूदी, इसाई, काफिर तथा मूर्तिपूजक हुन् । केही ज्ञाताहरूका निकट पुस्तकबाट तात्पर्य तौरात तथा इंजील हो, यिनीहरूमध्ये जो मुसलमान भए, उनीहरू प्रसन्न हुन्छन् तथा अस्वीकार गर्नेवाला ती यहूदी तथा इसाई हुन्, जो मुसलमान भए ।

[3]अर्थात् जुनप्रकारले तपाईंभन्दा अघिका रसूलहरूमाथि पनि स्थानीय भाषामा पुस्तकहरू अवतरित गरिए । त्यसैप्रकार तपाईंमाथि कुर्आन हामीले अरबी भाषामा उतारेका छौं, यसकारण कि तपाईंका प्रथम सम्बोधित अरबी मानिसहरू हुन्, जो मात्र अरबी भाषा जान्दछन् । यदि यो कुर्आन कुनै अन्य भाषामा अवतरित भएको भए यो उनका समझभन्दा बाहिरको कुरा हुन्थ्यो तथा मार्गदर्शन प्राप्त गर्नुमा यिनीहरूका लागि बहाना हुन्थ्यो । हामीले कुर्आनलाई अरबी भाषामा अवतरित गरेर यो बहाना पनि हटाइदियौं ।

[4]यसबाट तात्पर्य अहले किताबका केही आकांक्षाहरू हुन्, जसलाई उनीहरू चाहन्थे कि अल्लाहका अन्तिम रसूल अप्नाउन् जस्तै बैतुल मोकद्दसलाई स्थाई "किबला" बनाइराख्नु तथा उनको अन्धविश्वासहरूको विरोध नगर्नु आदि ।

[5]यसबाट तात्पर्य त्यो ज्ञान हो जुन वह्यी (प्रकाशना) द्वारा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई प्रदान गरिएको छ, जसमा अहले किताबका अन्धविश्वासहरूको वास्तविकता पनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममा प्रकट गरियो ।

तपाईंको न कोही पक्षधर हुनेछ तथा न रक्षक ।[1]

(३८) तथा हामीले तपाईंभन्दा पूर्व धेरै रसुलहरू पठाइसकेका छौं तथा हामीले ती सबैलाई पत्नी तथा सन्तान भएका बनाएका थियौं ।[2] यो कुनै रसूलबाट हुन सक्दैन कि कुनै निशानी अल्लाहको आज्ञा बिना ल्याओस् ।[3] प्रत्येक निर्धारित वचनको एउटा लिखित छ ।[4]

وَلَقَدۡ اَرۡسَلۡنَا رُسُلًا مِّنۡ قَبۡلِكَ وَجَعَلۡنَا لَهُمۡ اَزۡوَاجًا وَّذُرِّيَّةً ؕ وَمَا كَانَ لِرَسُوۡلٍ اَنۡ يَّاۡتِىَ بِاٰيَةٍ اِلَّا بِاِذۡنِ اللّٰهِ ؕ لِكُلِّ اَجَلٍ كِتَابٌ ۝٣٨

[1]यो वास्तवमा मुसलमानहरूका धार्मिक ज्ञान भएकाहरूको लागि चेतावनी हो कि उनी संसारको अस्थायी लाभको लागि कुर्‌आन तथा हदीसका स्पष्ट आदेशहरूको तुलनामा मानिसहरूका भावनाको पछाडी नलागून्, यदि उनीहरू यस्तो गर्नेछन् भने उनलाई अल्लाहको यातनाबाट बचाउने कोही हुनेछैन ।

[2]अर्थात् तपाई सहित जति पनि रसूल तथा नबी आए, सबै मानव पुरूष थिए, जसका परिवार तथा वंश थिए तथा पत्नी एवं सन्तान थिए, उनीहरू फरिश्ता थिएनन् तथा न मनुष्यको रूपमा कुनै ज्योतिबाट उत्पन्न सृष्टि थिए । बरु मनुष्यको श्रेणीबाट नै थिए, किनभने यदि फरिश्ता भएको भए त मनुष्यको लागि उनीसित निकट हुनु तथा लगाव राख्न सक्नु सम्भव थिएन, जसबाट उनलाई पठाउनुको मुख्य उद्देश्य नै समाप्त हुन्थ्यो तथा यदि ती फरिश्ता मनुष्यको रूपमा भएको भए त संसारमा उनको न परिवार न वंश हुन्थ्यो तथा न उनका पत्नी तथा सन्तान हुन्थे । यसबाट ज्ञात हुन्छ कि सबै नबी श्रेणीको आधारमा मनुष्यको नै थिए, मनुष्को रूपमा फरिश्ता अथवा कुनै ज्योतिबाट उत्पन्न सृष्टि थिएन ।

[3]अर्थात् चमत्कारलाई प्रदर्शित गर्नु रसूलहरूको वशमा छैन कि जब उनीसित माँग गरिन्छ त उनले त्यसलाई प्रदर्शित गरिदिन्छन् । बरु पूर्णत: अल्लाहकै वशमा छ, त्यो आफ्नो इच्छा तथा ज्ञान अनुसार निर्णय गर्दछ कि चमत्कारको आवश्यकता छ अथवा छैन ? तथा यदि छ भने कुन प्रकारले देखाउने ?

[4]अर्थात् अल्लाह तआ़लाले जुन कुराको पनि वायदा (वाचा) गरेको छ, त्यसको एउटा समय निर्धारित छ, त्यस निर्धारित समयमा त्यो अवश्य व्यक्त हुनेछ, किनभने अल्लाहको वचन भङ्ग हुँदैन । तथा केही विद्वान भन्दछन् कि वाक्यमा प्रथम अर्थलाई पछि पारिदिइएको छ । मूल वाक्य (لِكُلِّ كِتَابٍ أَجَلٌ) हो । तथा अर्थ यो हो कि प्रत्येक विषय, जसलाई अल्लाहले लेखिसकेको छ, त्यसको एउटा निर्धारित समय छ । अर्थात मामला काफ़िरको इच्छा तथा आकांक्षामा छैन बरु मात्र अल्लाहको इच्छामा निर्भर छ ।

(३९) अल्लाहले जे चाहन्छ, मिटाईदिन्छ तथा जे चाहन्छ सुरक्षित राख्दछ, सुरक्षित पुस्तक (लौहे महफ़ूज) उसैको पासमा छ।[1]

يَمْحُوا اللّٰهُ مَا يَشَاۤءُ وَيُثْبِتُ ۚ وَعِنْدَهٗۤ اُمُّ الْكِتٰبِ ۝

(४०) तथा उनीसित गरिएका वचनहरू मध्ये कुनै यदि हामीले तपाईंलाई देखाइदिन्छौं अथवा तपाईंलाई

وَاِنْ مَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِيْ نَعِدُهُمْ اَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَاِنَّمَا

[1]यसको एउटा अर्थ त यो हो कि त्यसले जुन आदेश चाहन्छ, निरस्त गरिदिन्छ तथा जुनलाई चाहन्छ शेष राख्दछ, अर्को अर्थ यो हो कि उसले जे भाग्यमा लेखेको छ, त्यसमा त्यो परिवर्तन गर्दैरहन्छ, त्यसको पासमा सुरक्षित पुस्तक छ, जसको पुष्टि केही हदीसहरूबाट हुन्छ। जस्तो एउटा हदीसमा वर्णित छ कि

"मनुष्य पापहरूका कारण जीविकाबाट बञ्चित गरिन्छ, प्रार्थनाबाट भाग्य परिवर्तन हुन्छ तथा सम्बन्धिहरूसँगको सद्भावबाट आयुमा बृद्धि हुन्छ।" (मुसनद अहमद भाग ५, पृष्ठ २७७)

केही सहाबीहरू (रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका साथीहरू) बाट यो प्रार्थना उद्धृत छ।

اَللّٰهُمَّ اِنْ كُنْتَ كَتَبْتَنَا أَشْقِيَاءَ فَامْحُنَا سُعَدَاءَ وَإِنْ كُنْتَ كَتَبْتَنَا سُعَدَاءَ فَأَثْبِتْنَا، فَإِنَّكَ تَمْحُو مَا شَآءَ وَتُثْبِتُ وَعِنْدَكَ أُمُّ الْكِتَابِ

आदरणीय उमरसित सम्बन्धित यो कथन छ कि काअ्बाको परिक्रमाको समय रुँदै यो दुआ पढ्दथे। (इब्ने कसीर)

"हे अल्लाह! यदि तिमीले ममाथि दूर्भाग्य तथा पाप लेखिसकेका छौ भने त्यसलाई मेटाइदेउ, यसकारण कि तिमी जे चाहन्छौ मेटाउन सक्छौ तथा जे चाहन्छौ शेष राख्न सक्छौ, तिम्रो पासमा नै सुरक्षित पुस्तक छ, तसर्थ तिमी दूर्भाग्यलाई सौभाग्यमा तथा क्षमामा बदलिदेउ।"

यस भावमाथि यो आलोचना पनि हुनसक्छ कि हदीसमा त यो वर्णन छ।

(جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا هُوَ كَائِنٌ)

"जे-जति हुने भएको छ, कलम त्यसलाई लेखेर सुकिसकेको छ।" (सहीह बुख़ारी संख्या ५०७६)

यसको उत्तर यो हो कि उसको यो परिवर्तन पनि भाग्यमा लेखिएको निर्णयको आधारमा छ। (फ़तहुल क़दीर)

عَلَيْكَ الْبَلٰغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿٤٠﴾

हामीले मृत्यु प्रदान गर्दछौं, त तपाईंमाथि मात्र पुऱ्याइदिने जिम्मेवारी छ । हिसाब त हामीले लिनुछ ।

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا ۚ وَاللّٰهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤١﴾

(४१) के उनीहरूले देखेनन् कि हामीले धर्तीलाई त्यसका किनाराहरूबाट घटाउँदै आइराखेका छौं ?[1] अल्लाह आदेश गर्दछ तथा कोही त्यसको आदेशलाई पछाडी पार्न सक्ने छैन,[2] त्यो हिसाब लिन तीव्र छ ।

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلّٰهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا ۖ يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ ۗ وَسَيَعْلَمُ الْكُفّٰرُ لِمَنْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٤٢﴾

(४२) तथा उनीभन्दा अघिका मानिसहरूले पनि आफ्नो छलकपटमा कमी गरेका थिएनन् तर सबै व्यवस्था अल्लाहकै हो,[3] जुन व्यक्तिले जे-जति गरिराखेको छ, अल्लाहको ज्ञानमा छ ।[4] काफिरहरूलाई अहिले ज्ञात भइहाल्नेछ कि त्यस लोक (परलोक) को प्रतिफल कसको लागि छ ?

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا ۚ قُلْ كَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيدًا ۢ بَيْنِي

(४३) तथा यी काफिरहरू भन्दछन् कि तपाईं अल्लाहको रसूल हुनुहुन्न । (तपाईं) उत्तर दिनुस् कि म तथा तिमी बीच अल्लाह साक्षीको रुपमा

[1]अर्थात् अरबको धर्ती मूर्तिपूजकहरूका लागि क्षण-क्षण संकुचित भइराखेको छ तथा इस्लामको प्रभाव तथा उत्थान भइराखेको छ ।

[2]अर्थात् कोही पनि अल्लाहका आदेशहरूलाई रद्द गर्न सक्दैन ।

[3]अर्थात् मक्काका मूर्तिपूजकहरूभन्दा अघि पनि मानिसहरूले रसूलहरूसँग छलकपट गर्दैआइरहेका छन्, परन्तु अल्लाहको योजनाको अगाडी तिनका कुनै छल तथा कपट सफल हुन पाएन, त्यसैप्रकार भविष्यमा पनि तिनको कुनै छल तथा कपट अल्लाहका योजनाहरू समक्ष सफल हुनेछैन ।

[4]त्यसले त्यस अनुसार पुरस्कार तथा दण्ड दिनेछ, राम्रा कर्म गर्नेवालाहरूलाई राम्रो प्रतिफल तथा कुकर्मीहरूलाई उनका कुकर्महरूको दण्ड ।

وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتٰبِ

पर्याप्त छ ।[1] तथा त्यो जोसँग किताबको ज्ञान छ ।[2]

سُورَةُ اِبْرٰهِيمَ

## सूरतु इब्राहीम-१४

सूर: *इब्राहीम* मक्कामा उत्रेको तथा यसमा ५२ आयत तथा ७ रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

शुभारम्भ अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त कृपालु तथा दयालु छ ।

الٓرٰ كِتٰبٌ اَنْزَلْنٰهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ

(१) अलिफ. लाम. रा यो सर्वश्रेष्ठ पुस्तक हामीले तपाईंतिर अवतरित गरेका छौं ताकि तपाईंले मानिसहरूलाई अन्धकार बाट प्रकाशतिर ल्याउन सक्नुहोस्[3] तिनका

---

[1]अत: त्यो जान्दछ कि म त्यसको रसूल तथा त्यसको सन्देशको आमन्त्रण दिनेवाला हूँ तथा तिमी भूटा हौ ।

[2]किताबसित तात्पर्य वास्तविक पुस्तक हो तथा तात्पर्य तौरात तथा इंजीलको ज्ञान हो अर्थात् अहले किताबमा तिनीहरू जो मुसलमान भइहालेका छन्, जस्तो अब्दुल्लाह बिन सलाम, सलमान फ़ारसी तथा तमीमदारी इत्यादि अर्थात् यो पनि जान्दछन् कि म अल्लाहको रसूल हूँ । अरबका मूर्तिपूजक विशेष समस्याहरूबारे अहले किताबसित मन्त्रणा गर्दथे तथा उनीसित सोध्थे, अल्लाह तआलाले उनलाई मार्गदर्शन प्रदान गऱ्यो कि अहले किताब जान्दछन्, उनीसित तिमी सोध । तथा केही विद्वानहरू भन्छन् कि किताबसित तात्पर्य कुरआन हो तथा किताबको ज्ञान राख्ने व्यक्तिहरू मुसलमान हुन् तथा केही विद्वानहरूले किताबसित तात्पर्य सुरक्षित पुस्तक लिएका छन् । अर्थात् जोसँग सुरक्षित पुस्तकको ज्ञान छ अर्थात् अल्लाह तआला परन्तु प्रथम भावार्थ अधिक उपयुक्त छ ।

[3]जुनप्रकार अन्य स्थानमा अल्लाह तआलाले भन्यो:

﴿هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾

"त्यही अस्तित्व जो आफ्नो भक्तमाथि स्पष्ट निशानीहरू अवतरित गर्दछ ताकि त्यसले तिमीलाई अन्धकारबाट प्रकाशतिर निकालेर ल्याओस् ।" (सूर: अल-हदीद-९)

بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَىٰ صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۝١

प्रभुको आदेशबाट,[1] शक्तिमान, प्रशंसित अल्लाहको मार्गतिर ।

اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَوَيْلٌ لِّلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ۝٢

(२) त्यो अल्लाहकै हो, जे-जति आकाशहरू तथा धर्तीमा छ । तथा काफिरहरू (कृतघ्नहरू) का लागि घोर यातनाको बिपत्ति छ ।

الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ۚ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ۝٣

(३) जो आखिरत (परलोक) को तुलनामा सांसारिक जीवनको मोह गर्दछन् तथा अल्लाहको मार्गबाट रोक्दछन् तथा त्यसमा बाङ्गोपना उत्पन्न गर्न चाहन्छन्,[2] यिनीहरू नै घोर विचलन (पथ-भ्रष्टता) मा छन् ।[3]

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ ۖ فَيُضِلُّ

(४) तथा हामीले प्रत्येक नबी (सन्देशवाहक) लाई त्यसको सामुदायिक (राष्ट्रिय) भाषामा नै पठाएका छौं ताकि उनका समक्ष स्पष्टरुपले वर्णन

﴿ اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا يُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ ﴾

"अल्लाह तआला ईमानवालाहरूको मित्र हो, त्यो उनीहरूलाई अन्धकार वाट निकालेर प्रकाशतिर ल्याउँछ ।" (सूरः अल-बकरः-२५७)

[1]अर्थात् पैगम्बर (ईशदूत) को काम प्रकाशको मार्ग देखाउनु हो, यदि कोही त्यसलाई अपनाउँदछ, तर यो केवल अल्लाहको आदेश तथा इच्छाले हुन्छ किनभने मूल मार्ग-दर्शक त्यही हो । त्यसको इच्छा यदि छैन भने पैगम्बरले चाहे जति शिक्षा-दीक्षा देउन्, मानिसहरू प्रकाशको मार्ग अपनाउन तयार हुँदैनन्, जसका कैयन् उदाहरण पूर्वका नवीहरूमा छन् तथा स्वयं नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आफ्नो तीव्र इच्छाका वावजूद आफ्ना प्रिय काका तालिबलाई मुसलमान गर्न सकेनन् ।

[2]यसको एउटा अर्थ यो भयो कि इस्लामको शिक्षामा मानिसहरूमा नराम्रो धारणा उत्पन्न गराउनको लागि त्रुटिहरू निकाल्न प्रयत्न गर्नेछन् तथा त्यसलाई कुरुप बनाएर प्रस्तुत गर्दछन् । अर्को अर्थ यो हो कि आफ्ना आकांक्षाहरू अनुसार यसमा परिवर्तन गर्न चाहन्छन् ।

[3]यसकारण कि उनीहरूमा वर्णित विभिन्न दोष एकत्रित भइहालेका छन् । जस्तो परलोकको अपेक्षा संसारलाई महत्व दिनु, अल्लाहको मार्गबाट मानिसहरूलाई रोक्नु तथा इस्लाम धर्ममा त्रुटि खोज्नु ।

اللّٰهُ مَنۡ يَّشَآءُ وَيَهۡدِىۡ مَنۡ يَّشَآءُ ؕ وَهُوَ الۡعَزِيۡزُ الۡحَكِيۡمُ ۝

गरिदेओस् ।[1] अल्लाह जसलाई चाहन्छ मार्ग-विचलित गर्दछ तथा जसलाई चाहन्छ मार्ग देखाउँछ, त्यो प्रभावशाली तथा विज्ञानी छ ।[2]

وَلَقَدۡ اَرۡسَلۡنَا مُوۡسٰى بِاٰيٰتِنَاۤ اَنۡ اَخۡرِجۡ قَوۡمَكَ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوۡرِ ۙ وَذَكِّرۡهُمۡ بِاَيّٰىمِ اللّٰهِ ؕ اِنَّ فِىۡ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُوۡرٍ ۝

(५) (स्मरण गर जबकि) हामीले मूसालाई निशानीहरू दिएर पठायौं कि तिमी आफ्नो समुदायलाई अन्धकारबाट प्रकाशमा निकाल,[3] तथा उनीहरूलाई अल्लाहको उपकार स्मरण गराउ ।[4] यसमा प्रत्येक धैर्यवानका लागि निशानीहरू (लक्षण) छन् ।[5]

[1]अनि जब अल्लाह तआलाले संसारका मानिसहरूमाथि यो उपकार गऱ्यो कि त्यसले उनका मार्ग-दर्शनका लागि किताबहरू अवतरित गऱ्यो तथा रसूल पठायो, त यस उपकारलाई यसप्रकार पूर्ण गऱ्यो कि प्रत्येक रसूललाई सामुदायिक (जातीय) भाषामा पठायो ताकि कसैलाई प्रकाशको मार्ग बुझ्न कठिनाई नहोस् ।

[2]तर यस वर्णन तथा व्याख्याका उपरान्त मार्गदर्शन उसैलाई प्राप्त हुनेछ, जसलाई अल्लाह चाहन्छ ।

[3]अर्थात् जसरी, हे मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ! हामीले तपाईंलाई तपाईंको समुदायतिर पठायौं तथा किताब अवतरित गऱ्यौं, ताकि तपाई (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) आफ्नो समुदायलाई कुफ्र तथा मूर्तिपूजाको अन्धकारबाट निकालेर ईमानको प्रकाशतिर ल्याउनुहोस्, त्यसैप्रकार मूसालाई पनि हामीले चमत्कार तथा तर्क प्रदान गरेर उनको समुदायतिर पठायौं ताकि उनले उनीहरूलाई कुफ्र तथा अज्ञानको अन्धकारबाट निकालेर ईमानको प्रकाश प्रदान गरून् । "आयत" सित तात्पर्य चमत्कार हुन् जुन मूसा अलैहिस्सलामलाई प्रदान गरिएका थिए अथवा ती नौं चमत्कार जसको वर्णन सूर: बनी इस्राईलमा गरिएको छ ।

[4](أيام الله) बाट तात्पर्य अल्लाहका ती उपकार हुन् जुन इस्राईलका सन्तानमाथि गरिए, जसको विस्तृत वर्णन अघि कैयन् पटक आइसकेको छ । अथवा (وقائع ايام) घटनाहरूको अर्थमा छ अर्थात ती घटनाहरूबारे उनलाई स्मरण गराउ, जसबाट यिनी गुज्रिसकेका छन्, जसमा अल्लाह तआलाका विशेष उपकार भए जसमध्ये केहीको वर्णन यहाँ आइराखेको छ ।

[5]धैर्य तथा कृतज्ञता यी दुई प्रमुख गुण हुन् तथा ईमानको आधार यिनैमाथि छ । यसकारण यहाँ यी दुईटाको वर्णन गरिएको छ, दुबै अतिश्योक्तिको रूपमा छन् । (صبّار) अत्याधिक धैर्य राख्ने, (شكور) अत्याधिक कृतज्ञता प्रकट गर्ने तथा धैर्यलाई कृतज्ञताभन्दा पहिला राखिएको छ । यसकारण कि (شكور) (कृतज्ञता) धैर्यकै फल हो । हदीसमा

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنجَاكُم مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ ۚ وَفِي ذَٰلِكُم بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٦﴾

(६) तथा जति खेर मूसाले आफ्नो समुदायसित भनें कि अल्लाहका ती उपकार स्मरण गर, जुन उसले तिमीमाथि गरेको छ, जबकि उसले तिमीहरूलाई फिर्औनका साथीहरूबाट मुक्त गऱ्यो, जसले तिमीलाई निकै दुख पुऱ्याउँथे । तिम्रा छोरोहरूको हत्या गर्दथे तथा तिम्रा छोरीहरूलाई जीवित छाडिदिन्थे, यसमा तिम्रो प्रभुको तर्फबाट तिमीमाथि ठूलो उपकार थियो ।[1]

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ ۖ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾

(७) तथा जब तिम्रो प्रभुले तिमीलाई सावधान गरिदियो,[2] कि यदि तिमी कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौ भने निःसन्देह म तिमीलाई अधिक प्रदान गर्नेछु ।[3] तथा यदि तिमी कृतघ्न हुनेछौ भने निश्चय मेरो प्रकोप कठोर छ ।[4]

---

रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, मोमिनको कुरो पनि विचित्र छ । अल्लाह तआला यसको लागि जुन कुराको पनि निर्णय गर्दछ, त्यो त्यसको पक्षमा राम्रो हुन्छ, यदि उसलाई दुख पुग्छ तथा त्यो धैर्य राख्दछ त यो पनि त्यसको पक्षमा श्रेष्ठ छ तथा यदि उसलाई कुनै प्रसन्नता प्राप्त हुन्छ, त्यो त्यसमाथि अल्लाहको आभारी हुन्छ, त यो पनि यसको पक्षमा उत्तम छ ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल ज़ोहद बाब "अल-मोमिनु अम्रोहु कुल्लहु ख़ैर")

[1]अर्थात् जसरी यो निकै ठूलो परीक्षा थियो, त्यसबाट मुक्ति अल्लाहको निकै ठूलो उपकार थियो । यसैकारण केही अनुवादकहरूले (بلاء) को अनुवाद परीक्षा तथा केहीले उपकार गरेका छन् ।

[2] (تأذن) को अर्थ (أعلمكم بوعده لكم) त्यसले आफ्नो वायदाः (वाचा) का साथ तिमीलाई सतर्क तथा सचेत गरिदिएको छ । तथा यो पनि सम्भव छ कि यो सौगन्धको अर्थमा छ, अर्थात् जब तिम्रो प्रभुले आफ्नो मान-मर्यादा तथा महिमाको सौगन्ध खाएर भन्यो । (इब्ने कसीर)

[3]अल्लाहको कृपामाथि कृतज्ञ हुँदा झन् अधिक कृपाहरू प्रदान गर्दछ ।

[4]यसको अर्थ यो भयो कि कृतघ्नता अल्लाहलाई अत्याधिक अप्रिय छ, जसको लागि उसले कठोर यातनाको चेतावनी दिएको छ । यसकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि भन्नुभयो कि स्त्रीहरुको बहुसंख्यक आफ्ना पतिहरुको

وَقَالَ مُوسَىٰٓ إِن تَكْفُرُوٓاْ أَنتُمْ وَمَن فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ ٱللَّهَ لَغَنِىٌّ حَمِيدٌ ⑧

(८) तथा मूसाले भने कि यदि तिमी सबै तथा धर्तीमा निवास गर्ने सबै मानिसहरू अल्लाहप्रति कृतज्ञता गरून्, तैपनि अल्लाह महान तथा प्रशंसा योग्य छ ।[1]

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُاْ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ ۛ

(९) के तिम्रो पासमा तिम्रा पूर्वका मानिसहरूका समाचार आएनन् ? अर्थात् नूहको समुदायका एवं आद तथा समूदका, तथा

---

कृतघ्नताका कारण नरकमा जानेछन् । (मुस्लिम, किताबु सलातिल इदैनको आरम्भ)

[1]अभिप्राय यो हो कि मनुष्य अल्लाहको कृतज्ञता व्यक्त गर्नेछ भने त्यसमा उसैको लाभ छ । कृतघ्नता व्यक्त गर्नेछ भने अल्लाहको त्यसमा के हानि छ ? त्यो त निस्पृह छ । अखिल जगत् नै कृतघ्न भए पनि त्यसको के बिग्रने छ ? जुनप्रकार हदीस कुदसीमा वर्णित छ, अल्लाह तआला भन्दछ :

«يَاعِبَادِي! لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ، كَانُوا عَلَىٰ أَتْقَىٰ قَلْبِ رَجُلٍ مِنْكُمْ، مَازَادَ ذٰلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا، يَاعِبَادِي! لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَىٰ أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذٰلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا، يَاعِبَادِي! لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ ذٰلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا، إِلَّا كَمَا يُنْقِصُ الْمِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ فِي الْبَحْرِ»

"हे मेरा भक्तहरू ! यदि तिम्रो आदि तथा अन्त एवं त्यसैप्रकार सबै मनुष्य तथा जिन्न त्यस एउटा मनुष्यको हृदयको जस्तै भइहालून्, जो तिमीमध्ये अल्लाहसित अधिक तर्सने तथा परहेजगार छ (अर्थात् कोही पनि अवहेलना गर्ने नहोस्) त त्यसबाट मेरो राज्यमा विस्तार हुने छैन । हे मेरा भक्तहरू ! यदि तिम्रा आदि तथा अन्त तथा मनुष्य तथा जिन्न त्यस एउटा मनुष्यको हृदय जस्तै भईहालून् जो तिमीमध्ये सबभन्दा ठूलो अवज्ञाकारी तथा कुकर्मी छ, त त्यसबाट मेरो राज्यमा कुनै कमी हुनेछैन । हे मेरा भक्तहरू ! यदि तिम्रा आदि तथा अन्त्य तथा मनुष्य तथा जिन्न सबै एउटा मैदानमा एकत्रित होऊन तथा मसित प्रश्न गरून् तथा म प्रत्येक व्यक्तिलाई त्यसको प्रश्नानुसार प्रदान गरिदिऊं भने, त्यसबाट मेरो कोषमा तथा राज्यमा यतिमात्र कमी हुनेछ, जति सियोलाई समुद्रमा चोपेर निकाले पछि समुद्रको जलमा हुन्छ ।" فَسُبْحَانَهُ وَتَعَالَى الغني الحميد (सहीह मुस्लिम किताबुल बिर्रे बाब तहरीमिज़ जुल्मे)

وَالَّذِيْنَ مِنْ بَعْدِهِمْ ۛ لَا يَعْلَمُهُمْ اِلَّا اللّٰهُ ؕ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ فَرَدُّوْٓا اَيْدِيَهُمْ فِيْٓ اَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوْٓا اِنَّا كَفَرْنَا بِمَآ اُرْسِلْتُمْ بِهٖ وَاِنَّا لَفِيْ شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُوْنَنَآ اِلَيْهِ مُرِيْبٍ ۝

तिनका पश्चात आउनेहरूको जसलाई अल्लाहको अतिरिक्त अन्य कोही जान्दैन, उनका पासमा उनका रसूल चमत्कार ल्याए तर उनीहरूले आफ्ना मुखतिर आफ्ना हात ल्याए[१] तथा स्पष्टरुपले भनिदिए कि जे-जति तिमीलाई दिएर पठाइएको छ, हामीले त्यसलाई मान्दैनौं तथा जुन कुरोतिर तिमीले हामीलाई आमन्त्रित गरिराखेका छौ हामीलाई त त्यसमा निकै ठूलो शंका छ (हामीलाई विश्वास छैन)।[२]

قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِي اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ يَدْعُوْكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوْبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى ؕ قَالُوْٓا اِنْ اَنْتُمْ

(१०) उनका रसूलहरूले उनीसित भने कि के अल्लाह (जो सत्य छ) उसको विषयमा सन्देह छ, जो आकाशहरू तथा धर्तीको स्रष्टा हो, त्यसले त तिमीलाई यसकारण बोलाइराखेको छ ताकि त्यसले तिम्रा सारा पाप क्षमा गरिदेओस्,[३]

[१]व्याख्याकारहरूले यसका विभिन्न अर्थहरूको वर्णन गरेका छन्। (१) जस्तै उनीहरूले आफ्ना हात आफ्ना मुखमा राखिहाले तथा भने कि हाम्रो त मात्र एउटै उत्तर छ कि हामी तिम्रा रिसालतलाई अस्वीकार गर्दछौं। (२) उनीहरूले आफ्ना औंलाहरूबाट आफ्ना मुखतिर संकेत गरेर भने कि सावधान रह तथा यिनी जुन सन्देश लिएर आएका छन्, त्यतातिर आकृष्ट नहोऊ। (३) उनीहरूले आफ्ना हात मुखमा उपहास तथा आश्चर्यले राखे जुनप्रकारले एउटा व्यक्तिले हाँसो थिच्नको लागि यस्तो गर्दछ। (४) उनीहरूले आफ्ना हात रसूलहरूका मुखमा राखेर भने चूप लाग। (५) क्रोध तथा जलनको कारण आफ्नो हात आफ्ना मुखमा हाले, जसरी पाखण्डीहरूको विषयमा अन्य स्थानमा आउँछ।

﴿عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ﴾

"उनीहरूले तिमीमाथि क्रोध तथा जलनले टोक्छन्।" (सूर: आले-इमरान-११९) इमाम शौकानी तथा तवरीले यसै अन्तिम अर्थलाई प्राथमिकता प्रदान गरेका छन्।

[२](مريب) अर्थात् यस्तो सन्देह कि जसबाट मन अत्याधिक व्याकुलता तथा दुबिधामा घेरियोस्।

[३]अर्थात् तिमीलाई अल्लाहको विषयमा सन्देह छ, जो आकाशहरू तथा धर्तीको रचयिता छ, त्यसका अतिरिक्त त्यो ईमान तथा एकेश्वरतिर आमन्त्रित पनि मात्र यसकारण गरिराखेको छ कि तिमीलाई पापबाट शुद्ध गरोस्।

إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا ۖ تُرِيدُونَ أَن تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ⑩

तथा एउटा निर्धारित समयसम्म तिमीलाई अवसर प्रदान गरोस्, उनीहरूले भने कि तिमी त हामीजस्तै मानिस हौ,[1] तिमी चाहन्छौ कि हामीलाई ती देवताहरूको पूजाबाट रोकिदेउ जसको पूजा हाम्रा पूर्वजले गरिरहे ।[2] ल त्यसो भए हाम्रा समक्ष कुनै स्पष्ट युक्ति प्रस्तुत गर ।[3]

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِن نَّحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَمَا كَانَ لَنَا أَن نَّأْتِيَكُم بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ

(११) उनका पैग़म्बरहरूले उनीसित भने कि यो त सत्य छ कि हामी तिमी जस्तै मनुष्य हौं । तर अल्लाह (तआ़ला) आफ्ना भक्तहरूमध्ये जसलाई चाहन्छ आफ्नो कृपा प्रदान गर्दछ ।[4] अल्लाहको आदेशबिना हाम्रो शक्ति छैन

यसका विपरीत पनि तिमी त्यस धर्ती र आकाशको स्रष्टालाई मान्नको लागि तयार छैनौ तथा त्यसको आमन्त्रणबाट तिमीलाई इन्कार छ ?

[1]यो त्यही सन्देश हो जुन काफ़िरहरूलाई उत्पन्न हुँदै गऱ्यो कि मनुष्य भएर कसरी कोही अल्लाहको कुनै प्रकाशना (वह़्यी) नबूअत एवं रिसालतको योग्य हुनसक्छ ।

[2]यो अर्को रुकावट (बिघ्न) हो कि हामी ती देवताहरूको उपासना कसरी छाडिदेऔं जसको उपासना हाम्रा पूर्वज गर्दै आएका छन् ? जबकि तिम्रो उद्देश्य हामीलाई उनको उपासनाबाट रोकेर एउटा ईश्वरको बन्दनामा लगाउनु हो ।

[3]निशानीहरू तथा चमत्कार प्रत्येक नबीसँग हुने गर्थ्यो, यसबाट तात्पर्य यस्तो युक्ति अथवा चमत्कार हो, जसलाई हेर्न उनको इच्छा हुन्थ्यो, जस्तै मक्काका मूर्तिपूजकहरूले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित विभिन्न प्रकारका चमत्कारहरू देखाउन माग गरेका थिए, जसको वर्णन सूरः बनी इस्राईलमा आउनेछ ।

[4]रसूलहरूले पहिलाका सन्देहहरूको उत्तरदिए कि निःसन्देह हामी तिमी जस्तै मनुष्य नै हौं तर तिम्रो सम्झनु त्रुटिपूर्ण छ कि मनुष्य रसूल हुन सक्दैन । अल्लाह तआ़ला मनुष्यहरूका मार्गदर्शनका निम्ति मनुष्यहरूबाट नै केही मनुष्यहरूलाई प्रकाशना (वह़्यी) तथा रिसालतको निम्ति रोज्दछ तथा तिमीहरूबाट नै यो उपकार अल्लाहले हामीमाथि गरेको छ ।

وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ ﴿١١﴾

कि हामी कुनै चमत्कार ल्याई तिमीलाई देखाऔं ।[1] तथा निष्ठावानहरूले मात्र अल्लाह (तआला) माथि भरोसा राख्नुपर्छ ।[2]

وَمَا لَنَآ اَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللّٰهِ وَقَدْ هَدٰىنَا سُبُلَنَا ؕ وَلَنَصْبِرَنَّ عَلٰى مَآ اٰذَيْتُمُوْنَا ؕ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُوْنَ ﴿١٢﴾

(१२) तथा अन्ततः के कारण छ कि हामीले अल्लाह (तआला) माथि भरोसा न गरौं, जबकि उसैले हामीलाई हाम्रो मार्ग देखाएको छ । तथा जुन दुःख तिमीले हामीलाई दिन्छौ त्यसमा अवश्य धैर्य नै राख्नेछौं । भरोसा गर्नेहरूलाई यही योग्य छ कि अल्लाहमाथि नै भरोसा राख्नुपर्दछ ।[3]

وَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ اَرْضِنَآ اَوْ لَتَعُوْدُنَّ فِيْ مِلَّتِنَا ؕ فَاَوْحٰٓى اِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٣﴾

(१३) तथा काफिरहरूले आफ्ना रसूलहरूसित भने कि हामीले तिमीलाई देशबाट निकालिदिनेछौं अथवा तिमी फेरिबाट हाम्रो धर्ममा फर्केर आउ, त उनको प्रभुले उनीतिर वह्यी (प्रकाशना) पठायौ कि हामीले ती अत्याचारीहरूकै नाश गरिदिनेछौं ।[4]

[1]उनका इच्छा अनुसार चमत्कारको सन्दर्भमा रसूलहरूले उत्तर दिए कि चमत्कार देखाउनु हाम्रो वशमा छैन, यो मात्र अल्लाहको वशमा छ ।

[2]यहाँ ईमान भएकाहरूसित तात्पर्य प्रथम त स्वयं नबी हुनुहुन्छ अर्थात् हामीलाई पूर्ण भरोसा अल्लाहमाथि नै गर्नुपर्छ । जस्तो कि अगाडी आदेश छः

"आखिर के कारण छ कि हामीले अल्लाहमाथि भरोसा नराखौं ?"

[3]कि त्यही काफिरहरूको षड्यन्त्र तथा कुविचारबाट बचाउने अस्तित्व छ यो अर्थ पनि हुनसक्छ कि हामीसित चमत्कारहरूको माँग नगर, अल्लाहमाथि भरोसा गर, उसको इच्छा हुन्छ भने चमत्कार प्रदर्शित गरिदिनेछ, अन्यथा होइन ।

[4]जस्तै अन्य कैयन् स्थानमा अल्लाह तआलाले भन्नुभयो :

وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ الْاَرْضَ مِنْۢ بَعْدِهِمْ ۗ ذٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِيْ وَخَافَ وَعِيْدِ ⑭

(१४) तथा उनका पश्चात हामीले स्वयं तिमीलाई धर्तीमा बसाउनेछौं । यो उनीहरूका लागि हो जो मेरो समक्ष उभिनुको भय राख्दछन् तथा मेरो चेतावनीबाट तर्सन्छन् ।[१]

﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِيْنَ ☆ اِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُوْرُوْنَ ☆ وَاِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغٰلِبُوْنَ﴾

"तथा अघि नै भइसक्यो हाम्रो आदेश आफ्ना भक्तहरूको पक्षमा रसूल छन्, नि:सन्देह उनी विजयी तथा सफल हुनेछन् तथा हाम्रो सेना पनि प्रभावशाली हुनेछ ।" (सूर: अस्साफ्फात-१७१ देखि १७३ सम्म)

﴿كَتَبَ اللّٰهُ لَاَغْلِبَنَّ اَنَا وَرُسُلِيْ﴾

"अल्लाहले यो कुरो लेखिदिएको छ कि म तथा मेरा रसूल नै प्रभावशाली हुनेछन् ।" (सूर: अल-मुजादिल:-२१)

[१]यो विषय पनि अल्लाहले कैयन् स्थानमा वर्णित गरेको छ । जस्तै,

﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِى الزَّبُوْرِ مِنْۢ بَعْدِ الذِّكْرِ اَنَّ الْاَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصّٰلِحُوْنَ﴾

"हामीले लेखिदियौं ज़बूरमा शिक्षाहरूका पश्चात कि अन्तत: धर्तीका उत्तराधिकारी मेरा सत्कर्मी भक्त हुनेछन् ।" (सूर: अल-अम्बिया-१०५)

अन्य जानकारीको लागि हेर्नुस् सूर: अल-आराफ़-१२८ तथा १३७ । अत: यस अनुसार अल्लाह तआलाले नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सहायता गऱ्यो, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले बडो दुखी हृदयसित मक्काबाट निस्कनु पऱ्यो तथा केही वर्ष पश्चात नै उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले मक्कामा विजेताको रूपमा प्रवेश गर्नुभयो तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई मक्काबाट निस्कन बाध्य गर्ने अत्याचारीहरू टाउको निहुराएर उभिई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका नयनहरूका संकेतको प्रतिक्षामा थिए । तर उहाँले महान चरित्रको प्रदर्शन गर्दै (لاتثريب عليكم اليوم) भनेर सबैलाई क्षमा गरिदिनु भयो ।

[२]जुनप्रकारले अन्य स्थानमा अल्लाहको आदेश भयो :

﴿وَاَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهٖ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوٰى ☆ فَاِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَاْوٰى﴾

"जो आफ्नो प्रभु समक्ष उभिनबाट तर्स्यो तथा आफ्ना मनलाई इच्छाहरूबाट रोकिराख्यो, नि:सन्देह स्वर्ग नै त्यसको वास स्थान हो ।" (सूर: अल-नाज़िआत-४०, ४१)

(१५) तथा उनीहरूले निर्णय मागे,[1] तथा सबै उद्दण्ड अड्डेरी मानिस असफल भए ।

وَاسْتَفْتَحُوْا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيْدٍ ﴿١٥﴾

(१६) उसको समक्ष नरक छ, जहाँ उसलाई पीपको पानी खुवाइनेछ ।

مِّنْ وَّرَآئِهٖ جَهَنَّمُ وَ يُسْقٰى مِنْ مَّآءٍ صَدِيْدٍ ﴿١٦﴾

(१७) जसलाई कष्टले एक-एक घुट्को गरिदिइनेछ, तैपनि त्यसलाई निल्न सक्दैन तथा त्यसलाई प्रत्येक स्थानबाट मृत्यु आएको देखिनेछ तर

يَّتَجَرَّعُهٗ وَلَا يَكَادُ يُسِيْغُهٗ وَيَاْتِيْهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَّمَا هُوَ

﴿ وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهٖ جَنَّتَانِ ﴾

"जो आफ्नो प्रभु समक्ष उभिनबाट तर्स्यो, त्यसका लागि दुईटा स्वर्ग छन् ।" (सूर: अर्रहमान-४६)

[1]यसका कर्ता अत्याचारी काफ़िर पनि हुन सक्दछन् कि उनीहरूले अन्तत: अल्लाहबाट निर्णयको माँग गरे । अर्थात् यदि यी रसूल साँचो हुन् भने हे अल्लाह ! आफ्नो निर्णय अनुसार हामीलाई नष्ट गरिदेउ, जस्तो कि मक्काका मूर्तिपूजकहरूले भने

﴿ اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ هٰذَا هُوَ الْحَقَّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِّنَ السَّمَآءِ اَوِ ائْتِنَا بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ ﴾

"हे अल्लाह ! यदि यो कुर्आन तपाईंतिरबाट अवश्य छ भने हामीमाथि आकाशबाट ढुङ्गा वर्साउ अथवा हामीमाथि कुनै कष्टदायक प्रकोप पठाइदेउ ।" (सूर: अंफ़ाल-३२)

अथवा जसरी बद्रको युद्धको अवसरमा मक्काका मूर्तिपूजकहरूले यो इच्छा व्यक्त गरेका थिए जसको वर्णन अल्लाहले सूर: अंफ़ाल-१९ मा गरेको छ । अथवा क्रियाका कर्ता रसूल हुन् जसले अल्लाहसित विजय तथा सफलताका लागि प्रार्थना गरे, जसलाई अल्लाहले स्वीकार गऱ्यो ।

[2](صديد) पीप अथवा त्यो रगत हो जुन नरकमा जानेहरूको मासु तथा छालाबाट बगेको हुनेछ । केही हदीसहरूमा यसलाई (عُصَارةُ أهلِ النَّارِ) (मुसनद अहमद भाग ५, पृष्ठ १७१) (नरकवासीहरूका शरीरबाट निचारिएको) तथा केही हदीसहरूमा छ कि यो यति तातो तथा उम्लिराखेको हुनेछ कि उनका मुखका निकट पुग्नासाथ उनका अनुहारका छाला पोलिएर खसिहाल्नेछन् तथा एक घुट्को पिउनासाथ पेटका आन्द्राहरू गुद्वारबाट निस्कनेछ । (أعاذنا الله منه)

بِمَيِّتٍ ۖ وَمِن وَرَآئِهِۦ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾

त्यो मर्ने छैन ।[1] अनि त्यसको पछाडी पनि कडा यातना छ ।

مَّثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ ۖ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ ۖ لَّا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَىٰ شَيْءٍ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١٨﴾

(१८) ती मानिसहरूको उदाहरण जसले आफ्नो प्रभुसित कुफ्र गरे उनका कर्म त्यस खरानीका समतुल्य छन्, जसमाथि तीव्र वायु हुरीका दिन चल्छ ।[2] जे-पनि उनीहरूले गरे, त्यसमध्ये कुनै कुरामा समर्थ हुनै छैनन्, यही ठूलो विचलन हो ।

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٩﴾

(१९) के तिमीले देखेनौं कि अल्लाह तआलाले आकाशहरू तथा धर्तीलाई सर्वश्रेष्ठ प्रवन्धले सृष्टि गरेको छ । यदि त्यसले चाहन्छ भने तिमी सबैको विनाश गर्नसक्छ तथा नयाँ सृष्टि ल्याउँछ ।

وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा अल्लाहको लागि यो काम अलिकति पनि कठिन छैन ।[3]

وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ

(२१) तथा सबै अल्लाह समक्ष उभिनेछन् ।[4] त्यस समय कमजोर मानिसहरू घमण्ड

[1] अर्थात् नाना प्रकारका यातनाहरूको स्वाद चाखेर उनीहरूले मृत्युको कामना गर्नेछन् । तर त्यहाँ मृत कहाँ ? त्यहाँ त त्यसैप्रकार स्थाईरूपले यातना हुनेछ ।

[2] केयामत (प्रलय) का दिन काफिरहरूका कर्महरूको पनि त्यही परिणाम हुनेछ कि त्यसको कुनै सुफल तथा पुण्य उनीहरूलाई प्राप्त हुनेछैन ।

[3] अर्थात् यदि अवज्ञा तथा अवहेलना गर्नुबाट रोकिएनौं भने अल्लाह तआला यसको सामर्थ्य राख्दछ कि त्यसले तिमीलाई ध्वस्त गर्न सक्छ, तिम्रो ठाउँमा नयाँ सृष्टि उत्पन्न गर्नसक्छ । यही विषय अल्लाहले सूर: फ़ातिर-१५ देखि १७ सम्म, सूर: मुहम्मद-३८, सूर: अल-मायद:-५४ तथा सूर: निसा-१३३ मा पनि वर्णन गरेको छ ।

[4] अर्थात् सबै महशरका मैदानमा (निर्णय हुने दिन जहाँ सबै एकत्रित हुनेछन्) अल्लाह समक्ष हुनेछन्, कोही कहीं लुक्न सक्नेछैन ।

تَبَعًا فَهَلْ اَنْتُمْ مُّغْنُوْنَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ مِنْ شَیْءٍ ؕ قَالُوْا لَوْ هَدٰىنَا اللّٰهُ لَهَدَیْنٰكُمْ ؕ سَوَآءٌ عَلَیْنَاۤ اَجَزِعْنَاۤ اَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِیْصٍ ﴿٢١﴾

गर्नेहरूसित भन्नेछन् कि हामी त तिम्रा अधीनमा थियौं, त के तिमी अल्लाहका यातनाहरूबाट केही यातना हामीबाट समाप्त गर्न सक्ने छौं, उनीहरूले उत्तर दिनेछन् कि यदि अल्लाहले हामीलाई मार्गदर्शन दिएको भए हामीले पनि तिमीलाई मार्गदर्शन दिन्थ्यौं। अहिले त हामीलाई छट्पटी तथा धैर्य राख्नु दुबै समान छ, हाम्रो लागि कुनै उम्कने बाटो छैन ।[1]

وَقَالَ الشَّیْطٰنُ لَمَّا قُضِیَ الْاَمْرُ اِنَّ اللّٰهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُّكُمْ فَاَخْلَفْتُكُمْ ؕ وَمَا كَانَ

(२२) जब अरू कामको निर्णय गरिदिइनेछ त शैतानले भन्नेछ[2] कि अल्लाहले त तिमीलाई सत्य वचन दिएको थियो तथा मैले तिमीलाई जुन वचन दिएको थिएँ, त्यसको उल्लंघन गरे,[3] मेरो

[1]केही विद्वानहरू भन्छन् कि नरकवासी आपसमा भन्नेछन कि स्वर्गमा बस्नेहरूलाई स्वर्ग यसकारण प्राप्त भयो कि उनीहरू अल्लाहका समक्ष रुन्थे तथा विन्ति गर्दथे, आऊ हामी पनि अल्लाहको समक्ष वेदनाले रोऔं र विलाप गरौं, अतः उनीहरू रुनेछन् तथा अत्याधिक विलाप गर्नेछन् । तर त्यसको कुनै लाभ हुने छैन, फेरि भन्नेछन् कि स्वर्गवासीहरूलाई स्वर्ग उनको धैर्य तथा संयमका कारण प्राप्त भयो, लौ हामी पनि धैर्य-धारण गरौं, अनि उनीहरू धैर्यको पूर्णरूपले प्रदर्शन गर्नेछन्, तर त्यसको पनि कुनै लाभ हुनेछैन अनि त्यतिखेर भन्नेछन् कि हामी धैर्य राखौं अथवा वेदनाकासाथ रोऔं, विन्ती गरौं, अब छुटकाराको कुनै अवसर छैन । यो उनीहरूको आपसी कुराकानी नरकभित्र हुनेछ । कुरआन करीममा यसको अन्य पनि कैयन् ठाउँमा वर्णन गरिएको छ जस्तै सूरः मोमिन-४७ तथा ४८, सूरः आराफ़-३८ तथा ३९, सूरः अल-अहज़ाब ६६ देखि ६८ सम्म, यसको अतिरिक्त उनीहरू आपसमा झगडा गर्नेछन् तथा एक-अर्कामाथि विचलनको आक्षेप लगाउने छन् । इमाम इब्ने कसीर लेख्नुहुन्छ कि झगडा महशरको मैदानमा हुनेछ । यसको अधिक विस्तृत वर्णन अल्लाह तआलाले सूरः सबा-३१ देखि ३३ सम्म गरेको छ ।

[2]अर्थात् ईमान भएकाहरू स्वर्गमा तथा काफ़िर एवं मूर्तिपूजक नरकमा जानेछन्, तब शैतान नरकवासीहरूसित भन्नेछ ।

[3]अल्लाहले जुन वचन आफ्ना पैग़म्बरहरूद्वारा दिएको थियो कि मोक्ष मेरा पैग़म्बरहरूमाथि विश्वास गर्नुमा छ, उनी सत्य थिए, उनका तुलनामा मेरा वचन त पूर्ण छल तथा कपट थिए । जुनप्रकार अल्लाह तआलाले भन्नुभयो :

﴿ يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيْهِمْ ؕ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطٰنُ اِلَّا غُرُوْرًا ﴾

لِيَ عَلَيْكُم مِّن سُلْطَانٍ إِلَّا أَن دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي ۖ فَلَا تَلُومُونِي وَلُومُوا أَنفُسَكُم ۖ مَّا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنتُم بِمُصْرِخِيَّ ۖ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِن قَبْلُ ۗ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٢﴾

कुनै दबाब तिमीलाई त थिएन,[१] हो, मैले तिमीलाई पुकारें तथा तिमीले मेरो कुरा मानिहाल्यौ,[२] तसर्थ तिमी ममाथि आरोप नलगाउ, बरु स्वयं आफूलाई धिक्कार,[३] न म तिम्रो सहायता गर्नसक्छु, तथा न तिमी मेरो गुहार तिर पुग्ने हौ,[४] म त (प्रारम्भदेखि) मान्दिन कि तिमीले मलाई यसभन्दा पूर्व अल्लाहको साझेदार ठान्दै रह्यौ ।[५] निःसन्देह अत्याचारीहरूका लागि दुखदायी यातनाहरू छन् ।[६]

शैतान उनीसित वचन गर्दछ तथा आशाहरू दिलाउँछ तर शैतानका यी वाचाहरू मात्र छल हुन् ।" (सूरः अल-निसा-१२०)

[१]अर्को कुरो यो कि मेरा कुराहरूमा कुनै सत्यता तथा युक्ति हुन्नथ्यो, न मेरो कुनै दबाव तिमीमाथि थियो ।

[२]हो मात्र आमन्त्रण तथा सन्देश थियो, तिमीले मेरा तर्कहीन कुराहरूलाई त स्वीकार गर्‍यौ तथा पैगम्बरहरूको तर्क तथा प्रमाण संगत कुराहरूको खण्डन गरी अस्वीकार गरिदियौ ।

[३]यसकारण सबै दोष तिम्रो स्वयंको हो, तिमीले बुद्धि तथा विवेकले काम लिएनौं, स्पष्ट निशानीहरूलाई तिमीले अपेक्षा गरिदियौं, तथा खोक्रा दावीहरूका पछाडी लागि रहयो, जसको पछाडी कुनै प्रमाण थिएन ।

[४]अर्थात् न म तिमीलाई त्यस यातनाबाट निकाल्न लगाउन सक्दछु जसमा तिमी घेरिएका छौ तथा न तिमी मलाई त्यस क्रोध तथा आक्रोधबाट बचाउन सक्छौ, जुन अल्लाहको तर्फबाट ममाथि छ ।

[५]मलाई यो कुरा पनि अस्वीकार छ कि म अल्लाहको साझेदार हूँ, यदि तिमी मलाई अथवा कुनै अन्यलाई अल्लाहको साझेदार बनाउँदै रहयौ त यो तिम्रो आफ्नो त्रुटि तथा अज्ञानता थियो, जुन अल्लाहले सम्पूर्ण सृष्टिको उत्पत्ति गरेको थियो तथा त्यसलाई नियोजित पनि गर्दैरहयो, त त्यसको साझेदार को हुनसक्थ्यो ?

[६]केही विद्वान भन्छन् कि यो वाक्य पनि शैतानको हो तथा यो त्यसको भाषणको परिशिष्ट हो । केही विद्वानहरू भन्दछन् कि शैतानको भाषण (من قبل) मा समाप्त भयो । यो अल्लाह तआलाको कथन हो ।

وَأُدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ ۖ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴿٢٣﴾

(२३) तथा जुन मानिसहरूले विश्वास गरे र पुण्यका काम गरे उनीहरू ती स्वर्गहरूमा प्रवेश गराइने छन्, जसको धरातलमा नहरहरू बगिराखेका छन्, जहाँ उनी सधैं बास गर्नेछन्, आफ्नो प्रभुको आदेशबाट,[1] जहाँ उनको स्वागत सलामै-सलामबाट हुनेछ।[2]

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٤﴾

(२४) के तपाईंले देख्नुभएन कि अल्लाह (तआ़ला) ले पवित्र कुराको उदाहरण एउटा पवित्र वृक्ष जस्तो वर्णन गऱ्यो जसको जरा मज़बूत तथा जसका शाखाहरू आकाशमा छन्।

تُؤْتِي أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا ۗ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) जसले आफ्नो प्रभुको आदेशले प्रत्येक समय आफ्नो फल दिन्छ।[3] तथा अल्लाह (तआ़ला) मानिसहरू समक्ष उदाहरणहरू वर्णन गर्दछ ताकि उनीहरूले शिक्षा प्राप्त गर्न सकून्।

وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِن فَوْقِ

(२६) तथा दूषित कुराको तुलना नराम्रो रूख जस्तो छ, जुन धर्तीका सतहबाट



[1]यो कुकर्मी तथा काफ़िरहरूको तुलनामा सत्यकर्मी तथा ईमानवालाको वर्णन हो। यिनका वर्णन उनीसित यसकारण गरिएको छ ताकि मानिसहरूमा ईमानका कार्य अपनाउनुको रूचि तथा लाभ उत्पन्न होस्।

[2]अर्थात् आपसमा उनीहरूको उपहार एक-अर्काका लागि सलाम गर्नु हुनेछ। यसका अतिरिक्त फरिश्ताहरू पनि प्रत्येक द्वारबाट प्रवेश गरी उनीहरूलाई सलाम गर्नेछन्।

[3]यसको अभिप्राय यो हो कि ईमानवालाहरूको उदाहरण त्यस वृक्ष जस्तो छ, जुन गर्मी तथा चिसो प्रत्येक ऋतुमा फल दिन्छ। यसैप्रकार ईमानवालाहरूका पुण्यका काम दिन-रातीका प्रत्येक क्षणमा आकाशतिर लगिन्छन्, "पवित्र वाक्य" सित इस्लाम अथवा (لا إله إلا الله) तथा पवित्र वृक्षसित खजूरको वृक्ष तात्पर्य छ, जस्तो कि हदीसबाट सिद्ध छ। (सहीह बुख़ारी किताबुल इल्म बाबुल फ़हम फ़िलइल्म तथा सहीह मुस्लिम किताबु स्सिफ़तिल क़ियाम: बाब मिस्लुल मोमिन मिस्लुल नख़्ल:)

الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ ﴿٢٦﴾

जरा सहित उखेलियो । त्यसलाई कुनै स्थिरता त छैन ।[1]

يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ ۖ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ ۚ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ﴿٢٧﴾

(२७) निष्ठावानहरूलाई अल्लाह (तआ़ला) ले सुदृढ कुराद्वारा सांसारिक जीवनमा पनि तथा परलोकमा पनि दृढता प्रदान गर्दछ ।[2] हो अन्यायी व्यक्तिहरूलाई अल्लाह (तआ़ला) ले विचलित गरिदिन्छ तथा अल्लाहले जे चाहन्छ गर्दछ ।

[1]नराम्रो वाक्यसित तात्पर्य कुफ़्र तथा नराम्रो वृक्षसित इन्द्रायनको वृक्ष तात्पर्य छ जसको जरा धर्तीमाथि नै हुन्छ तथा अलिकति संकेतले उखिलन्छ अर्थात् काफ़िरको कर्मको कुनै मूल्य छैन, न उनी आकाशमा जान्छन् तथा न अल्लाहको दरबारमा स्वीकार हुन्छन् ।

[2]यसको व्याख्या हदीसमा यसप्रकार गरिएको छ कि मृत्यु पश्चात कब्र (चिहान) मा जब मुसलमानसित प्रश्न गरिन्छ, त त्यो उत्तरमा यस कुराको साक्ष्य दिन्छ कि अल्लाहको अतिरिक्त कोही पूज्य छैन तथा मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) अल्लाहका रसूल हुन् । यही अर्थ हो अल्लाहको यस कथन (يُثَبِّتُ الله الذين آمنوا) को (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूर: इब्राहीम तथा सहीह मुस्लिम किताबुल जन्न: व सिफाते नअीमेहा बाब अर्जे मक़अदिल मयते अलैहि व इस्बातु अज़ाबुल क़ब्रे) एउटा अन्य हदीसमा वर्णित छ कि "जब मुसलमानलाई कब्र (समाधि) मा राखिएको हुन्छ तथा त्यसका साथीहरू हिडेका हुन्छन् तथा त्यो उनका जुत्ताहरूको आवाज सुन्दछ, त्यस पश्चात त्यसको पासमा दुईटा फरिश्ताहरू (स्वर्गदूत) आउँछन् । तथा त्यसलाई उठाएर सोध्छन् कि त्यस व्यक्तिको विषयमा तिम्रो के विचार छ, यदि त्यो ईमानवाला हुन्छ भने उत्तर दिन्छ कि त्यो अल्लाहको भक्त तथा त्यसका रसूल हुन् । फरिश्ताहरूले त्यसलाई नरकको ठाउँ देखाउँछन् तथा भन्दछन् कि अल्लाहले यसको साटोमा तिम्रो लागि स्वर्गमा स्थान बनाई दिएको छ । यसप्रकार त्यो दुवै ठाउँ हेर्दछ तथा त्यसको चिहान सत्तरी हात विस्तृत गरिदिइन्छ तथा त्यसको समाधिलाई केयामतसम्मका लागि ईश्वरीय पुरस्कारले भरिदिन्छ । (सहीह मुस्लिम उपरोक्त वर्णित अध्याय (बाब) । एउटा हदीसमा छ त्यससित सोधिन्छ (مَنْ رَّبُّكَ ؟ مَا دِيْنُكَ ؟ مَنْ نَّبِيُّكَ ؟) तिम्रो प्रभु को हो ? तिम्रो धर्म के हो ? तिम्रो नबी को हो ? तब अल्लाह तआ़ला त्यसलाई सोझो मार्ग प्रदान गर्दछ तथा त्यो उत्तर दिन्छ (رَبِّيَ اللهُ) (मेरो प्रभु अल्लाह हो) (و دِيْنِي الإسلام) (मेरो धर्म इस्लाम हो) (نَبِيِّ مُحَمَّدٌ) (तथा मेरो नबी मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुन्) (तफ़सीर इब्ने कसीर)

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ﴿٢٨﴾

(२८) के तपाईंले उनीहरूतिर दृष्टि पार्नु भएन, जसले अल्लाहको उपकारको साटो कृतघ्नता प्रकट गरे तथा आफ्नो समुदायलाई विनाशको घरमा ल्याएर उतारे ।[1]

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا ۖ وَبِئْسَ الْقَرَارُ ﴿٢٩﴾

(२९) अर्थात् नरकमा जसमा यी सबै जानेछन्, जुन नराम्रो ठाउँ हो ।

وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا لِّيُضِلُّوا عَن سَبِيلِهِ ۗ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा उनीहरूले अल्लाहको समकक्ष बनाइहाले ताकि मानिसहरूलाई अल्लाहको मार्गबाट विचलित पारून् । (तपाईं) भनिदिनुस् कि ठीक छ मोज-मज्जा गरिहाल, तिम्रो स्थान त अन्तमा नरक नै हो ।[2]

قُل لِّعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ

(३१) मेरा निष्ठावान भक्तहरूसित भनिदिनुस् कि नमाज़लाई स्थापित राखून् तथा जे-जति उनलाई हामीले दिएका छौं, त्यसबाट केही लुकाएर तथा खुलारुपमा खर्च गर्दैरहून्, यसभन्दा पूर्व कि त्या



[1]यसको व्याख्या सहीह बुख़ारीमा छ कि यसबाट तात्पर्य मक्काका काफ़िरहरू हुन् (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः इब्राहीम) जसले मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालतको विरोध गरी बद्रका युद्धमा मुसलमानहरूसित लडाएर आफ्ना मानिसहरूको हत्या गराइहालेका थिए । परन्तु आफ्नो भावार्थको आधारमा यो सामान्य छ तथा अर्थ यो हुनेछ कि परम आदरणीय मोहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई अल्लाह तआ़लाले समस्त संसारको लागि दया तथा मानिसहरूको लागि ईश्वरीय पुरस्कार बनाएर पठायो, त जसले त्यस वरदानको सम्मान गऱ्यो, त्यसलाई स्वीकार गऱ्यो, कृतज्ञता निर्वाह गऱ्यो तथा त्यो स्वर्गमा जाने (स्वर्गीय) भयो तथा जसले त्यस पुरस्कारको अपमान गऱ्यो खण्डन गऱ्यो तथा विरोध गऱ्यो, त्यो नरकीय हुन पुग्यो ।

[2]यो धम्की तथा चेतावनी हो कि संसारमा तिमी जे चाहन्छौ गर, तर कहिलेसम्म ? अन्ततः तिम्रो ठाउँ नरक हो ।

يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خِلَٰلٌ ﴿٣١﴾

दिन आइपुगोस् जसमा न कुनै क्रय-विक्रय हुनेछ न मित्रता एवं प्रेम ।[1]

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ ۖ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلْفُلْكَ لِتَجْرِىَ فِى ٱلْبَحْرِ بِأَمْرِهِۦ ۖ وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلْأَنْهَٰرَ ﴿٣٢﴾

(३२) अल्लाह त्यो हो जसले आकाशहरू तथा धर्तीलाई सृष्टि गरेको छ तथा आकाशहरूबाट वर्षा गरेर त्यसद्वारा तिम्रो जीविकाको लागि फल निकालेको छ तथा डुङ्गाहरूलाई तिम्रो वशमा गरिदिएको छ कि नदीहरूमा त्यसका आदेशबाट तैरने गरून् । त्यसैले नदी तथा नहरहरूलाई तिम्रो वशमा गरिदिएको छ ।[2]

وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ دَآئِبَيْنِ ۖ

(३३) उसैले तिम्रो लागि सूर्य तथा चन्द्रमालाई अधीन गरिदिएको छ कि निरन्तर नै



[1]नमाज़ स्थापित गर्नुको अर्थ हो कि त्यसलाई आफ्नो समयमा तथा नियमानुसार एवं ध्यान तथा विनम्र भई सम्पन्न गरियोस् जस्तो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको "सुन्नत" छ । "इंफाक" को अभिप्राय हो ज़कात तिर्नु, निकट सम्बन्धिहरूसँग दयाभाव प्रकट गर्नु तथा अन्य निर्धनहरूमाथि उपकार गर्नु । यस्तो होइन कि आफ्ना आवश्यकताहरू तथा आफूमाथि निकै व्यय गरियोस् तथा अल्लाह तआलाद्वारा भनेका स्थानहरूमा व्यय गर्नुबाट पन्छिओस् । कयामतका दिन यस्तो हुनेछ जहाँ न क्रय-विक्रय सम्भव हुनेछ न कुनै मित्रता नै कसैको काम आउनेछ ।

[2]अल्लाह तआलाले जीवधारीहरूमाथि जुन उपकार गऱ्यो, ती मध्ये केहीको वर्णन गरिदैछ । भन्यो कि आकाशलाई छाना तथा धर्तीलाई ओछ्यान बनायो । तथा आकाशबाट वर्षा गरी विभिन्न प्रकारका रूख तथा फसलहरू उब्जायो जसमा स्वाद तथा बलका लागि फल पनि छन् तथा थरी-थरीका अन्न पनि, जसका रङ्ग-रूप एक-अर्कासित भिन्न छन् तथा स्वाद एवं सुगन्ध तथा लाभ पनि भिन्न छन् । डुङ्गा तथा जहाजलाई सेवाको लागि लगाइदियो कि उनी तीव्र धाराहरूलाई च्यातेर त्यसमा तैरछन् । मनुष्यहरूलाई पनि एक देशबाट अर्को देशसम्म पुऱ्याउँछन् तथा व्यापारका समग्रीहरू पनि एक स्थानबाट अर्को स्थानसम्म पुऱ्याउँछन् । धर्ती तथा पर्वतहरूबाट स्रोत तथा नदीहरू निकाल्यो ताकि तिमीले पनि पिउन सक तथा आफ्ना खेतहरूको सिंचाई गर ।

وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۝

चलिराखेका छन् ।[1] तथा रात-दिनलाई पनि तिम्रो काममा लगाएको छ ।[2]

وَآتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ ۚ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا ۗ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ۝

(३४) तथा उसैले तिमीलाई तिम्रो इच्छा अनुसार मागेका सबै कुराहरूबाट दिएको छ ।[3] यदि तिमी अल्लाहका उपकार, अनुग्रह गन्न चाहन्छौ भने उनीहरूलाई पूरा गन्न पनि सक्दैनौ,[4] निःसन्देह मनुष्य बडो अन्यायी तथा कृतघ्न छ ।[5]

---

[1]अर्थात् निरन्तर चलिराखेका हुन्छन्, कहिल्यै राति पनि रोकिन्नन् तथा न दिनमा । यसको अतिरिक्त एक-अर्काको पछाडी हिंड्छन्, तर कहिले पनि उनीहरूबीच आपसी ठक्कर हुँदैन ।

[2]रात-दिन उनको आपसी अन्तर जारी रहन्छ । कहिले रात-दिनको केही भाग लिएर लामो हुन्छ तथा कहिले दिन रातको केही भाग लिएर लामो हुनपुग्छ । तथा यो क्रम जगत्को आदिदेखि चलिराखेको छ, यसमा अलिकति पनि अन्तर आएन ।

[3]अर्थात् उसले तिम्रो आवश्यकताका सबै कुराहरू उपलब्ध गराए, जुन तिमी त्यससित माँगदछौ । तथा केही विद्वान भन्दछन् कि जे तिमी माँगदछौ, त्यसलाई पनि दिन्छ तथा जे माँगदैनौ, तर त्यसलाई ज्ञात छ कि तिमीलाई त्यसको आवश्यकता छ, त्यो पनि दिन्छ । अर्थात् तिम्रो जीविकाका सबै सुविधाहरू उपलब्ध गराउँछ ।

[4]अर्थात् अल्लाहका उपकार अगणित छन् तिनलाई कोही गन्न सक्दैन । अनि कसरी हुनसक्छ कि कोही ती उपकारहरूप्रति कृतज्ञता गर्न सकोस् । एक हदीसमा आदरणीय दाऊद अलैहिस्सलामको कथन वर्णन गरिएको छ । उनले भने, "हे पालनकर्ता ! म तिम्रो कृतज्ञता कसरी पूरा गरूँ ? जबकि कृतज्ञता गर्नु स्वयं तिम्रो तर्फबाट उपकार हो ।" अल्लाह तआलाले आदेश गऱ्यो :

> "हे दाऊद ! अहिले तिमीले मेरो कृतज्ञता पूरा गऱ्यौ जब तिमीले यो स्वीकार गऱ्यो कि हे अल्लाह ! म तिम्रो उपकारको कृतज्ञता ज्ञापनबाट पनि असमर्थ छु ।" (तफ़सीर इब्ने कसीर)

[5]अल्लाहका उपकारहरूमाथि अनुगृहीत हुनुमा आलस्यको कारण मनुष्य आफू स्वयंका साथ अत्याचार तथा अन्याय गर्दछ, विशेषरूपले जो पूर्णरूपमा नै अल्लाहबाट विमुख छन् ।

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا الْبَلَدَ اٰمِنًا وَّاجْنُبْنِيْ وَبَنِيَّ اَنْ نَّعْبُدَ الْاَصْنَامَ ﴿٣٥﴾

(३५) (इब्राहीमको यो प्रार्थना पनि याद गर) जब इब्राहीमले भने हे मेरो प्रभु ! यस नगरलाई शान्तिपूर्ण बनाइदेउ ।[1] तथा मलाई तथा मेरा सन्तानलाई मूर्तिपूजाबाट सुरक्षित राख ।

رَبِّ اِنَّهُنَّ اَضْلَلْنَ كَثِيْرًا مِّنَ النَّاسِ ۚ فَمَنْ تَبِعَنِيْ فَاِنَّهٗ مِنِّيْ ۚ وَمَنْ عَصَانِيْ فَاِنَّكَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٣٦﴾

(३६) हे मेरो प्रभु ! उनीहरूले धेरै मानिसहरूलाई मार्गबाट विचलित गरेका छन् ।[2] अब मेरो अनुयायी मेरो छ तथा जसले अवज्ञा गऱ्यो त निश्चय नै तिमी बडो क्षमाशील अत्यन्त दयावान हौ ।

رَبَّنَآ اِنِّيْٓ اَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِيْ بِوَادٍ غَيْرِ ذِيْ زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ ۙ رَبَّنَا لِيُقِيْمُوا الصَّلٰوةَ

(३७) हे मेरा प्रभु ! मैले आफ्ना केही सन्तान[3] यस बाँझो वनमा तिम्रो पवित्र घरको निकट बसाएको छु । हे मेरा प्रभु ! यो यसकारण ताकि उनीहरूले

[1]यस नगरसित तात्पर्य मक्का हो । अन्य दुआ (प्रार्थनाहरू) भन्दा पूर्व यो दुआ गरे कि यसलाई शान्तिमय बनाइदेउ, यसकारण कि शान्ति हुन्छ भने मानिसहरू अन्य उपकारहरूबाट पनि सहीह रूपमा लाभान्वित हुनसक्ने छन् । अन्यथा शान्ति न हुँदा सबै सुख-सुविधाहरूका बावजूद भय, आतङ्को छायाँ मनुष्यलाई व्यग्र एवं व्याकुल राख्दछ । जस्तो कि आजकलको सामान्य समाजको दशा छ, सउदी अरबका अतिरिक्त । त्यहाँ यस दुआको प्रभावले तथा इस्लामी नियमहरू लागू भएका हुनाले, आज पनि शान्तिको एउटा उदाहरण विद्यमान छ । यहाँ अल्लाहका पुरस्कारहरू अन्तर्गत यसलाई वर्णन गरेर संकेत गरिदियो कि कुरैश जहाँ अल्लाहका अन्य पुरस्कारबाट अपेक्षित छन् यस विशेष अनुकम्पासित पनि अन्जान छन् कि उसले उनीहरूलाई मक्का जस्तो शान्ति भएको नगरको बासिन्दा बनायो ।

[2]विचलन गराउनुको सम्बन्ध ती पत्थरका मूर्तिहरूसँग सम्बन्धित गऱ्यो, जसलाई मूर्तिपूजक पूज्दथे, यस उपरान्त कि उनीहरू निबोध छन्, किनभने ती विचलनका कारण थिए तथा छन् ।

[3](مِنْ ذُرِّيَّتِيْ) मा (مِنْ) 'केही' को लागि हो अर्थात् केही सन्तानहरू भन्दछन् कि आदरणीय इब्राहीमका विभिन्न पत्नीहरूबाट आठ पुत्र थिए, जसमध्ये केवल आदरणीय इस्माईललाई यहाँ बसोबास गराए । (फ़तहुल क़दीर)

فَاجْعَلْ اَفْئِدَةً مِّنَ النَّاسِ تَهْوِيْٓ اِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِّنَ الثَّمَرٰتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُوْنَ ﴿٣٧﴾

नमाज़ स्थापित गरून् ।[1] अत: तिमीले केही मानिसहरूका[2] हृदयलाई उनीतिर आकर्षित गरिदेउ ।[3] तथा उनीहरूलाई फलहरूको जीविका प्रदान गर ताकि उनीहरूले कृतज्ञता व्यक्त गरून् ।

رَبَّنَآ اِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِيْ وَمَا نُعْلِنُ ۗ وَمَا يَخْفٰى عَلَى اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي السَّمَآءِ ﴿٣٨﴾

(३८) हे हाम्रो प्रभु ! तिमी राम्ररी जान्दछौ जे हामी लुकाउँदछौ तथा जे व्यक्त गर्दछौं । धर्ती तथा आकाशमा भएको कुनै कुरा अल्लाहबाट लुकेको छैन ।[4]

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ وَهَبَ لِيْ عَلَى الْكِبَرِ اِسْمٰعِيْلَ وَاِسْحٰقَ ۗ اِنَّ رَبِّيْ لَسَمِيْعُ الدُّعَآءِ ﴿٣٩﴾

(३९) अल्लाहलाई प्रशंसा छ, जसले मलाई बृद्धावस्थामा इस्माईल तथा इसहाक़ प्रदान गऱ्यो, नि:सन्देह मेरो प्रभु (अल्लाह) प्रार्थनाहरू सुन्दछ ।

---

[1]इबादतहरू (आराधनाहरू) मध्ये मात्र नमाज़को चर्चा गरे, जसबाट नमाज़को महत्व स्पष्ट हुन्छ ।

[2]यहाँ पनि (مِنْ) 'केही' को लागि छ, कि केही मानिसहरू, यसबाट तात्पर्य मुसलमान हुन् । अत: हेरिहाल्नुस् कि कुन प्रकार संसारभरिका मुसलमान मक्कामा एकत्रित हुन्छन् तथा हज्ज बाहेक पूरा वर्षभरि यो क्रम निरन्तर बनिरहन्छ । यदि आदरणीय इब्राहीम (أفئدة النّاس मानिसहरूका हृदय) भनेको भए त इसाई, यहूदी, अग्निपूजक तथा अन्य सबै मानिसहरू मक्का पुग्थे । (مِنَ النَّاس) को (مِنْ) ले यस दुआलाई मुसलमानहरूसम्म सीमित गरिदियो । (इब्ने क़सीर)

[3]यस दुआको प्रभाव पनि हेरिहालियोस् कि मक्काजस्तो निर्जल ठाउँमा जहाँ कुनै फलदार वृक्ष छैन, संसारभरिका फल अधिक मात्रामा उपलब्ध छन् तथा हज़को अवसरमा पनि जबकि लाखौं मानिसहरू पुग्दछन्, फलको प्रशस्ततामा कुनै कमी आउँदैन ।

भनिन्छ कि यो दुआ ख़ाना-ए-काअ़बाको निर्माणको पश्चात माँगे, जबकि प्रथम दुआ (शान्तिमय बनाइदेउ) त्यसवेला माँगे जब आफ्नी पत्नी नवजात शिशु इस्माईललाई अल्लाह तआ़लाको आदेशमा त्यहाँ छाडेर गईहाल्यो । (इब्ने क़सीर)

[4]तात्पर्य यो हो कि मेरो दुआको उद्देश्य तिमी राम्ररी जान्दछौ, यस नगरवालाहरूका लागि दुआबाट मूल उद्देश्य तिम्रो पसन्नता हो, तिमी त प्रत्येक कुराको वास्तविकतालाई राम्ररी जान्दछौ । आकाश तथा धर्तीको कुनै कुरो तिमीबाट लुकेको छैन ।

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلٰوةِ وَمِن ذُرِّيَّتِي ۖ رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ ﴿٤٠﴾

(४०) हे मेरा प्रभु ! मलाई र मेरा सन्तानलाई पनि[1] नमाज़ कायम गर्ने बनाइदेउ,[2] हे मेरा प्रभु ! मेरो प्रार्थना स्वीकार गर।

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٤١﴾

(४१) हे हाम्रा प्रभु ! मलाई क्षमा प्रदान गर तथा मेरा माता-पितालाई पनि क्षमा गरिदेउ तथा अन्य ईमान भएकाहरूलाई पनि क्षमा गरिदेऊ जुन दिन हिसाब हुनेछ।

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللّٰهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظّٰلِمُونَ ۚ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾

(४२) अन्यायीहरूका कर्मबाट अल्लाहलाई अन्जान नठान, त्यसले त उनीहरूलाई त्यस दिनसम्म अवसर दिएको छ, जुन दिन आँखा चकित भई खुल्ला रहनेछन्।[3]

---

[1]आफूसँग आफ्नो सन्तानको लागि पनि दुआ माँगे, जस्तो यसभन्दा पूर्व पनि आफूसँग आफ्नो सन्तानको लागि पनि यो दुआ माँगे कि उनीहरूलाई मूर्तिहरूको पूजाबाट बचाएर राख्नु। यसबाट ज्ञात भयो कि अल्लाहको धर्मतिर निमन्त्रणा दिनेहरूलाई आफ्ना घरवालाहरूको मार्गदर्शन तथा उनको धार्मिक शिक्षा तथा प्रशिक्षणतिरबाट कहिले निश्चिन्त हुनुहुँदैन। जस्तो कि अल्लाह तआलाले आफ्नो अन्तिम पैगम्बर (ईशदूत) परम आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई पनि आदेश दियो।

﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾

"आफ्ना नजीकका सम्बन्धिहरूलाई तर्साउनुस्।" (सूर: अल-शोअरा:-२१४)

[2]आदरणीय इब्राहीमले यो दुआ त्यस समय गरे जबकि अझै उनलाई आफ्नो पिता अल्लाहको शत्रु हुने कुरो विदित भएको थिएन, जब यो स्पष्ट भइहाल्यो कि मेरो पिता अल्लाहको शत्रु हो त त्यसबाट आफूलाई अलग्ग गरिहाले, यसकारण कि मूर्तिपूजकको लागि मोक्ष तथा क्षमाको दुआ गर्नु उचित छैन, चाहे त्यो जति घनिष्ट अथवा निकटवर्ती किन नहोस्?

[3]अर्थात् केयामतको भयानकताको कारण। यदि संसारमा अल्लाहले कसैलाई अधिक अवसर प्रदान गरिदियो तथा त्यसको मृत्युसम्म त्यसको पकड गरेन भने केयामतका दिन अल्लाहको हिसाब किताबबाट त्यो बच्नसक्ने छैन, जुन काफ़िरहरूका लागि यति भयानक हुनेछन् कि आँखाहरू छक्क परेर खुलै रहन्छन्।

مُهْطِعِيْنَ مُقْنِعِيْ رُءُوْسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ اِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ ۚ وَ اَفْـِٕدَتُهُمْ هَوَآءٌ ۝٤٣

(४३) उनीहरूले आफ्ना टाउका उचाली भागदौड गरिराखेका हुनेछन् ।[१] स्वयं आफूतिर पनि उनका दृष्टि फर्कने छैनन् तथा उनका हृदय ठूलो शून्यताले भरिएका हुनेछन् ।[२]

وَ اَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَاْتِيْهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُوْلُ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا رَبَّنَآ اَخِّرْنَآ اِلٰٓى اَجَلٍ قَرِيْبٍ ۙ نُّجِبْ دَعْوَتَكَ وَ نَتَّبِعِ الرُّسُلَ ؕ اَوَ لَمْ تَكُوْنُوْٓا اَقْسَمْتُمْ مِّنْ قَبْلُ مَا لَكُمْ مِّنْ زَوَالٍ ۝٤٤

(४४) तथा मानिसहरूलाई त्यस दिनबाट सतर्क गराइदेउ, जब उनीहरूलाई यातना उनको निकट आइहाल्ने छ तथा अत्याचारीहरूले भन्नेछन् कि हे हाम्रो प्रभु ! हामीलाई अलिकति मोहलतको अवसर प्रदान गरिदेउ ताकि हामी तिम्रो निमन्त्रणा मान्न सकौं तथा तिम्रा पैगम्बरहरूको अनुसरणमा लागौं । के तिमी यसभन्दा पहिला पनि कसमहरू खाने गर्दैनथ्यो कि हाम्रो त पतन नै हुनेछैन ?[३]

وَّ سَكَنْتُمْ فِيْ مَسٰكِنِ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ وَ تَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَ ضَرَبْنَا لَكُمُ الْاَمْثَالَ ۝٤٥

(४५) तथा के तिमी ती मानिसहरूका घरमा बस्ने गर्दैनथ्यौ जसले आफ्ना प्राणमाथि अत्याचार गरे तथा के तिमीलाई त्यो कुरा स्पष्ट भएन कि हामीले उनीसँग के कस्तो कुरा गर्‍यौं ?

---

[१](مُهطعِين) तिव्र गतिले दौडिराखेका हुनेछन्, अन्य स्थानमा भन्यो :

﴿ مُّهْطِعِيْنَ اِلَى الدَّاعِ ؕ ﴾

"बोलाउनेतिर दगुर्नेछन् ।" (सूर: अल-क़मर-८)

(مقنعي رءوسهم) "आश्चर्य उनको टाउको ठाडो हुनेछन् ।"

[२]जुन भयानकता उनले देख्ने छन् तथा जुन चिन्ता तथा भय आफ्नो विषयमा उनलाई हुनेछ, तिनका कारण तिनीहरूका आँखा एक क्षणका लागि झुक्ने छैनन् तथा भयको अधिकताको कारण हृदय निराश तथा शून्य हुनेछन् ।

[३]अर्थात् संसारमा तिमी सौगन्ध खाएर भन्ने गर्थ्यौ कि कुनै हिसाब-किताब तथा स्वर्ग-नर्क छैन तथा पुन: कसलाई जीवित हुनुछ ।

हामीले त तिमीलाई बुझाउनलाई धेरै उदाहरणको वर्णन गऱ्यौं ।[1]

وَقَدْ مَكَرُوْا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللّٰهِ مَكْرُهُمْ ۭ وَاِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُوْلَ مِنْهُ الْجِبَالُ ۝

(४६) तथा यिनी आफ्ना चाल चलिराखेका छन् तथा अल्लाहलाई उनका सबै चालहरूको ज्ञान छ।[2] उनका चालहरू यस्ता थिएनन् कि तिनीबाट पर्वत आफ्नो ठाउँबाट विस्थापित होऊन् ।[3]

فَلَا تَحْسَبَنَّ اللّٰهَ مُخْلِفَ وَعْدِهٖ رُسُلَهٗ ۭ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ ذُو انْتِقَامٍ ۝

(४७) तपाईं ले कदापि यो विचार नगर्नुस् कि अल्लाह आफ्ना नबीहरूसित वचन विरूद्ध

[1]अर्थात् शिक्षा ग्रहण गर्नको लागि हामीले त ती विगत समुदायहरूका घटनाहरूको वर्णन गरिदिएका छौं, जसका घरहरूमा अब तिमी निवास गर्दछौ तथा तिनका भग्नावशेष पनि तिमीलाई विचार तथा चिन्तनको आमन्त्रण दिइराखेका छन् । यदि तिमी उनीबाट शिक्षा ग्रहण गर्दैनौं तथा तिनका परिणामबाट बच्न प्रयत्न गर्दैनौं भने तिम्रो इच्छा हो । अनि तिमी पनि त्यसै परिणामका लागि तैयार रह ।

[2]यो वचन अवस्थाको वाचक हो कि हामीले उनीसँग जे गऱ्यौं त्यो गऱ्यौं जबकि उनीहरूले अनृतलाई सिद्ध तथा सत्यको खण्डनका लागि विभिन्न प्रकारका वहाना तथा छल गरे तथा अल्लाहलाई ती सबै चालहरूको ज्ञान छ अर्थात् उसित लेखिएको छ जसको त्यसले उनीहरूलाई प्रतिफल दिनेछ ।

[3]किनभने यदि पर्वत विचलित भएका भए त आफ्ना स्थानमा हुन्नथे, जबकि सबै पर्वत श्रृङ्खलाहरू आफ्ना स्थानमा छन् । यो इन्कारको लागि हो । अर्को अर्थ (إن مخففة من المثقلة) का लागि गएका छन् अर्थात् नि:सन्देह उनका छल त यदि ठूला थिए कि पर्वत पनि आफ्ना स्थलबाट विचलित हुन्थे । यो त अल्लाह तआ़ला नै हो जसले उनका छलहरूलाई सफल हुन दिएन । जस्तो कि मूर्तिपूजकहरूको मूर्तिपूजनको विषयमा अल्लाह तआ़लाले भने :

﴿تَكَادُ السَّمٰوٰتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ☆ أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمٰنِ وَلَدًا﴾

"निकट छ कि आकाश फाटिहालोस् धर्तीमा चिरा पर्न जाओस् तथा पर्वत कण-कण भएर जाओस् । यस कुरामाथि कि उनीहरूले भने अल्लाह दयालुको सन्तान छ ।" (सूर: मरियम-९० तथा ९१)

गर्नेछ ।[1] अल्लाह अत्यन्त प्रभावशाली तथा बदला लिन शक्तिशाली छ ।[2]

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمٰوٰتُ وَبَرَزُوْا لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾

(४८) जुन दिन धर्ती यस धर्तीका अन्य कुरामा नै परिवर्तित गरिने छ तथा आकाशहरुलाई पनि, तथा[3] सबै एकमात्र अल्लाह प्रभावशाली सम्मुख हुनेछन् ।

وَتَرَى الْمُجْرِمِيْنَ يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِيْنَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٤٩﴾

(४९) तथा तपाईंले त्यस दिन पापीहरूलाई देख्नुहुनेछ कि जंजीरहरूमा एक साथ जकडिएका हुनेछन् ।

[1]अर्थात् अल्लाहले आफ्ना रसूलहरूसित संसार तथा परलोकमा सहायता गर्नुको जुन प्रतिज्ञा गरेको छ, त्यो निःसन्देह सत्य छ, त्यसबाट वचनको विरोध सम्भव छैन ।

[2]अर्थात् आफ्ना मित्रहरूका लागि आफ्ना शत्रुहरूसित बदला लिन शक्तिशाली छ ।

[3]इमाम शौकानीको मत छ कि आयतमा दुबै सम्भावनाहरू छन् कि यो परिवर्तन विशेषताहरूको आधारले होस् अथवा अस्तित्वको आधारमा । अर्थात् यस आकाश तथा धर्तीका गुण परिवर्तित हुनेछन् अथवा त्यसै अस्तित्व बदलिहाल्नेछ, न यो धर्ती रहनेछ, न यो आकाश । धर्ती पनि कुनै अन्य हुनेछ तथा आकाश पनि कुनै अन्य । हदीसमा वर्णित छ, रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो :

يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى أَرْضٍ بَيْضَاءَ عَفْرَاءَ، كَقُرْصَةِ النَّقِيِّ لَيْسَ فِيهَا عَلَمٌ لِأَحَدٍ

"केयामतका दिन मानिसहरू खैरो-सेतो धर्तीमा एकत्रित हुनेछन्, जुन मैदाको रोटीजस्तो हुनेछ । त्यसमा कसैको कुनै झगडा (अथवा प्रतीकको रूपमा चिन्ह) हुनेछैन ।" (सहीह मुस्लिम सिफ़तुल कियामः बाबुन नफ़िल वअ्से वन्नोशूर)

आदरणीय आयशाले सोध्नुभयो कि जब यी आकाश धर्ती परिवर्तित भइहाल्नेछन् त मानिसहरू त्यस दिन कहाँ हुनेछन् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो : सिरातमा अर्थात "पुल सिरात" मा । "मानिसहरू त्यस दिन पुल सिरातका निकट अँध्यारोमा हुनेछन् ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल हैज़ बाब बयान सिफ़ते मनीयिर्रजुले)

سَرَابِيلُهُم مِّن قَطِرَانٍ وَتَغْشَىٰ وُجُوهَهُمُ النَّارُ ۝٥٠

(५०) उनका वस्त्रहरू गन्धकका हुनेछन्[1] तथा आगोले उनका मुखलाई ढाकेको हुनेछ ।

لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝٥١

(५१) यो यसकारण कि अल्लाह (तआ़ला) प्रत्येक व्यक्तिलाई उसले गरेका कर्महरूको प्रतिफल देओस् । नि:सन्देह अल्लाह (तआ़ला) लाई हिसाब लिन बेर लाग्ने छैन ।

هَٰذَا بَلَاغٌ لِّلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ۝٥٢

(५२) यो कुर्आन[2] सबै मानिसहरूको लागि सूचनापत्र हो कि यसद्वारा उनीहरूलाई सतर्क गरियोस् तथा पूर्णरुपले ज्ञात होस् कि अल्लाह एक मात्र पूजनीय हो तथा बुद्धिमानहरु सोच्न-बुझ्न सकून् ।

## सूरतुल हिज्र -१५

سُورَةُ الْحِجْرِ

सूर: अल-हिज्र मक्कामा उत्रेको तथा यसमा ९९ आयतहरू एवं ६ रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

शुरु गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

الر ۚ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُّبِينٍ ۝١

(१) अलिफ. लाम. रा. यी (अल्लाह को) कितावका आयतहरू हुन् तथा खुल्ला एवं प्रकाशमान कुर्आनका ।[3]

[1] जो आगोवाट तुरुन्तै भड्किन्छ । यसको अतिरिक्त आगोले उनीहरूको मुखलाई पनि छोपेको हुनेछ ।

[2] यो संकेत कुर्आ़न तिर हो अथवा पछाडिको वृतान्त तिर जो (وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا) द्वारा वर्णन गरिएको छ ।

[3] किताब तथा कुर्आन मोबीन बाट तात्पर्य कुर्आन करीम नै हो जो नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि अवतरित भयो ।